ספרי׳ — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ

כ״ח סיון

— יובל שנים —

יוצא לאור על ידי מערכת
„אוצר החסידים״
770 איסטערן פארקווייי ברוקלין, נ.י.

כ״ח סיון
שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ואחת לבריאה
הי׳ תהא שנת אראנו נפלאות
שנת הצדי״ק לכ״ק אדמו״ר שליט״א

יובל שנים לבואם של כ״ק אדמו״ר שליט״א
והרבנית הצדקנית נ״ע — יבחל״ח — לארצות הברית

KOVETZ CHOF CHES SIVAN
Yovel Shanim

Published and Copyrighted by
"KEHOT" PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway, Brooklyn, N.Y. 11213
Tel. (718) 493-9250 • (718) 778-0226
5751 • 1991
Printed in the U.S.A.

נסדר בדפוס „עמפייער פרעסס"
ע"י מרדכי ליב בן פיגא ויוסף יצחק בן ברכה

Empire Press
550 Empire Blvd. • Brooklyn, N.Y. 11225 • (718) 756-1473
Fax (718) 604-7633

נדפס בדפוס
שמחה ובנו גרשון גלוקאָוו

Bookmart Press, Inc
N. Bergen, N.J. 07047

פתח דבר

לכבוד יום הבהיר, כ״ח סיון הבעל״ט — יום מלאות יובל שנים (חמישים שנה) להצלת כ״ק אדמו״ר שליט״א והרבנית הצדקנית נ״ע — יבחל״ח — מעמק הבכא האירופאי והגעתם צלחה לארצות הברית ביום שני, כ״ח סיון ה׳תש״א (כבקביעות שנה זו),

הננו מוציאים לאור קובץ „כ״ח סיון — יובל שנים״, הכולל:

(א) סקירה היסטורית קצרה על פעילות ההצלה וההעברה לארצות הברית.

(ב) תיאור ונקודות קצרות מהתוועדות הראשונה של כ״ק אדמו״ר שליט״א בארצות הברית, בעת ה„קבלת פנים״ שנערכה אור ליום ו׳ עש״ק פ׳ קרח, ב׳ תמוז ה׳תש״א, בבית הכנסת ליובאַוויטש — „770״.

(ג) ראשי פרקים מתולדות כ״ק אדמו״ר שליט״א משנת ה׳תש״ג ואילך.

(ד) ליקוט שיחות כ״ק אדמו״ר שליט״א שנאמרו בקשר לט׳ אדר — בו הגיע כ״ק אדמו״ר (מהוריי״צ) נ״ע לארצות הברית בשנת ה״ש״ת — וכ״ח סיון, ע״ד העבודה ב„חצי כדור התחתון״ (ארצות הברית), ועוד.

(ה) מאמרי חסידות של כ״ק אדמו״ר שליט״א שיצאו לאור (בקונטרסים בפ״ע) בקשר לכ״ח סיון.

* * *

„עשר גליות גלתהי ליובאוויטש״, והאחרונה שבהם (העשירית) היא „גלות אַמעריקא״[2]. מאז התחלת התגלות והתייסדות תורת החסידות בכלל, ותורת חסידות חב״ד בפרט, היו כמה שלבים בנדודי רבותינו נשיאינו ממקום למקום, כאשר כל שלב מביא להתרחבות חדשה בגילוי והפצת המעינות דתורת החסידות חוצה[3].

אך בעוד שבתשע הגלויות הראשונות התנהלה פעילות ההפצה וההרחבה

---

1) ע״ד לשון חז״ל ר״ה לא, סע״א ואילך.

2) ראה ספר השיחות ה׳ש״ת ס״ע 125 ואילך. לקו״ש ח״ג ע׳ 836. שיחת ש״פ קרח תשמ״ט ס״א (נדפס בקובץ זה).

3) כידוע בנוגע למאסר וגאולת אדמו״ר הזקן, שאז התחיל עיקר הענין דיפוצו מעינותיך חוצה (ס׳ השיחות תורת שלום ס״ע 112 ואילך).

בעיקר בין אנ"ש שי' ובתוך קהילות קדושות בישראל ("במדינה ההיא"); וגם בתקופה מאוחרת, כשההפצה הגיעה גם אל ה"חוצה" כפשוטו — נעשו הדברים בהגבלות מסויימות — הרי בגלות העשירית, באַמעריקא, בהיותה הגלות האחרונה — השלב הכי אחרון בעבודת הפצת המעינות חוצה — נתרחבה פעולת ההפצה בכל רחבי תבל, עד ל"חוצה שאין חוצה ממנו", כנראה בפועל.

* * *

המיוחד ביום כ"ח סיון — מתבטא בשתי נקודות:

(א) יום נס הצלת כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא נ"ע מעמק הבכא האירופאי בשנות המלחמה — כמפורט להלן בסקירת המאורעות דאז — שעל כך חייב האדם בהודאה[4]. מיוחדים הדברים בעיקר כאשר הם אמורים כלפי כ"ק אדמו"ר שליט"א — אז "חתנא דבי נשיאה" (ולגבי הרבנית הצדקנית ע"ה, בתו של נשיא חב"ד) ואחר הסתלקות חותנו כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ (ביו"ד שבט השי"ת) — נשיא חב"ד, שההודאה שייכת ומוטלת על כל א' וא' מישראל, כי "הנשיא הוא הכל"[5].

(ב) ביום זה התחילה תקופה של תנופה חדשה בהחזקת והפצת התורה והיהדות והפצת המעינות חוצה, ע"י כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע, ביסדו את המוסדות המרכזיים "מחנה ישראל", "קרני הוד תורה" (קה"ת) ו"מרכז לעניני חינוך", ומסרם להנהלת כ"ק אדמו"ר שליט"א. ועינינו הרואות, כי הופעתו של כ"ק אדמו"ר שליט"א בארצות הברית בשנת תש"א, באה בהמשך א' להופעת חותנו כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע במדינה זו בט' אדר בשנת ה'ש"ת — שאז הועבר והושרש מרכז חסידות חב"ד ב"חצי כדור התחתון", ומשם יוצאת האורה לכל העולם כולו.

מב' טעמים אלו חוגגים בקהילות ישראל מידי שנה בשנה את היום המיוחד של "כח סיון", בארגון התוועדויות חסידיות בהן עוסקים בדברי התעוררות ובקבלת החלטות טובות, להוספה בכל עניני תורה ומצוות; לימוד בתורה הנגלית ותורה הפנימית וקיום המצוות בהידור; ובעיקר — להוספה בפעולות להחזקת התורה והיהדות ו"הפצת המעינות חוצה" — בהתאם לאופן המיוחד בעבודה זו שהתחדשה בהגיע רבותינו נשיאינו ל"חצי כדור התחתון".

* * *

---

4) ברכות נד, ב. רמב"ם הל' ברכות פ"י ה"ח. טושו"ע או"ח סרי"ט. הל' ברכות הנהנין לאדה"ז פי"ג ה"ב.

5) פרש"י חוקת כא, כא.

ובמלאות יובל — הנקרא „עולם"[6] — שנים מיום סגולה זה (תש"א — תנש"א) הננו מו"ל קובץ זה שבו ליקוט ענינים בנושאים הנזכרים.

ויהי רצון, שע"י הוספה בעבודת בנ"י בהפצת המעינות חוצה מתוך צפי' ותשוקה לביאת המשיח — אשר זהו מהענינים המיוחדים שהודגשו בעבודת כ"ק אדמו"ר שליט"א מאז הגיע לארצה"ב[7] —תתקיים במילואה ועד מהרה הבטחת מלך המשיח להבעש"ט[8] בשאלתו אימתי „אתי מר" — „כשיפוצו מעינותיך חוצה".

מערכת „אוצר החסידים"

ערב כח סיון, ה'תנש"א (הי' תהא שנת אראנו נפלאות)
שנת הצדי"ק להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א
ברוקלין נ. י.

---

6) קידושין טו, א. מכילתא ופרש"י משפטים כא, ו.

7) ראה שיחת ח"י ניסן תשמ"ח. ולהעיר שזהו גם ממטרות היסוד ד„מחנה ישראל" — „לפרסם האמת אשר לאלתר לתשובה — לאלתר לגאולה שלימה ע"י משיח צדקנו" („סקירה קצרה" אודות „מחנה ישראל" — נדפסה ב„היום יום", ועוד).

ולהעיר, אשר ה„קול קורא" הראשון דכ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע בענין זה יצא בער"ח סיון תש"א (אגרות־קודש שלו ח"ה ע' שסא ואילך). וראה גם ספר השיחות ה'תש"א ע' 129.

8) אגרת הקודש הידועה דהבעש"ט — נדפסה בס' כתר שם טוב בתחלתו. ובכ"מ.

מפתח

פשר היום

א. סקירה קצרה על הצלת כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית הצדקנית נ"ע — יבחל"ח — מעמק הבכא האירופאי והעברתם לארצות הברית 9

ב. תיאור קצר ונקודות התוועדות כ"ק אדמו"ר שליט"א בעת ה„קבלת פנים" שלו — אור ליום ו' עש"ק פ' קרח, ב' תמוז תש"א 20

ג. ראשי פרקים מתולדות כ"ק אדמו"ר שליט"א משנת תש"ג ואילך 22

שער התורה

ד. שיחות שנאמרו בקשר לט' אדר וכ"ח סיון — ע"ד העבודה בחצי כדור התחתון:

1) ש"פ שלח, כ"ח סיון תשמ"ו 37

החידוש ב„יפוצו מעינותיך חוצה" בחצי כדור התחתון; הקשר עם פ' שלח

2) ש"פ שלח, כ"ח סיון תשמ"ט 43

„שלח לך — לדעתך" — דרך חדשה בעבודת האדם הנתונה לבחירתו ודעתו; הקשר למצות ציצית שאינה מצוה „חיובית"; הקשר לכח סיון — התחלת תקופה חדשה בהפצת המעיינות חוצה

3) ש"פ קרח, ה' תמוז תשמ"ט 56

החידוש בעבודת בעל הגאולה די"ב תמוז — שהעביר את מרכז הפצת המעינות לחצי כדור התחתון, ע"ד לע"ל שאז „נקבה תסובב גבר"; החידוש דחודש הרביעי (מקבל) על חודש השלישי (משפיע); הקשר למחלוקת קרח וביטולה; „פרשה זו יפה נדרשת כו'" (פרש"י ר"פ); הוראה — הוספה בבנין; נתינת מאה שקל לכל המוסיף בבנין

4) ליל ג' פ' תצוה, ט' אדר תש"נ 71

ענינו של ט' אדר — העברת המרכז דחסידות חב"ד לחצי כדור התחתון, העילוי משנה לשנה, ובפרט במלאות יובל שנים — „עולם"; השייכות לתוכנו של הזמן: חדש אדר — ימי הפורים, הקיום והתוקף דמ"ת, „אדר" לשון קיום וחוזק, ותשיעי באדר; הקשר לפרשת השבוע: הפעולה דמשה רבינו („ואתה תצוה") ע"י התורה שיהי' אור וגילוי תמידי באופן קבוע ונצחי; ההוראה בפועל — להוסיף בהפצת התורה והמעינות חוצה, ולערוך התוועדויות

ה. מאמרים שיצאו לאור בקשר לכ"ח סיון:

1) ד"ה וישלח יהושע תשל"ו (קונטרס כ"ח סיון תשמ"ח) 79

2) ד"ה ועתה יגדל נא תשי"ט (קונטרס כ"ח סיון תשמ"ט) 83

3) ד"ה והנה פרח מטה אהרן תשל"ג (קונטרס כ"ח סיון תש"נ) 89

4) ד"ה כימי צאתך תשל"ח (קונטרס כ"ח סיון תנש"א) 95

פשר היום

סקירה קצרה* על הצלת כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית הצדקנית נ"ע – יבחל"ח – מעמק הבכא האירופאי והעברתם לארצות הברית

ידיעות ראשונות

בסופה של שנת תרצ"ט, עם פרוץ מלחמת העולם השני' ועם הידיעות הראשונות על תחילת השתלטותו של הצורר הנאצי ימ"ש במדינות אירופא, עשתה „אגודת חסידי חב"ד" בארצות־הברית – בניצוחם של הרה"ח ר' ישראל דזייקאָבסאָן והאחים ר' חיים שניאור זלמן ויקותיאל (סעם) קרעמער – מאמצים כבירים להציל את כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע, שנשאר במצור בעיר ווארשא אלי' הגיע בדרך עקירתו מן העיירה אטוואצק. חלק גדול מהידיעות שהגיעו ממנו הועברו לארצות־הברית באמצעות חתנו ובתו – כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית חי' מושקא ע"ה – אשר התגוררו באותה תקופה בפאריז וקיבלו את החדשות מניצולים שהצליחו למלט עצמם מן המצור הווארשאי.

באותה תקופה החלו גם הנסיונות להציל את שאר בני משפחתו של האדמו"ר נ"ע. לצורך הקלת קבלת רשיונות ההגירה לארצות־הברית הוזקקו עסקני „אגודת חסידי חב"ד" לדעת פרטים שונים הקשורים לאלו אותם ביקשו להציל, כתאריכי לידה רישמיים וכיו"ב, ואלו הועברו אליהם מפאריז – באגרת מיום כ"ח בתשרי – ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.

באגרות נוספות, שנכתבו על־ידו בתקופת החדשים חשון־כסלו, זירז כ"ק אדמו"ר שליט"א את אותם העסקנים להשתדל בקבלת אישורי הכניסה האמריקניים עבור חותנו האדמו"ר נ"ע ועבור בני משפחתו.

השגת רשיונות אלו היתה כרוכה בקשיים, למרות שעסקני „אגודת חסידי חב"ד" הפעילו השתדלות גדולה בדרגים הגבוהים של השלטונות האמריקניים. כל המאמצים הושקעו בעיקר בכיוון אחד: הצלתו של האדמו"ר נ"ע שהי' נתון בסכנה גדולה. אלא שבתקופה בה נאלצו לחכות לאישורים השונים לצורך הצלתו מפולין הכבושה, קיבל עורך־הדין מאקס ראָד – מי שהטיפול בנושא הצלתו של כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע במשרדי ההגירה בוואשינגטאָן הופקד בידיו הנאמנות – הוראה מהר' דזייקאבסאן להשקיע מאמץ מיוחד אף בסידור הרשיונות עבור כ"ק אדמו"ר שליט"א. שהייתו בפאריז, שעדיין טרם נכבשה ע"י הנאצים, הקלה לכאורה את סיכויי הצלתו ובין נימוקי ההוראה הוזכרה התקוה כי הצלתו של החתן, הידוע בכשרון ארגון מיוחד, תעזור בסופו של דבר להצלתו של חותנו, האדמו"ר נ"ע. תזכורת להוראה זו קיבל העו"ד ראד באגרת שכתב אליו העו"ד סעם קרעמר ביום כ"א חשון ת"ש.

---

*) רשימה היסטורית זו נערכה ע"פ הנמצא בספרי תולדות חב"ד המתארים את סיפור ההצלה ואחר העיון במסמכים הרשמיים של עורכי־הדין של „אגודת חסידי חב"ד" (צילומם הגיע לידינו באדיבותו של הרה"ת ר' שאול שמעון שי' דויטש).

בחודש כסלו ה"ש"ת הוחל בטיפול מעשי בנוגע להצלתו של כ"ק אדמו"ר שליט"א. הוחלט לסדר עבורו את המסמכים הנחוצים להגשת בקשת כניסה. על שמו של יהודי בשם מאיר ב. הארטאן – בעצמו צאצא למשפחה חב"דית שחש מחויבות נפשית לעזור בהצלתה של משפחת בית הרב – נשלח לכ"ק אדמו"ר שליט"א ולרבנית ע"ה אישור המעיד על הבטחת תמיכה כספית עם הגעתם העתידה לארצה"ב („אפידייביט"). באישור התמיכה הוזכרה גם העובדה שכ"ק אדמו"ר שליט"א מתמחה במקצוע הנדסת החשמל, דבר שיקל עליו את ההתבססות בארצה"ב וימנע את חשש הממשלה שמא יפול עלי' למעמסה. מצויידים באישור זה הלכו כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית ע"ה למשרד הקונסול האמריקאי בפאריז והגישו בקשה, כיוצאי מדינת רוסיא, לקבלת אשרת כניסה („ויזה") רגילה לארצות־הברית.

ידעו אז כי הטיפול באשרות שכאלו, שמספרן הי' מוגבל, עשוי להמשך כחצי שנה, אלא שהתהפוכות שעברו על אירופא בתקופה זו לא הניחו לעסקנים להמתין בחיבוק ידים. הם השתדלו לפעול לזירוז הענין אולם הידיעות שהגיעו לארצה"ב לא הצליחו להבהיר מה הי' המענה הקונסול האמריקאי בפאריז על בקשות הזירוז הללו. נסיונותיו של העו"ד ראד ליצור קשר עם הקונסול שם לא הועילו ואי לכך שיגר בקשה אל הר' דזייקאבסאן – ביום ט"ו טבת – לשלוח מברק אל כ"ק אדמו"ר שליט"א ולברר האם נתקבל ה„אפידייביט" ואם כן מהי תשובתו של הקונסול.

בקשות הגירה מיוחדות

בשלב מסויים החליטו העסקנים הנוגעים בדבר – ע"פ הסכמת כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע – להגיש בקשות לאשרות כניסה „מיוחדות" עבור האדמו"ר נ"ע ועבור מקורביו. בבקשות אלו תוארו אנשי הקבוצה לא סתם כרבנים מן השורה אלא כאנשים ממעמד היראכי גבוה וכמנהיגים בעלי שיעור קומה רוחני אשר הצלתם נחוצה ליהדות העולם. הסכמתם של נציגי ה„סטייט דעפארטמענט" לקביעת קבוצה שכזו הצליחה להנתן הודות להשתדלותם של העסקנים. הגשת הבקשה לאשרה הקבוצתית נעשתה בריגא, כאשר בין שמות המקורבים נמנה כמובן גם כ"ק אדמו"ר שליט"א. ליד שמו צויין תפקידו הרבני והוזכרה העובדה שעסק בניהול עסקנות ציבורית, בנוסף לעבודתו בעריכת הקובץ התורני 'התמים' שהופיע בווארשא בין השנים תרצ"ה־תרצ"ט ואשר הוצאתו נפסקה עם פרוץ המלחמה. כ"ק אדמו"ר שליט"א תואר בהקשר זה כהוגה דעות ממדרגה ראשונה וכמי שעשוי לתרום רבות בשטח מדעי היהדות.

בכ"ה טבת נתקבל במשרד „אגודת חסידי חב"ד" מברק מחתנו של האדמו"ר נ"ע, הרה"ח ר' שמרי' גוראר' ע"ה, ובו מוזכרת בקשת חותנו לדאוג בדחיפות לאשרות כניסה עבור שני החתנים האחרים: „שניאורסאהן – כ"ק אדמו"ר שליט"א – בפאריז והורנשטיין בטריאסט".

באמצע חודש שבט נערך דיון בין העסקנים האם להתמסר מיד לסידור הגירתו של כ"ק אדמו"ר שליט"א, או שמא להמתין מהחשש דלהלן: בבקשת האשרה הרגילה

השתמשו כאמור בהזכרת מקצוע הנדסת החשמל, כך שגילוי ה„סתירה" בין שני סוגי הבקשות – זו הרגילה וזו המיוחדת – עלול הי' לפגוע במאמצי ההצלה של קבוצת המקורבים כולה ואף של כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע עצמו. נוספה לכל זה גם היראה שמא סיבוכים בהצלת מי שנשא אף הוא את שם המשפחה „שניאורסאהן" עלולים להזיק להצלתו של האדמו"ר נ"ע. גם העובדה שבמשך כל השנים, מאז יציאתם את רוסיא, היו כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית ע"ה חסרי אזרחות של מדינה כלשהי, הקשתה על הטיפול בהשגת הרשיונות עבורם. מסקנת הדיון היתה, ע"פ עצתם של עורכי־הדין, להמתין תקופה קצרה עד שיסודר סופית ענין הרשיון של כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע והצלתו מריגא ורק אח"כ לחדש את המאמצים להצלת חתנו ובתו מפאריז.

בתאריך ד' אדר־ראשון נתקבל מברק מכ"ק אדמו"ר נ"ע המודיע שנתקבלו אשרות הכניסה עבורו ועבור הנמצאים עמו. בהתאם לכך נצטווה העו"ד בוטלער (שהחליף את העו"ד ראד) להשתדל בוואשינגטאן להשגת אשרת כניסה „מיוחדת" עבור כ"ק אדמו"ר שליט"א כמי שנמנה עם קבוצת המקורבים. ביו"ד אדר ב' הודיע העו"ד בוטלער לעסקנים החב"דיים שעדיין לא הצליח לברר את תוצאות בקשת ההגירה של כ"ק אדמו"ר שליט"א. אעפ"כ הרי שכעבור עשרה ימים, בכ' אדר ב', הודיע להם העו"ד כי החליט להגיש ל„סטייט דעפארטמענט" בקשה חוזרת בענין האשרות המיוחדות לקבוצת המקורבים שעדיין נשארו באירופא, כולל גם עבור כ"ק אדמו"ר שליט"א.

הצלת כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע

אחר שבדרך נס הצליחו להנצל מעברי פי התופת הנאצית, הגיעו כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע, חלק מבני משפחתו ומעט מהמקורבים, לריגא – ביום ראשון, ה' טבת ה'ש"ת – שם שהו קרוב לשלושה חודשים, עד ליום כ"ד אדר־ראשון, בו יצאו בספינה „דראטינגהאלם" בדרכם לארצות־הברית. עוד בהיותו בספינה שיגר האדמו"ר נ"ע אגרת לאחד מעסקני ירושלים ובה בקשה לדאוג למשלוח מצה שמורה לפאריז עבור חתנו – כ"ק אדמו"ר שליט"א.

עם הגיעו לחוף מבטחים בעיר ניו־יארק – בתשיעי לאדר שני ה'ש"ת – פתח כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע בסידרה של מאמצים להצלתם של שאר אחיו היהודים שנשארו בעמק הבכא ובד בבד גם בפעילות מסועפת להצלת בני משפחתו הקרובים, שתי בנותיו וחתניו. גלגלי הצלתו של כ"ק אדמו"ר שליט"א הונעו מעתה על־ידי חותנו, בדאגה ובמסירות ללא קץ.

העברת המסמכים לפאריז

קודם כניסתם של הנאצים לפאריז, באביב ת"ש, דאג כ"ק אדמו"ר שליט"א להשגת מסמך המעיד על רישומו לצבא הצרפתי, דבר שהקל עליו בעתיד את ההליכה ברחוב: לא פעם נעצר ע"י שוטרים בדרישה להזדהות והתעודה שהחזיק פטרה אותו מחקירות והטרדות, או ממעצר כמשתמט גיוס.

בכ"ה אייר ה'ש"ת התקיימה בארצות־הברית פגישה בין העו"ד בוטלער ונציגי ה„סטייט דעפארטמענט". בוטלער ביקשם לשלוח מברק לקונסול בפאריז ולברר את ענין האשרה עבור כ"ק אדמו"ר שליט"א כחבר קבוצת המקורבים שהוגשו עבורם בקשות לאשרות מיוחדות. נציגי ה„סטייט דעפארטמענט" הודיעו לו בשם הקונסלי' בפאריז כי התיק ובו מסמכי הבקשה המיוחדת של כ"ק אדמו"ר שליט"א, שנמסרה בריגא, כבר הועבר משם לבורדו שבצרפת ומשם הוא אמור להגיע לפאריז.

באותה תקופה נתקבלה במזכירות כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע ידיעה מכ"ק אדמו"ר שליט"א, בה נאמר כי התיק אמנם הגיע כבר לפאריז אך כנראה שישנם עדיין בעיות להשגת רשיון הכניסה לארצה"ב. בהתאם לכך ביקש בוטלער את נציגי ה„סטייט דעפארטמענט" לברר את הענין אצל הקונסול בפאריז.

בכ"ח אייר נתקבל לראשונה מברק מהקונסול בפאריז המבהיר את עמדתו: הוא אינו שבע רצון מהוכחת תפקיד הרבנות של המבקש, בשעה שידוע לו שהלה נושא בתואר מהנדס. העו"ד בוטלער פנה איפוא בבקשה לעסקני „אגודת חסידי חב"ד", להמציא לפניו מסמכים נוספים המוכיחים את היותו של כ"ק אדמו"ר שליט"א ראוי לאשרה מיוחדת.

בריחה מצפורני הנאצים

בתחילת חודש סיון כבשו הנאצים ימ"ש את פאריז והחלטתו של כ"ק אדמו"ר שליט"א היתה נחושה: להתרחק מפאריז. גנרל בכיר בצבא צרפת פנה אז אל כ"ק אדמו"ר שליט"א בהצעה לשהות, עד יעבור זעם, בטירתו ששכנה מחוץ לעיר. כוונתו של הגנרל – שנמנה עם הידידים – היתה לטובה, אך מסתבר כי הצעתו זו נבעה מן העובדה שהצרפתים עדיין לא יכלו לתאר לעצמם את טירוף הכיבוש הנאצי. אלא שכ"ק אדמו"ר שליט"א חזה את הנולד וסירב לקבל הצעה זו. הוא העדיף עלי' את הבריחה – מעבר לגבול הכיבוש הנאצי – אל העיר ווישי.

כמה ימים לפני חג השבועות עזבו כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית ע"ה את פאריז, באחת הרכבות האחרונות שהצליחו לצאת את העיר. רק לאחר שעלה בידם להבריח את הגבול, תוך סיכון עצמי גדול, הגיעו לעיר ווישי בערב חג השבועות.

טרם צאתם את פאריז השמיע כ"ק אדמו"ר שליט"א דרשת פרידה בפני חוג שומעיו, בה עודד את הנשארים ועוררם על החיוניות בבטחון בה' ובעבודתו בכל התנאים. לקיום הדרישה האחרונה לא הי' צורך להביא הוכחות שהדבר אפשרי: הנהגתו האישית של כ"ק אדמו"ר שליט"א יכלה לשמש לשם כך דוגמא למופת. באותה עת כבר נפוצו עליו בין יהודי פאריז סיפורי מופת, בנוסף לידיעות על גאוותו היהודית שאין בה פשרות ועל מסירות־נפשו לקיום מצוות בכל ההידור האפשרי.

התקוה כי עתה קרוב מועד בואו של חתן האדמו"ר היתה כה חזקה, עד כי בתקנון הרשמי של „אגודת חסידי חב"ד" בארצה"ב – שנקבע בי"ט תמוז ה'ש"ת – הופיע שמו בין 20 חברי ההנהלה שתחת נשיאותו של כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע.

„הדברים יגעים"

בווישי שהו כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית ע"ה במשך מספר חדשים. בהודעה ששיגר גיסו, הרש"ג ע"ה, אל העו"ד בוטלער – בתאריך כ"ו אב – נאמר כי הם כבר עזבו את ווישי ועברו לעיר ניצע, בדרום צרפת. זו היתה תחת שלטון איטלקי ויהודים רבים מצאו בה מקלט באותה תקופה. בדברי התשובה של בוטלער – שנכתבו בתאריך ל' אב – נאמר שעדיין לא נתקבלה התשובה המיוחלת מאת הקונסול בפאריז וכי הועברה בקשה ל„סטייט דעפארטמענט" להעביר את תיק המסמכים של כ"ק אדמו"ר שליט"א לניצע. המסמכים אכן הועברו לשם.

בכ' אלול הודיעו נציגי ה„סטייט דעפארטמענט" על מברק שקבלו מהקונסול של ניצע. במברק זה, אותו שילם כ"ק אדמו"ר שליט"א, מודיעם הקונסול על כוונתו לתת לכ"ק אדמו"ר שליט"א ולרבנית ע"ה אשרות כניסה מיוחדות, אלא שכנראה נתקלים הם בקשיים להשגת אשרת יציאה מצרפת.

בתחילת שנת תש"א – בי"ב חשון – נודעו עסקני ההצלה על קשיים נוספים והפעם שוב בהשגת אשרת כניסה לארצה"ב. לפי הידיעות שקיבלו השלטונות האמריקאיים מהקונסול בניצע התברר שאחר עיון נוסף בתיק המסמכים גילה הקונסול כי המבקש רשום בו כמהנדס, היודע גם פרק במדע הפיזיקה ואף ידוע כ"עתונאי" (זאת על סמך ההודעה על עזרתו בעריכת ,התמים'). לפיכך – הודיע הקונסול – רואה הוא את בקשת ההגירה בגדר של אשרה רגילה, ולא של כזו, מיוחדת, בה הוא צריך להיות רשום בתפקיד רבני. אלא שאף באישור האשרה הרגילה הערים הקונסול של ניצע קשיים: לדבריו הי' צורך באישור תמיכה („אפידייביט") חדש, שכן זה שהוגש להם לא הי' מקרוב משפחה ואף לא נאמר בו בצורה ברורה למשך כמה זמן מובטחת התמיכה.

בתגובה לידיעות אלו הודיע העו"ד בוטלער – בתאריך י"ד חשון – לעסקני „אגודת חסידי חב"ד" כי בתוכניתו להמשיך לפעול בדרגים הגבוהים ב„סטייט דעפארטמענט" לעמוד על דעתם והסכמתם מכבר לסדר את כ"ק אדמו"ר שליט"א כראוי לאשרה מיוחדת, על אף הקשיים שעורר הקונסול. הודעות בסגנון זה, מבוטלער לעסקנים, נמסרו גם בכ"ב וכ"ח חשון.

יחד עם פעילותו של העו"ד בוטלער, שהונעה ע"י עסקני „אגודת חסידי חב"ד", הפעיל כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע עסקן נוסף בדמותו של עורך־דין נמרץ מוואשינגטאן, בן לאחד מחשובי החסידים, ר' אשר רבינוביץ שמו, שנטל חלק נכבד בהצלתו שלו. באגרת שכתב לו האדמו"ר נ"ע – בו' כסלו תש"א – מופיעים הדברים הבאים: „ליידער איז פון די אַלע גרויסע הבטחות און די זיסע רייד וואָס מען זאָגט אייך, נאָך דערווייל גאָר נישט אויפגעטאָן. איך בין זייער צובראָכען און האָב גרויס צער פון דעם" [=לצערי, מכל ההבטחות הגדולות והדיבורים הנעימים שנאמרים לכם, עדיין לא יצא כלום. אני מאד שבור מכך ויש לי, בשל כך, צער גדול]. בהמשך מופיעה בקשה להשפיע על הקונסול בניצע לדאוג הן לאשרות ההגירה האמריקאיות והן בסיוע להשגת אשרות יציאה מממשלת צרפת.

בי"ג כסלו תש"א נשלח מכתב מאת „אגודת חסידי חב"ד" אל הקונסול בניצע ובו „אישור רבנות" עבור כ"ק אדמו"ר שליט"א. פעילות ההצלה של כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע עמדה בקשר מברקים עם כ"ק אדמו"ר שליט"א, כאשר הנמען למברקים בניצע נושא את השם „אברם". באגרתו אל רבינוביץ, שנכתבה יומיים אחר־כך – ט"ו כסלו – יש התייחסות למכתב שבו „אישור הרבנות", בצירוף בקשה להזמין לחץ מה„סטייט דעפארטמענט" על הקונסול כדי שהדברים אכן יפעלו. האגרת מסתיימת בברכה: „והשי"ת יעזרנו להוושע כי יבאו בנותינו וחתנינו יחיו כשורה וצלחה בגשמיות וברוחניות". באגרת אחרת מאותו יום כותב האדמו"ר נ"ע: „ועד כמה הדברים יגעים אפשר לראות מזה כי זה . . איזה חדשים אשר הבטיחו למסור הרשיונות להרמ"ש ורעיתו יחיו ועדיין לא בא אל הפועל טוב".

אשרות הכניסה לארצות־הברית

בכ"ב כסלו הגיע ר' אשר רבינוביץ מוואשינגטאן לנ.י. ודיווח לכ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) על פעילותו להצלת חתנו. את התרשמותו מהתקדמות העניינים סיכם האדמו"ר נ"ע למחרת, באגרת מהתאריך כ"ג כסלו: „אבל אותי הנה עוד טרם הרגיע הדבר".

בערך אז נתקבלה בקשה מכ"ק אדמו"ר שליט"א להעביר את תיקי המסמכים, המטפלים בבקשת ההגירה, מניצע למארסיי. באותה עת לא היתה ידועה בארצה"ב הסיבה לבקשה זו וכ"ק אדמו"ר שליט"א אף נשאל על כך מחותנו, כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע, במברק מיום י"ד טבת.

[התשובה לשאלה זו עדיין אינה ברורה. בעיון בספרות ההיסטורית המאוחרת, בה מתוארת אישיותו של הקונסול בניצע, מצטיירת דמות אנטישמית שניצלה כל אפשרות בכדי להצר את צעדי היהודים. לעומת זאת ידוע שהקונסול במארסיי הי' מאוהדי היהודים].

את הבקשה האחרונה העביר לוואשינגטאן הרש"ג ע"ה, שביקר שם בי"ט שבט. בהשתדלות בדרגים הגבוהים הצליח עורך־הדין של „אגודת חסידי חב"ד" לשלוח מחדש את כל סידרת מסמכי ההגירה למארסיי, כשהוא מודיע על כך במברק מיוחד לקונסול שם. בכ"א שבט הודיע העו"ד במכתבו לרש"ג כי ה„סטייט דעפארטמענט" הודיע מפורשות לקונסול במארסיי שאין לו לדרוש אישור על תמיכה כספית לאחר ההגירה, מאחר שמבחינתם הדבר כבר מאושר.

בעניינים שכאלו – מודיע העו"ד – נשמע בדרך כלל הקונסול לדרישת ה„סטייט דעפארטמענט", אלא שאעפ"כ נשלח למארסיי גם אישור התמיכה הישן („אפידייביט"), אך מבלי להודיע על כך במברק לקונסול, כדי שלא לעכב את ההליכים.

באגרת שכתבה הרבנית ע"ה – בכ"ו אדר תש"א – מופיעה סוף סוף הידיעה כי הקונסול האמריקאי הבטיח לתת את אשרות הכניסה לארצה"ב. לכשתתקבלנה אלו – כותבת הרבנית – יוכלו הם לנקוט בצעדים המתאימים לקבלת התעודות. התקוה היתה

איפוא, כפי שכותב כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע באגרת מיום ט' ניסן: „בתנו ח"מ ובעלה הרב רמ"מ שי' עודם בצרפת, ומקוים שאחר חה"פ יבואו צלחה לכאן". אכן, בכ' בניסן קיבלו כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית ע"ה במארסיי את אשרות הכניסה לארצה"ב. חלק עיקרי מפעולת ההצלה הבלתי נלאית הוכתר איפוא בהצלחה.

השגת כרטיסי ההפלגה

תוכנית הנסיעה לארצה"ב עברה דרך פורטוגל. העיכובים שנתעוררו אז מתוארים באגרת שכתב כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע ביום ח' אייר תש"א: „...חתני הרב הגאון מוהר"ר מנחם מענדיל שליט"א שניאורסאן ובתי רעיתו מרת מושקא תחי' הנמצאים כעת בעיר ניצא, ותודה לאל כבר יש להם רשיונות כניסה למדינה זו להצלחה והמניעה היא רק מטראנזיט וויזות פורטוגליות ומקומות באחת הספינות הגדולות – מחלקה שני' – ההולכות בזמן היותר קרוב". הודות להשתדלותו ומאמציו של האדמו"ר נ"ע סודרו להם רשיונות המעבר לפורטוגל ונקנו אף כרטיסי נסיעה.

מסופר שלאחר שהושגו הכרטיסים לספינה שהפלגתה אמורה היתה להיות אחרונה, הגיע פתאום מברק בהול מכ"ק אדמו"ר נ"ע ובו הוראה מפתיעה לבל יסעו באותה הפלגה. רק מאוחר יותר התברר כי נוסעי אותה ספינה נשבו בידי האיטלקים.

שוב נעשו מאמצים להשיג כרטיסי נסיעה שבהתאם לנסיבות היו שלא בנמצא. בסופו של דבר סודר הענין הודות להשתדלותו של הרה"ח ר' מרדכי ביסטריצקי ע"ה שהתגורר בארצה"ב: ברשותו היו שני כרטיסים, אותם רכש עבור חמיו הרה"ח ר' לוי לוגוויר וחמותו מרת רחמה. הזוג לוגוויר ברח מאנטוורפן לניצע ונתקל בסירוב לקבל אשרות כניסה לפורטוגל (מאוחר יותר נספו השנים במחנה ההשמדה באושוויץ – הי"ד). חתנם, שעמד על צערו של כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע באין ידו משגת כרטיסי נסיעה לבתו וחתנו, הסכים למסור את הכרטיסים לזכות כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית נ"ע. מאוחר יותר דרש ממנו האדמו"ר נ"ע שיסכים לקבל ממנו את מחיר הכרטיס, כיון שברצונו לשלם זאת מכספו.

בתאריך י"ז סיון עלו כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית על סיפונה של הספינה „סורפא פינטא", שהפליגה מליסבון שבפורטוגל בדרך לארצות־הברית. הנסיעה היתה מסוכנת מאד ורק בחסדי ה' לא נפגעה הספינה מירי הנאצים. מעל סיפון הספינה שלח כ"ק אדמו"ר שליט"א מברק לחותנו האדמו"ר נ"ע בו הודיע על עזיבתם את שטח המים הטריטוריאליים של אירופא.

כ"ח סיון – ב חצי כדור התחתון"

ביום שני, כ"ח סיון ה'תש"א, בשעה 10:30 בבוקר, עגנה הספינה בנמל ניו־יארק. מצב בריאותו של האדמו"ר נ"ע לא איפשר לו לקבל בעצמו את פני בתו וחתנו, אך הוא דאג לשלוח לקראתם משלחת נכבדה ובה חשובי זקני חסידי חב"ד. לא הי' קץ לשמחתו של האדמו"ר נ"ע על כי מאמצי ההצלה נשאו פרי והוא דאג לשתף בשמחה זו אף את

המקורבים אליו, תוך כדי שהוא מגלה להם מעט מזעיר מתכונותיו של חתנו הנעלה. ע"פ הוראתו אף יצאו כל תלמידי הישיבה לקבל את פני כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית ע"ה עם בואם לבנין „770".

בפגישה נרגשת נפגש כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע עם חתנו כ"ק אדמו"ר שליט"א ובתו הרבנית ע"ה. בתקופה הראשונה לבואם הם נשארו להתגורר בבנין „770".

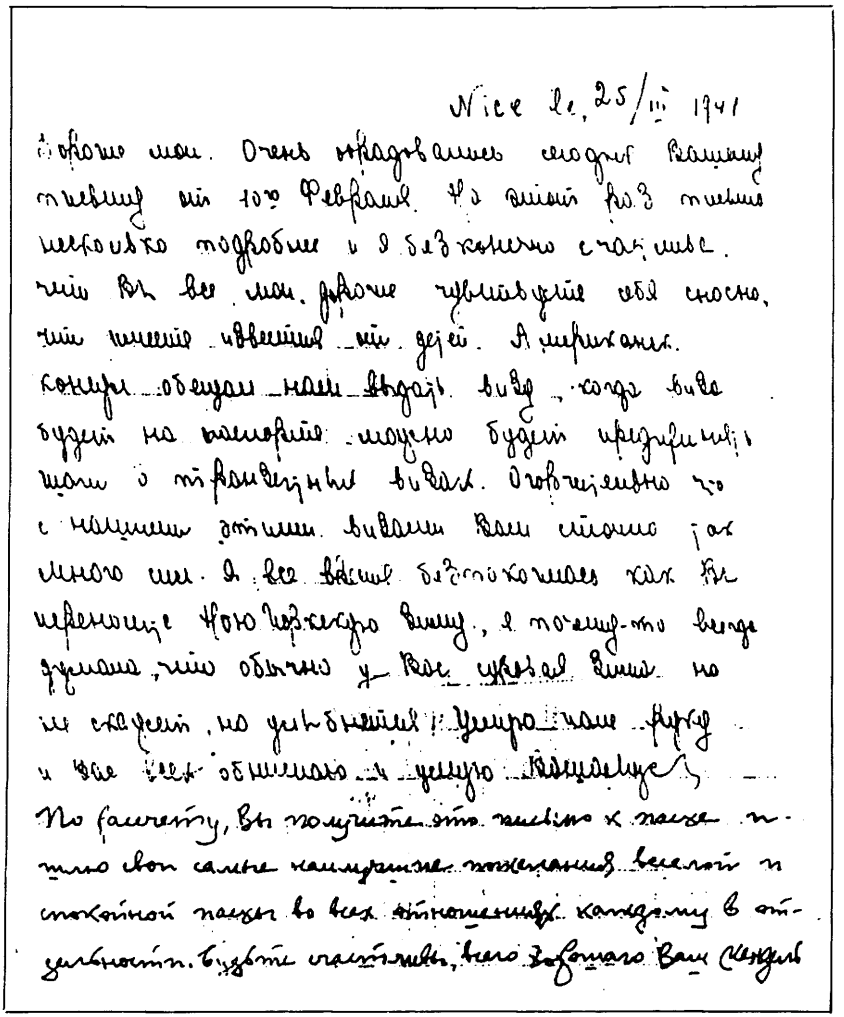
זמן קצר לאחר מכן, בליל שישי, ב' תמוז, נאות כ"ק אדמו"ר שליט"א לבקשת קהל החסידים, שהיו מודעים לעובדה שאירוע חשוב קרה בבית הרב, לכבדם בהשתתפותו בהתוועדות שנערכה לרגל בואו. למעלה משש שעות הצטופפו סביבו חסידים ותלמידי הישיבה בבית־המדרש שב„ליובאַוויטש", שותים בצמא כל מילה שיצאה מפיו. לרבים מהם הי' ברור כי באותו יום הסתיימה, מבחינה מסויימת, תקופה אריכה של הסתגרות ובדידות וכי נכונו מעתה ימים חדשים ותמורה מהפכנית בכל הקשור להפצת החסידות ב„חצי כדור התחתון".

אף בידיעה מיוחדת שנדפסה בירחון התורני 'הפרדס', גליון חודש תמוז תש"א, פורסמה עובדת ביאתו צלחה של ה„חתנא דבי נשיאה", בצירוף האיחול: „יהי בואו לברכה ולהצלחה, להרמת קרן התורה, ולתפארת חב"ד".

ואכן, עם בואו של כ"ק אדמו"ר שליט"א התחילה תנופה חדשה בהפצת התורה והיהדות, תחילה בארצות־הברית ומאוחר יותר בעולם כולו, וזאת עם יסודו של כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע את המוסדות המרכזיים: „מחנה ישראל" – שמטרתו המוצהרת היא „חיזוק היהדות וקיום התורה והמצות המעשיות: לעורר לבות בני ישראל ולקרבם לתשובה, תורה ומעשים טובים", ועמה גם השאיפה „לפרסם האמת אשר לאלתר לתשובה – לאלתר לגאולה שלמה ע"י משיח צדקנו": הוצאת הספרים „קרני הוד תורה" (קה"ת) – תחתי' גם ספריית „אוצר החסידים ליובאוויטש" – ו„מרכז לעניני חינוך" (מל"ח) שתפקידו הי' לדאוג לחנוך בני ובנות ישראל ברוח ישראל סבא – ומסירת ניהולם לידי כ"ק אדמו"ר שליט"א.

חגיגת התאריך המציין את המהפך הנפלא שחל עם בואו של כ"ק אדמו"ר שליט"א לארצות־הברית נתאחרה במידה מסויימת: בשנת תשי"ז נרשמה בביאורגפיא הרשמית שלו (בהקדמת לוח 'היום יום') רק הידיעה כי בשנת „תש"א – סיון – בא לעיר ניו יארק". מאוחר יותר, בשנת תשמ"ג, עם פרסום אגרות הבשורה של כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע שנכתבו בכ"ח סיון, נתפרסם ברבים התאריך המדויק.

שלוש שנים אחר כך, בשנת תשמ"ו, נערכה בחצרות קודשנו התוועדות חסידים רבתי לרגל יום זה, כאשר כ"ק אדמו"ר שליט"א משתתף בה באמצעות משלוח קנקן משקה. מני אז מציינים המוני חסידי חב"ד בכל פזורותיהם את התאריך כ"ח סיון כיום־טוב, יום המסוגל להתוועדויות חסידיות ולקבלת החלטות טובות בנוגע להגברת הפעילות להפצת המעינות חוצה.

בחלקה הראשון של אגרת זו, הכתובה בשפה הרוסית, מבשרת הרבנית הצדקנית חי' מושקא ע"ה לאבי' – כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע – על הבטחת הקונסול האמריקאי במארסיי לאשר את אשרות הכניסה שלה ושל כ"ק אדמו"ר שליט"א. האגרת מהתאריך כ"ו אדר תש"א, ובחלקה השני הוסיף כ"ק אדמו"ר שליט"א את איחוליו לקראת חג הפסח [תירגום מלא של האגרת נדפס בס' „ימי מלך" (קה"ת תשמ"ט) ח"א ע' 532].

LAW OFFICES
CHARLES HENRY BUTLER
HENRY F. BUTLER
GIBBS L. BAKER
INVESTMENT BUILDING
WASHINGTON, D. C.

May 1, 1941

770 Eastern Parkway
Brooklyn, New York

Dear

Re: Rabbi Mendel Schneersohn and Wife

The State Department has just advised me as follows:

"The Department has received a telegraphic report from the Consular Officer at Marseille in which it is stated that visas were issued to Rabbi Schneersohn and his wife on April 17."

When you hear further from Rabbi Schneersohn regarding his plans to come to the United States -- and particularly when he successfully arrives in the United States -- I shall be glad to hear from you so that my records may be complete.

If Rabbi Schneersohn does not encounter unexpected difficulties, this should indicate a satisfactory conclusion of his case.

Very truly yours,

HENRY F. BUTLER

Henry F. Butler

HFB:BG

העתק מכתבו של עורך־הדין של „אגודת חסידי חב"ד", בו הוא מבשר על הידיעה שקיבל מנציגי ה„סטייט דעפארטמענט" בדבר קבלת אשרות הכניסה עבור כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית ע"ה בתאריך כ' ניסן תש"א.

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

RABBI I. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN, N. Y.
SLOCUM 6-2919

ב"ה, כ"ח סיון, תש"א
ברוקלין

ידידי עוז, הרה"ג הנכבד
הנודע לשם תהלה, משכיל
על דבר טוב וו"ה אי"א
מוהרד"מ שי'.

שלום וברכה!

הנני בזה לבשרו אשר בתי מרת
חי'מושקא תחי'ובעלה חתני הרה"ג הרמ"מ שי'
שניאורסאהן באו היום צלחה לפה, והנני ממהר
לבשרו מזה, ובבקשה למסור בשורה זו לבנו
ידידי מר אשר שי'.

ידידו הדו"ש ומברכו

אגרת הבשורה שכתב כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע אל אביו של העו"ד ר' אשר רבינוביץ.

תיאור קצר ונקודות[1]
מהתוועדות כ"ק אדמו"ר שליט"א בעת ה„קבלת פנים"
אור ליום ו' עש"ק פ' קרח, ב' תמוז ה'תש"א
– בבית הכנסת ליובאוויטש – „770" –

ההתוועדות החלה לערך בשעה תשע בערב. השתתפו בה למעלה משני מנינים, ביניהם רבנים וזקני החסידים. כ"ק אדמו"ר שליט"א נכנס עם סידור בידו וישב אצל השולחן להתוועדות. בתחלה ביקש כ"ק אדמו"ר שליט"א מהנוכחים לדבר, אך הם סרבו ובקשו לשמוע את כ"ק אדמו"ר שליט"א.

כ"ק אדמו"ר שליט"א ביקש לדעת האם למי מהקהל ישנם שאלות בחסידות. כמו כן שאל אחדים לשמם ולשם אמם. לאחר שמספר חסידים הציעו את שאלותיהם והציגו את שמותם – פתח כ"ק אדמו"ר שליט"א בשיחה בענין „ארבעה צריכים להודות"[2] כשהוא דורש על כל אחד מהארבעה ומבארם ע"פ נגלה, קבלה וחסידות. בפירושו ע"ד החסידות הביא ביאור אדמו"ר האמצעי ב„דרך חיים"[3], המסביר כי „ארבעה צריכים להודות" רומזים לירידת הנשמה למטה בגוף, שיש בה כל הד' דרגות (יורדי הים וכו'), כמבואר גם בדרושי הגאולה של י"ב תמוז[4].

בתוך הדברים דיבר על מאסר וגאולת חותנו כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע, וביאר את הטעם שבעל הגאולה לא בירך ברכת הגומל עד לאחרי חזרתו לביתו (ולא ביציאתו מבית האסורים וגם לא ביציאתו מגלות בקאסטראמא) מהטעם שאין מברכים „עד שיחזור לבוריו לגמרי"[5], דביום ועש"ק י"ד תמוז (תרפ"ז) חזר לביתו, ובש"ק פ' פינחס עלה לתורה ובירך ברכת הגומל. מאמרי „ברוך הגומל" נאמרו בי"ג תמוז ובש"פ פינחס.

בהמשך השיחה קישר כ"ק אדמו"ר שליט"א את הביאור הנ"ל עם שמות הנוכחים בהתוועדות ואף תירץ את השאלות שהציעו בחסידות. בהמשך לזה פנה אל כמה מתלמידי הישיבה שנמנו עם קבוצת התלמידים שנסעה בשנת תרצ"ט מארצה"ב לאטוואצק – ואמר: ע"פ המבואר לעיל (בהתוועדות), נמשיך לדבר בענינים שאחזנו בהם בעת פגישתנו בצרפת, בהחנת הרכבת, בדרך לאטוואצק [התלמידים הנ"ל עברו אז בצרפת בדרכם לאטוואצק וכ"ק אדמו"ר שליט"א שהתגורר בפאריז הגיע לתחנת הרכבת כדי לפוגשם, כשהוא משוחח עמם מספר שעות עד לנסיעתם].

---

1) ממה שהגיע אלינו לע"ע (ע"פ זכרון כמה ממשתתפי ההתוועדות), וכמובן שאינה בשלימות כלל. ובבקשה רבה שכל מי שידוע לו יותר פרטים בזה – יודיענו בהקדם, וזכות הרבים תלוי בו.

2) ברכות נד, ב. רמב"ם הל' ברכות פ"י ה"ח. טושו"ע או"ח סרי"ט. הל' ברכות הנהנין לאדה"ז פי"ג ה"ב.

3) שער התפלה פל"ו.

4) סה"מ תרפ"ז ע' רח ואילך. סה"מ קונטרסים ח"א קפג, א ואילך. וראה לקו"ש חי"ב ע' 23 ואילך.

5) הל' ברכות הנהנין שם ה"ה.

לאחר משך זמן הופסקה השיחה ושוב ביקש כ"ק אדמו"ר שליט"א מזקני החסידים לדבר. הללו סירבו שוב וכ"ק אדמו"ר שליט"א המשיך להתוועד, כשבין שיחה לשיחה עשה אתנחתא קלה בה ניגן הקהל ניגונים.

בהמשך ההתוועדות אמר: „אומרים על הבחורים האמריקאים שהם בקיאים בלקוטי דיבורים" והחל לבחון את התלמידים בלקו"ד.

ההתוועדות הסתיימה בשעה שלש לפנות בוקר, כשהיא משאירה רושם גדול על כל הנוכחים שחלקם זכו לראשונה לשמוע דיבורים בסגנון זה (כפי שסיפרו המשתתפים).

* * *

בשבת שלאחרי זה – ש"פ קרח, ג' תמוז – התקיימה התוועדות כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע (הראשונה – בארצה"ב – שבה נכח כ"ק אדמו"ר שליט"א). באמצע ההתוועדות שאל כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ אם מישהו יודע הניגון של הרה"צ ר' מיכל מזלוטשוב בנוסח של ר"מ דוואראקין[6] וכ"ק אדמו"ר שליט"א החל לנגן ניגון זה.

---

6) ראה ס' השיחות תש"א ע' 96. ס' השיחות תש"ג ע' 43. בהנעתק בספר הניגונים ח"א ס"ע מז ואילך.

בס"ד. ראשי־פרקים מתולדות כ"ק אדמו"ר שליט"א – משנת ה'תש"ג ואילך*

תש"ג – נתמנה בתור עורך ראשי ד„ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש", ומני אז מו"ל ספרים קונטרסים וחוברות בהוספת הגהותיו והערותיו וכו'. מדפיס הקובץ „היום יום" שסודר על ידו.

תש"ו – מדפיס הגדה של פסח עם לקוטי מנהגים וטעמים שנלקטו על ידו.

תש"ז – נוסע לפאריז לפגוש את אמו הרבנית מרת חנה ע"ה. שוהה שם כב' חדשים ואח"כ חוזר לנ.י. ביחד עם אמו. בשהותו בפאריז מתוועד עם אנ"ש ומעוררם ע"ד נתינת דמי מעמד ועל התקשרות לכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ.

תש"ט – עוסק במרץ גדול בהרחבת והתפשטות מוסדות התורה והחינוך שנתייסדו על ידי כ"ק אדמו"ר חותנו. מייסד בתי ספר „אהלי יוסף יצחק – ליובאוויטש" במדינות צפון אפריקה. מעורר ע"ד הגברת הנסיעה לשליחות ה„מרכז לעניני חינוך" (מרכז שליחות), בחדשי הקיץ.

תשי"א – י"ד שבט – מקבל הנשיאות. אומר המאמר הראשון ד"ה באתי לגני.

תשי"ב – מעורר שתלמידי הישיבה וגם אברכים ינאמו בדברי חסידות בבתי כנסיות. כן מעורר שתלמידים וגם אברכים יקבלו „סמיכה", ושבנוסף לקבלת סמיכה ירכשו ידיעות בריבוי סוגיות בש"ס ופוסקים. ממחיש בפועל התייסדות מוסד „את"ה" (איגוד תלמידי הישיבות). מכריז שחינוך „תינוקות של בית רבן" היא עצה היחידה לבטל כל הגזירות. מתחיל לבאר משנה אחת ב„פרקי אבות" בשבתות שבין פסח ועצרת. מייסד „צעירי אגודות חב"ד" באה"ק ת"ו. מייסד אגודת נשי ובנות חב"ד באה"ק ת"ו. מייסד רשת „אהלי יוסף יצחק־ליובאוויטש" באה"ק ובאוסטרליא. מייסד מגבית צדקת „קרן אהלי יוסף יצחק", עבור תמיכת מוסדות הנקראים בשם זה.

תשי"ג – מעורר ע"ד גודל ההכרח בלימוד ההלכות הצריכות בכל יום. מחדש המנהג לעשות „חלוקת הש"ס" בי"ט כסלו. מייסד אגודת נשי ובנות חב"ד בארצה"ב ובכמה מדינות.

תשי"ד – מעורר לזכות בני ובנות ישראל בברכת הד' מינים בחג הסוכות. מדפיס מפתח ענינים וכו' לספר התניא שנערך על ידו. מייסד בית ספר חקלאי בכפר חב"ד באה"ק ת"ו. מייסד קופת „קרן השנה". מעורר ע"ד זיכוי את הרבים ב„מצות שמורה" לחג הפסח. לימד את הניגון „צמאה לך נפשי".

---

*) נעתק מ„שלשלת היחס" בהקדמה ללוח „היום יום" (– הוצאת תש"נ ואילך). רשימה זו כוללת רק עד חודש סיון ה'תש"נ.

תשט"ז – יוצא בקריאה נגד לימוד חכמות חיצוניות בישיבות (עד גיל מסויים). מכריז אודות איסור נסיעה באניות ישראליים ביום השבת. מייסד „צעירי אגודת חב"ד" בארצה"ב וקאנאדא. מייסד „בית ספר למלאכה" בכפר חב"ד.

תשט"ז – לימד את הניגון „דרכך אלקינו". מייסד ישיבת „אהלי תורה". מייסד מחנה קיץ ומורה אשר יקרא בשם „גן ישראל" ונוסע (ביום ב' ט"ז תמוז) לבקרו – לפני התחלתו – ועורך שם התוועדות. בקשר עם האסון בארץ הקדש, שולח קבוצת תלמידים לעודד רוחם של הנמצאים בארץ הקדש, ומייסד את מכון „יד החמשה" בכפר חב"ד. מייסד ארגון „בית רבקה" במדינת אוסטרליא. מייסד ארגון „בית רבקה" בעיר מאנטרעאל קאנאדא.

תשי"ז – לימד את הניגון „כי אנו עמך". נוסע (ביום א' ט"ו תמוז) לבקר במחנה „גן ישראל" ועורך שם התוועדות. מייסד ישיבת ליובאוויטש בעיר טאראנטא קאנאדא.

תשי"ח – לימד את הניגון „צמאה לך נפשי" (עך טי דורין מאַרקו, (ברוסית)). מעורר אודות הפצת המעיינות וכו' שיהי' באופן ד„ופרצת". מתחיל להדפיס את מאמרי אדמו"ר הזקן. מייסד שכון חב"ד בכפר חב"ד.

תשי"ט – לימד את הניגון „שאמיל". מתחיל התיסדות בתי חב"ד בכל העולם (עד שנת הוצאת ספר זה נתייסדו יותר מאלף בתי ומרכזי חב"ד בעולם).

תש"כ – לימד את הניגון „רחמנא דעני". מתחיל לבאר ספר „צוואת הריב"ש" להבעש"ט. החלו שיעורי תניא ב„ראדיא" (השיעורים מוגהים ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א). מתחילים להופיע תקליטי „ניח"ח" (ניגוני חסידי חב"ד). לרגל מאתיים שנה להסתלקות הבעש"ט, מכריז בדבר מגבית צדקה במספר „מאתיים" עבור הפצת מעינות חוצה. ובקשר עם זה נוסע לבקר (ביום א' ט"ו תמוז) במחנה „גן ישראל" – שנקרא ע"ש הבעש"ט – ועורך שם התוועדות. מייסד שיכון חב"ד בירושלים.

תשכ"א – לימד את הניגון „אתה בחרתנו".

תשכ"ב – לימד את הניגון „אנעים זמירות". מעורר לייסד מנינים בנוסח התפלה של אדמו"ר הזקן. כן מעורר לנצל ימי החופש להוספה בלימוד התורה. מייסד „כולל" לאברכים. מכריז שהשנה הבאה (כ"ד טבת תשכ"ג) היא שנת הק"ן להסתלקות אדמו"ר הזקן, ובקשר לזה מייסד „קרן שניאור". ומעורר לחלק התניא והשולחן ערוך של אדה"ז ושיסיימו הלימוד בהם עד יום כ"ד טבת (תשכ"ג), ושאנשים נשים וטף יוסיפו בנתינת צדקה.

תשכ"ג – לימד את הניגון „סטאַוו יאַ פּיטר". בקשר לק"ן שנה להסתלקות אדה"ז, מכריז אודות מגבית לנתינת צדקה במספר ק"ן, ובהוספת ק"ן שעות בלימוד התורה. נגמר „ספר חסידים". עושה תעמולות לפדות את בני ובנות ישראל, וכן כתבי רבותינו נשיאנו הנמצאים מאחורי מסך הברזל (בבריה"מ)

תשכ"ד – לימד הניגונים: „כי אנו עמך", „הוא אלוקינו". מייסד „קרן לוי יצחק" ע"ש אביו הרה"ג והרה"ח המקובל ר' לוי יצחק ז"ל.

תשכ"ה – מעורר לערוך התוועדויות חסידיות בכל יום דעשרת ימי תשובה. מתחיל לבאר (בכל ש"ק) פירוש רש"י (עה"ת) ע"פ „פשוטו של מקרא", ו„יינה של תורה" שבפרש"י. ומני אז ממשיך בזה בכל התוועדות דש"ק. מציע שבכל שבת ילמדו ויגמרו הלימוד של מאמרי „לקוטי תורה" על הפרשה השייכת לאותה השבת. מתוועד בכל השבתות דש.ז.

תשכ"ו – מייסד „קרן חנה" ע"ש אמו הרבנית מרת חנה ע"ה. בקשר לזה שהשנה היא שנת ה„מאה" להסתלקות של אדמו"ר הצמח־צדק – מכריז אודות מגבית צדקה במספר „מאה". מורה להדפיס דרושי חסידות של אדמו"ר הצ"צ (ומני אז נדפסו מ"ב כרכים בסדרת ספרי „אור התורה").

תשכ"ז – מכריז שהשנה היא שנת „הקהל" ובקשר לזה מעורר ל„הקהיל" כל דרושי רבותינו נשיאנו. מייסד ישיבה גדולה במלבורן, אוסטרליא. פותח בתעמולה אודות „מבצע תפילין". מחדש בית הכנסת שעל שם כ"ק אדמו"ר ה„צמח צדק" בירושלים עיה"ק העתיקה. מתחיל המאבק נגד החזרת ה„שטחים" (שהוחזרו לידי ישראל במלחמת ששת הימים). בקשר למלאות ארבעים שנה לגאולת יב־יג תמוז (תרפ"ז – תשכ"ז) – מכריז אודות מגבית צדקה במספר „ארבעים".

תשכ"ח – מעורר ע"ד החיוב על יהודי ארה"ב לנצל השפעת המדינה על כל העולם בעניני חינוך.

תשכ"ט – מתחיל לבאר „אגרת התשובה" לאדה"ז, וממשיך בזה בשנת תש"ל. מציע שבכל כנס של רבים – ישלבוהו עם תורה וצדקה. מעורר אודות חיזוק שכונות שגרים בהן יהודים. מייסד שיכון „נחלת הר חב"ד" באה"ק.

תש"ל – מודיע שבסמיכות ל„יו"ד שבט" יסיימו את הספר תורה „לקבלת פני משיח צדקנו", שהותחלה על ידי כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע: ומעורר ע"ד השתתפות באותיות האחרונות שבה. מתחיל (גם בגלוי) המאבק נגד הגזירה האיומה ד„מיהו יהודי". יוצא בקריאה נגד עריכת הפגנות בעד יציאתם של יהודי רוסיא, מפני תוצאות בלתי רצויות. מתחיל להדפיס ספרי אביו הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק ז"ל. מתחיל לבאר (בכל ש"ק) הערות אביו ז"ל ב„לקוטי לוי יצחק" לתניא, וממשיך בזה בשנת תשל"א.

תשל"א – יוצא בקריאה „לכבוש" את העולם ע"י לימוד התורה. מתחיל לבאר (בכל ש"ק) הערות אביו ז"ל ב„לקוטי לוי יצחק" לזהר, ומני אז ממשיך בזה בכל התוועדות דש"ק.

תשל"ב – מעורר ע"ד סיוע לעולים ממדינות גרוזי' ובוכארא כו'. יוצא בקריאה נגד גיוס נשים ובנות בצבא. מעורר לזכות את העולים מרוסיא במצות פורים. מייסד „יעד ע"א מוסדות". מתוועד בשני ימים הראשונים ושני ימים האחרונים דחג הפסח.

מעורר ע"ד חינוך ילדי העולים מרוסיא, וסיוע מיוחד לעולים חדשים מרוסיא מ„קרן" שנוסד בשנה זו (קרן השבעים).

תשל"ג – מעורר לייסד ספריות קדש ברחבי תבל ושבכל בית יהודי יהי' „בית מלא ספרים". מעורר לחדש המנהג של הענקת „חנוכה געלט". בקשר לימי הפורים – מעורר לזכות יהודים הנמצאים בכל מקום שהם – במצוות פורים. בקיץ שנה זו יוצא בקריאה אודות חינוך תשב"ר בקשר למש"נ „מפי עוללים ויונקים יסדת עז גו' להשבית אויב ומתנקם". בקשר לחדשי הקיץ, מכריז אודות השתתפות (כספית) בעד סידורם של ילדי עולי רוסיא במחנות קיץ. מעורר לייסד ריבוי קרנות גמילות חסדים. בסמיכות לתשעה באב – מציע שיערך ביום זה כינוס ילדי ישראל ב„כותל המערבי". מייסד „קרית חב"ד" בעיה"ק צפת. לרגל ביאת האורחים לחדש תשרי – מורה שיסודרו שיעורי לימוד בעדם (ובנפרד – בעד האורחות). מעורר לנצל את יום כ"ט אלול (ער"ה) להוספה בנתינת הצדקה.

תשל"ד – מעורר ע"ד הוספה מיוחדת בלימוד התורה ונתינת צדקה בערחה"ס (ומני אז מציע זאת בתקופות שונות). בעת ההקפות, לימד את הניגון „האדרת והאמונה" (בהימנון הצרפתי). מעורר לערוך כינוסי ילדים בימי החנוכה ולספר להם ע"ד הנס דחנוכה ולהעניק להם „חנוכה געלט". מעורר שלכל חייל יורכש סידור, תהלים וקופת צדקה. וכן להעניק לו „חנוכה געלט" ושיתן חלקו לצדקה. מעורר שבכל בית חסידי חב"ד יהי' ספר התניא, תורה אור ולקוטי תורה, וכן להקים ספריית לספרי קודש. מייסד ישיבה גדולה במיאמי (רבתי). מכריז אודות השתתפות (כספית) ב„מבצע מזוזה". מעורר ע"ד אחדות בני המשפחה ע"י ישיבתם יחד בסעודת שבת. מכריז ע"ד הקמת מוסדות חדשים. פותח בתעמולה (בהוספה ל„מבצע תפילין") אודות המבצעים: „תורה", „מזוזה", „צדקה", „בית מלא ספרים – יבנה וחכמי'", „נרות שבת קודש ויו"ט". מתחיל ענין ההפצה ע"י „טנקים".

תשל"ה – יוצא בקריאה שבימי בין המצרים יוסיפו בלימוד התורה, תפלה ונתינת צדקה בצבור. פותח בתעמולה אודות המבצעים: „כשרות האכילה ושתי'", „טהרת המשפחה". מעורר לערוך סיומים על מסכתות בתשעת הימים (ר"ח מנ"א – תשעה באב).

תשל"ו – מעורר עוה"פ ע"ד לקיחת סמיכה. מייסד ישיבה גדולה ב„סיאטעל", וואשינגטאן. שולח שלוחים לערי הקודש: ירושלים וצפת. מעורר ע"ד פעילות ה„מבצעים" גם בבתי האסורים לזכות את האסירים היהודים. מכריז על שנה זו כ„שנת החינוך". ובהמשך לזה – מייסד ישיבה גדולה ב„ניו־הייוועז", קאנ. מבקש שכל ילד/ה בישראל ישננו בע"פ את ה„י"ב פסוקים ומאמרי חז"ל". מעורר ע"ד התכתבות בין ילדי חוץ לארץ וארץ ישראל. מעורר אודות לימוד עניני „בית הבחירה" וכו' בימי „בין המצרים". הורה להו"ל מזמן לזמן חוברות שבהם ירוכזו חידושי תורה – בחלק הנגלה – מאת כ"ק רבותינו נשיאנו הק' ותלמידיהם. בגלל מצב מיוחד – מציע שכאו"א יתן הוצאות של מזון ג' סעודות (דיום ער"ח מנ"א) לצדקה, להוסיף בנתינת הצדקה לפני תפילות שחרית ומנחה ביחס דיום ה' במנ"א (יום הסתלקות האריז"ל), מעורר ללמוד

בתורת האריז"ל בימים אלו. מעורר שיערכו ביקורים בימי אלול בבתי הרפואה והצבא בארה"ב ובארה"ק. מכריז ע"ד מבצע „אהבת ישראל". מציע להנהיג בכל הבתי כנסיות שיעורים בלימוד התורה (ובאם ישנם כבר – להוסיף) וכן לייסד קופות גמ"ח (ובאם ישנם כבר – להרחיבם ביותר חברים וכו').

תשל"ז – מציע להנהיג שבמוסדות תורה (וכיו"ב) יהי' גם הענין דתפלה וצדקה, ובצבור. וגם שהמוסדות דצדקה וגמ"ח יעזרו (בהלוואות) לעניני תורה ותפלה. מציע לערוך „הקפות שניות" בעיה"ק חברון וירושלים (בביהכ"נ צמח צדק) משולבות עם לימוד התורה ותפלה ונתינת הצדקה. מעורר לחדש את ענין ה„משפיעים" ו„משפיעות". מדפיס את ההמשך הידוע בשם „בשעה שהקדימו – תער"ב", ומבקש שכולם ישתתפו בזה, לא יאוחר מכמה ימים לפני יו"ד שבט. הורה להו"ל ליקוט ביאורי כו"כ ענינים המובאים בחסידות ובתורה בכלל – מלוקט מספרי דא"ח דהצ"צ שנדפסו ע"ע, בשם „ספר הליקוטים – דא"ח צ"צ". שולח עוד שלוחים לעיה"ק צפת. מייסד ישיבה גדולה ב„קראקאס", וועניזועלא. מציע שיערכו כינוסי ילדים/ות בימי התשלומין דחג השבועות. יוצא בקריאה שלכל ילד/ה יורכש סידור וקופת צדקה.

תשל"ח – מעורר במיוחד ע"ד הגברת השמחה בחג הסוכות. מעורר שבכל עיר ועיר ייסדו מוסד הקשור עם תורה ועם תפלה. (ובמקום שישנו לייסד עוד). מגביר המאבק נגד החזרת ה„שטחים", ונגד ההסכם האומלל של „קעמפ דייויד". מחדש המנהג לומר „דברי כבושים" ביום התענית (בעת תפלת המנחה). בקשר לכ"ד טבת (יום ההילולא דכ"ק אדמו"ר הזקן) – מעורר שביום זה יהי' לימוד מיוחד במשניות (לפי אותיות שם אדה"ז) ובתורתו. יוצא בקריאה נגד לימוד שפה הערבית בבתי־ספר בארץ הקדש. מייסד ישיבה גדולה (אור אלחנן – חב"ד) ב„לאס אנדזשעלעס", קאליפארניע. שולח עוד שלוחים לערי הקדש ירושלים וצפת. מייסד מכון מיוחד להכנת דרושי דא"ח של כ"ק רבותינו נשיאנו הק' לדפוס. מעורר שיתייסד „קרן גמ"ח" בכל בית־ספר. מצהיר שבנוגע טיפול רפואי – נכון לעשותו קודם ג' ימים לפני יום השבת. מעורר להעלות משכורת המלמדים בישיבה. מורה לחדש „ביהכ"נ צמח צדק" בעיה"ק צפת. הורה להדפיס ספר ה„תניא" בכל המדינות שבעולם.

תשל"ט – מציע ע"ד התייסדות חברת נשים לעורר ע"ד שמירת טהרת המשפחה. עוסק בדבר הצלת ילדי פרס והסתדרותם בארצות הרווחה. מורה שלא לבזבז כסף בנסיעות לשמחות קרובים וכו'. מייסד כולל אברכים ב„מלבורן", אוסטרליא. יוצא בקול קורא ע"ד הוספה בלימוד התורה ונתינת הצדקה בתור הכנה למתן תורה, מחלק סידור וצדקה לילדי/ות בני ישראל. פונה לרופאי מחלות הנפש שישלימו ידיעותיהם בדבר טיפול „מדיטציי" (ובאופן המותר דוקא) ועי"ז יהי' תועלת לאלפי יהודים הנצרכים לתרופות כאלו (שלע"ע תועים בדרכים אחרים ועד אביזרייהו דע"ז, ובידעם שישנם תרופות אלו באופן הכשר יבקרו אצל רופאים אלו).

תש"מ – מכריז ע"ד (מבצע) „והשיב לב אבות על ידי בנים". מייסד ישיבה גדולה ב„בועגאס איירעס", ארגנטינה. מבקש שיסדרו תהלוכות „ל"ג בעומר" ברחבי תבל.

מעורר שילדי/ילדות ישראל, אפילו "טף" ממש, יבואו לביהכנ"ס בחה"ש לשמוע "עשרת הדברות". יוצא בקריאה ע"ד הענין ד"פרי ורבי", ומרעיש נגד "תכנון המשפחה" וכו'. יוצא בקריאה לייסד כוללים לזקנים וזקנות ולצעירים: לאנשים בשם "כולל תפארת זקנים – לוי יצחק". לנשים בשם "כולל תפארת חכמות נשים". ולצעירים בשם "כולל תפארת בחורים". מציע שיסדרו מזמן לזמן כינוסים של בני ובנות ישראל שלפני גיל בר/בת מצוה.

תשמ"א – מעורר שהשנה שנת הקהל – את האנשים והנשים והטף גו' לעשות את כל דברי התורה הזאת. פונה בקריאה לילדי/ילדות ישראל שלפני גיל בר/בת מצוה להתאגד ב"צבאות השם" (בסיסמת: "ווי וואָנט משיח נאָו"). מעורר אודות שמחת "בית השואבה" בחגה"ס. מעורר ע"ד הדפסת מפתח ענינים לספרי דא"ח כ"ק אדה"ז וכו'. מייסד ישיבה גדולה ב"קסבלנקה" מרוקו. מייסד כולל אברכים ב"מאנטרעאל" קנדה. מסדר "סדר ברכת החמה – ע"פ מנהג חב"ד". יוצא בקריאה שכל ילד/ילדה בישראל שלפני גיל בר/בת מצוה יתאחדו ע"י (השתתפותם ב)כתיבת ספר תורה מיוחדת שתכתב עבורם בירושלים עיה"ק. מעורר ע"ד השתדלות מיוחדה בזה בנוגע לילדים/ות הנמצאים מאחורי מסך הברזל. וכן בנוגע – להכניסם ב"צבאות השם" באופן האפשרי שם. וכיון שכבר נגמרה ועשו סיום (ע"י כותל מערבי) דס"ת הראשונה – להתחיל תיכף בכתיבת עוד ס"ת. מרעיש נגד אלו שרוצים להפסיק ר"ל, כל עזר ליהודים הבאים ממדינות ש(הם) מאחורי מסך הברזל באם אינם עולים לאה"ק.

תשמ"ב – יוצא בקריאה שכל בנ"י אנשים ונשים יתאחדו "באחדות אמיתית ונצחית" ע"י קניית אות בס"ת כללית שתכתב לזכותם – וכאו"א במנהגו (צורת האותיות דאשכנז, ספרד, תימן, האריז"ל וכו'). מורה להנהלת ישיבת תומכי תמימים להתחיל תומ"י בכתיבת ספר תורה עבור תלמידי (ותומכי) ישיבות "תומכי תמימים" ובני ביתם, וכן להנהלת "בית רבקה" כתיבת ס"ת עבור תלמידות (ותומכי) בתי ספר "בית רבקה" ובני ביתן. מעורר אשר מצוה זו היא סיום תרי"ג מצות שבתורה ויש המקשרים זה עם סיום וקץ הגלות. מעורר ע"ד השתדלות ובמדה יוצאה מן הכלל לגמרי ב"הפצת המעינות חוצה" ובמבצע חנוכה. ואשר בכמה ספרים שנת תשמ"ב היא שנת הקץ. ותא חזי עמא דבר אומר שהוא ר"ת: תהי' שנת ביאת משיח. מציע שיכתבו ספר תורה כללית מיוחדת, שתאחד את כל אנשי "צבא הגנה לישראל" – אנשי חיל דאה"ק. הורה להדפיס הוצאה מיוחדת של ספר התניא ושבסיומו יכלול צילומי כל השערים של ספרי התניא שנדפסו ע"ע. מעורר ע"ד ההכרח לסיים את "מבצע שלום הגליל" (מלחמת לבנון) בהקדם, ושזה ימנע קרבנות נוספים מב' הצדדים.

תשמ"ג – פותח השנה בהכרזה שהשנה היא מאה שנה מהסתלקות כ"ק אדמו"ר מהר"ש שענינו והנהגתו היתה "לכתחילה אַריבער", ולכן כל עניני השנה צ"ל חדורים באופן של "לכתחילה אַריבער". וכן שהשנה היא תהי' שנת גאולת (גילוי) משיח. מציע לערוך כינוסים (אנשים ונשים לחוד וטף) בתחילת חדש מרחשון. יוצא בקריאה להשפיע על אומות העולם – בני נח, שיקיימו ז' מצות שלהם. מכריז על "רגע של שתיקה" – "עין

ואה ואוזן שומעת", להנהיג זאת בכל בתי הספר בעולם ובתחילת הלימודים. ובהמשך לזה מציע שיחתמו על "עצומה" לגדולי ומנהיגי האומה האמריקנית (ועד"ז כל שאר האומות) אודות גודל הנחיצות שבזה, וכן אודות נחיצות עזרה כלכלית-ממשלתית לבתי ספר דתיים.

תשד"מ – פותח השנה בהכרזה שהשנה היא תהי' שנת דברי משיח. מעורר שכאו"א ינצל הזמן לפני ה"הקפות" (דליל שמח"ת) להביע ברכותיו לכאו"א בנוסח דברכת כהנים, ובהמשך לזה נתן (בהתוועדות דש"פ נח) לכאו"א מהכהנים בקבוק משקה. מעורר שמן הראוי להשתדל שילדי ישראל בגיל החינוך יבואו במגע רק עם צעצועים בדמות בעלי חיים טהורים ולא להיפך. וכן בנוגע להו"ל דחוברת וכיו"ב שיש בהם ציורים ותמונות של בע"ח – להשתדל שישתמשו בציורים של בע"ח טהורים דוקא. מעורר – בקשר למצב העולם – ע"ד הוספה בתפלה ובקשה, ע"ז שכאו"א (בלי הפרש באיזה נוסח הוא מתפלל) יאמר לפני התפלה (בשחרית) "הריני מקבל עלי מ"ע של ואהבת לרעך כמוך", ולאחרי כל תפלה מהג' תפלות "אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך". מייסד ישיבה גדולה ב"יאהנסבורג" דרום אפריקה. הורה להדפיס ספר התניא בכל עיר ועיירה שיש בה יהודים (שלא נדפס שם ע"ע). מעורר שכאו"א מבני ישראל בכחו ובחובתו לתבוע כביכול מהקב"ה גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו תיכף ומיד. מורה להדפיס מחדש את ה"לקוטי תורה" בתוספת ריבוי הערות, ציונים ומ"מ לתורת רבותינו נשיאנו. ולאחרי ההדפסה – מעורר לערוך התוועדות חסידית. הורה להדפיס הוצאה מיוחדת של ספר התניא ושבסיומו יכלול צילומי כל השערים של ספרי התניא שנדפסו ע"ע. מציע שכאו"א יקבע שיעור יומי בספר משנה תורה – יד החזקה – להרמב"ם, שע"ז מתאחדים כל בנ"י בלימוד הכולל את התורה כולה, והלימוד – בא' מג' אופנים : א) ללמוד בכל יום שלשה פרקים כדי לסיים במשך השנה הבעל"ט, ומה טוב לסיימו בסמיכות ליום הולדת הרמב"ם, י"ד ניסן הבעל"ט, ב) אלה שאי אפשר להם – מפני איזו סיבות ללמוד ג' פרקים בכל יום – ללמוד פרק אחד ליום כדי לסיימו במשך ג' שנים הבעל"ט, ג) אלה שאינם שייכים ללימוד ספר משנה תורה (מפני איזו סיבות – כולל מפני שהם קטנים או קטנות (כפשוטו או בידיעות כו')) – ילמדו ספר המצות להרמב"ם, ובאופן אשר השיעור יומי בסהמ"צ יהי' במצות המקבילות לשיעור היומי של ס' משנה תורה (כפי שנחלק לשנה אחת). מעורר שיאספו וירכזו את כל המראי מקומות לכל הפסקי דינים שבספר ה"יד" להרמב"ם, וידפיסום בקונטרס בפ"ע. מורה לעשות הנחה מיוחדת על כל ספרי חב"ד ("הוצאת קה"ת", ומני אז הורה עד"ז בכמה הזדמנויות).

תשמ"ה – מעורר שנשים ובנות הן מישראל והן (להבדיל) מאומות העולם יצאו בקריאה רמה שיונהג בהקדם הכי אפשרי "רגע של שתיקה". מכריז שהשנה הוא השנה תהא שנת מלך המשיח. מעורר אשר יעשו חגיגות של "סיום" לרגלי "סיום" לימוד הרמב"ם (ג' פרקים בכל יום) ותיכף אחרי כן להתחיל לימוד דמחזור שני. קורא את ביהכ"נ שלו בשם "בית אגודת חסידי חב"ד אהלי יוסף יצחק – ליובאוויטש". וכן מורה אשר בשם זה ינקב בנין "כולל אברכים" שע"י המזכירות שלו. מעורר שיבנו בארץ הקדש מוסד מיוחד על שם "בית אהלי יוסף יצחק – ליובאוויטש". מעורר ע"ד צורך

הרשמת הילדים/ות במחנות קיץ הכשרים. ולאחרי חדשי הקיץ, לרושמם בבתי הספר הכשרים [ומעורר זה בכל שנה ושנה]. מציע שבכל הזדמנות של אמירת תהלים ישלבו גם נתינת צדקה.

תשמ"ו – מעורר לפרסם ע"ד דברים האמורים בספרים אודות הקיווי והדרישה לביאת משיח צדקנו ע"ז שכל א' ישלח מכתב (שבו יצטט מהספרים) לעשרה מישראל ולהציע לו ולבקש ממנו לשלוח העתק כזה לעוד עשרה מישראל וכן הלאה. מעורר אשר יגדילו מרץ בג' ענינים הכללים: 1) הפעולות עם זקני ישראל. 2) הפעולות עם ילדי/ות ישראל. 3) הפעולות עם שאר בני ישראל בגילים שבין הילדים והזקנים. לייסד „בתי חב"ד" בכל מקום ומקום. ובמקומות שישנם כבר „בתי חב"ד" – להרחיבם עוד יותר. להגביר חיל בהפצת המעינות חוצה – ע"י הדפסת ספר התניא בכל המקומות שבהם לא נדפס עדיין. וכן בהנוגע להפצת כל כתבי החסידות כולל – הדפסת כתבים שעד עתה לא יצאו לאור בדפוס. מעורר אשר ידפיסו כל הדוחו"ת אודות הפעולות בג' ענינים הכלליים הנ"ל. מעורר אשר יערכו את „חגיגות הסיום" דמחזור שני דלימוד הרמב"ם באופן ד„כפליים לתושי"" לגבי חגיגות הסיום דמחזור ראשון. מציע שידפיסו את מאמרי הנואמים בדפוס. ביום הבהיר י"א ניסן מתחיל לחלק דולר לכל אחד ואחת, ומני אז מחלק דולרים בכל יום ראשון בשבוע. מעורר אשר בכל מקום ומקום שבו ישנו ה„צבאות השם" ינצלו את ימי ההכנה לזמן מתן תורתינו ע"י ההוספה בכל עניני תורה ומצותי' ובמיוחד – הוספה באהבת ישראל ואחדות ישראל. מעורר אשר כל ישראל „אנשים נשים וטף" יתאספו להתוועדות רעים – אנשים לחוד ונשים לחוד על מנת לאחד את כל ישראל מתוך אהבת ישראל ואחדות ישראל. מעורר אשר בימי „בין המצרים" בכלל ובפרטי פרטיות החל מהשבת שלפני תשעה באב יש להוסיף ביתר שאת וביתר עז ב(ציון) במשפט (תפדה): היינו לימוד הלכות בתורה בכלל ובמיוחד הלכות בית הבחירה. (ושבי') בצדקה: הוספה בנתינת הצדקה יותר מכפי הרגילות. מציע: 1) בקשר לתלמידי הישיבות – מזמן לזמן יתקיימו „בחינות" לבחון את רמת הלימוד והידיעה שבתורה. 2) בקשר לבעלי עסקים – אשר כל אחד ואחת מישראל אנשים נשים וטף יקיימו את הוראת המשנה „עשה לך רב" ומזמן לזמן יבואו אליו כדי לעמוד ל„מבחן" בנוגע למעמדם ומצבם בעבודת ה'. מעורר אשר בהתאם לשנה הבע"ל ועל כל ישראל לטובה (תשמ"ז) היא שנת השמיטה מצוה לפרסם בבל מקום ומקום אודות התקנה דעשיית פרוזבול לפני ראש השנה של שביעית. מציע שטוב ונכון לעשות את הפרוזבול מיד אחר התרת נדרים. מעורר אשר ראוי ונכון שבכל מקום ומקום יערכו התוועדויות „בימי סגולה" (ט"ו אלול־ח"י אלול) עבור כל אחינו בני ישראל . . . והדגשה מיוחדת יהי' בנוגע לחיזוק האמונה בביאת המשיח. ובמקומות אשר מסיבות לא יספיקו לערוך התוועדויות אלו לפני ח"י אלול – ישלימו זאת לאחרי ח"י אלול, בסמיכות הכי אפשרי ובאופן ד„כפליים לתושי"".

תשמ"ז – מכריז שהשנה הוא תהא זו שנת משיח. מעורר אודות הקמת בתי חב"ד (והוא בית: תורה, תפלה וגמ"ח) בכל מקום ומקום, ואשר הוא (בנקל יותר) ע"י ההקדמה דהקמת בית חב"ד דכאו"א הן אנשים הן נשים וטף) בביתו הפרטי. מעורר ע"ד ההשתדלות בהפצת המעינות חוצה ע"י ההשתדלות בענין החינוך לקטנים בשנים וקטנים

בידיעה. והוא ע"י הקמת (והרחבת) מוסדות חינוך ובאופן ד"מלכתחילה אריבער". מעורר אשר בכל מקום ומקום שגם כאשר היולדת והולד נמצאים בבית הרפואה, יש להשתדל לתלות בחדר היולדת ובחדר הולד (או על המטה) "שיר המעלות" וכיו"ב. ביום ה' טבת בו דידן נצח באופן גלוי לעיני כל העמים (בבית המשפט הפדרלי) בנוגע לספרי וכתבי רבותינו נשיאינו שבספריית ליובאוויטש. מייסד שיכון חב"ד חדש בירושלים עבור עולי רוסיא. מעורר ששנה הבע"ל ועל כל ישראל לטובה (תשמח) הוא: א) שנת "הקהל" – שתוכנה וענינה ישמעו גו' ילמדו גו' ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת גו' כל הימים גו'. ב) שנת "תשמח" (שמחה) ולכן יש להוסיף בשמחה בעבודת השם. מעורר שיאמרו נוסח הפרוזבול גם בסיום שנה השביעית.

תשמ"ח – פותח בהכרזה שהשנה היא תהא שנת חירות (ע"י) משיח. מעורר ע"ד שכאו"א אנשים נשים וטף ישתתפו בפעולות "הקהל" במשך שנה זו (שנת הקהל) ע"י שכאו"א מהם יאספו בני ובנות ישראל שבסביבתם ויעוררו אותם לתורה ויראת שמים. ופעם בחדש יודיע כאו"א (למקום מרכזי) פרטי פעולתם. מעורר אשר בעת הכינוסים הכללים בהאו"ם ינאם איש דתי בשם תורת ה' דברי בורא העולם אשר בתורתו. מעורר בכל הלילות דחה"ס ע"ד שמחת בית השואבה בכל הלילות ובשנה זו במיוחד גם הדגשת מצות הקהל. מעורר ע"ד הדגשת מצות הקהל ושמחה (שנת "תשמח") שתהיינה כל השנה כולה. מעורר אשר בהתאם שהשנה הוא מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים להולדת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע יעשו התוועדויות וכן ילמדו תורתו (של בעל יום ההולדת) במשך חלק של המעל"ע של יום הולדתו (כ' חשון). במוצאי כ"ף חשון, מחלק לכאו"א (כולל ילדים מבן י"ב שנה וילדות מבת י"א שנה ומעלה) מאמר "החלצו רנ"ט". בכ"ה חשון, בו נתאשר (אחרי הערעור) ה"דידן נצח" באופן גלוי לעיני כל העמים (בבית המשפט הפדרלי) בנוגע לספרי וכתבי רבותינו נשיאינו שבספריית ליובאוויטש (ובסמיכות לזה (ביום כ"ז חשון) נתבשרו שהספרים יכולים לחזור למקומם) וביום ב' כסלו הוחזרו הספרים לספריית ליובאוויטש ומיד הורה להדפיס הספר "דרך אמונה". מעורר שכל ילד/ה ידליק נרות חנוכה בפתח חדרו ("בית מקדש" פרטי) ושכל א' וא' יקיים מנהג נתינת "דמי חנוכה" בכל ימי חנוכה ובליל נר הרביעי או החמישי יתנו כפליים או ג' פעמים ככה. בתור "פרסומי ניסא" נואם בכל לילות דחנוכה ע"ד פרשת קריאת היום – נשיא המקריב באותו היום. מעורר שבכל מקום ומקום שהקימו ויקימו בית צבורי לתורה תפלה וצדקה וכיו"ב – יש להשתדל שנוסף לספרים המוכרחים יהיו עוד הרבה ספרים "בית מלא ספרים", שבכל מקצועות התורה. יוצא בקריאה שמבקשים מרבנים מחברי ספרים, והמולי"ם שיואילו מטובם לשלוח העתק בתור תשורה לספרי' הגדולה של אגודת חסידי חב"ד וכן מבקשים מאספני הספרים שיש ברשותם ספרים מיוחדים כו' שאין זקוקים להם ללימוד – לתרמם לספרי' הנ"ל. ובזה הכוונה לכל סוגי ספרים אף שהם בניגוד לתורה. מציע שראוי ונכון ביותר להנהיג בכל מקום ומקום – שכאשר יהודים נועדים יחדיו, ישתדלו גם בטובתו של יהודי נוסף החל ממצות צדקה ע"ז שנותנים איש לרעהו שליחות מצוה לצדקה. מעורר לנצל יום חמשה עשר בשבט להקהיל אנשים נשים וטף כדי להוסיף עוד יותר בכל עניני תורה ומצות' כולל ובמיוחד

– הוספה ושלימות בהליכה בדרכיו ואורחותיו של בעל ההילולא דיו"ד שבט – כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ. כ"ב שבט – נסתלקה הרבנית הצדקנית נ"ע. מעורר ע"ד שמצות ניחום אבלים מתחלת כבר ביום א' דימי השבעה. מייסד „קרן חמ"ש" על שם הרבנית הצדקנית נ"ע. מעורר ע"ד הזריזות דהקמת מוסדות על שמה. מורה שביום ז' אדר יעשו התוועדויות חסידים בכל מקום שאפשרי. מעורר שנשי ובנות ישראל תתאחדו אחדות אמיתית על מנת לחזק קיום התורה והמצות. מורה לעשות התוועדות גדולה „ברוב עם" בימי הפורים. אחר ה„שלשים" להסתלקות הרבנית הצדקנית נ"ע – מתחיל להתוועד בכל שבת קדש (ומגיה את השיחות של ההתוועדות מדי שבוע). יוצא בקול קורא אשר כדאי ונכון ביותר לפרסם אשר ביום ההולדת יוסיפו בתורה תפלה צדקה והוספה – שכל אחד ואחד (הן אנשים הן נשים והן טף ועד לקטני קטנים) יעשה ביום ההולדת התוועדות של שמחה ביחד עם בני ביתו או חבריו וידידיו. מעורר שביום י"ג ניסן (יום ההילולא של אדמו"ר הצ"צ) יעשה כאו"א קביעות מיוחדת בלימוד תורתו של אדמו"ר הצ"צ ויוסיף בנתינת הצדקה. מעורר לנצל יום י"ד בניסן – יום הולדת הרמב"ם – מתוך „רעש" דקדושה בכל מקום ומקום להוסיף עוד יותר בכל עניני יהדות תורה ומצותי' כולל ובמיוחד – בנוגע ללימוד תורתו של הרמב"ם ע"י עריכת „כינוסי הקהל" בזמן האפשרי. נואם בכל הלילות דחג הפסח בענינא דיומא ובסגנון מובן גם לקטנים וקטנות. מעורר שבחזרת דא"ח (בבתי כנסיות) יוכלל (גם) אימרה דתורת אדמו"ר הזקן. מתחיל לבאר בכל התוועדות דש"ק, פירוש רש"י הראשונה שבפ' השבוע (ומשנה הראשונה בפרק דאבות דאותו הש"ק, בשבתות בין חה"פ וראש השנה), וכל השיעורים הקבועים בעת ההתוועדות ע"פ הוראת התורה „והחי יתן אל לבו". מעורר ע"ד שבכל אחד ואחת צ"ל: א) לימוד התורה באופן ד„תורתו אומנתו". ב) בכל דרכיך דעהו. מציע שבימי הכנה לזמן מתן תורתנו ילמדו המאמר ד"ה בחודש השלישי גו' (בתורה אור פ' יתרו). מעורר שהנשים תעשינה התוועדות בתור הכנה לזמן מתן תורתנו. יוצא בקריאה שכאו"א ישתדל ויפעל כפי יכולתו שינתן חינוך תורני לכאו"א מילדי ישראל שיחיו. מעורר ע"ד הכנות מתאימות – בימים שלפני זה – לימי הגאולה יב-י"ג תמוז.

תשמ"ט – מכריז שהשנה היא „שנת הבנין" ו„שנת הילד והילדה". וכמו"כ מכריז ששם השנה היא „השנה תהא שנת מעשים טובים", „השנה תהא שנת משיח טובה". מציע שביום כ"ף מרחשון (יום הולדת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע) יכנס כאו"א לשעה קלה במוסד של ישיבת „תומכי תמימים" ולעסוק בלימוד תורתו ולהתפלל שם ולתת צדקה עבור מוסדותיו של בעל יום ההולדת. מעורר שהחל מראש חדש כסלו (עד סיום החדש) יוסיפו בכל יום בלימוד תורת רבותינו נשיאנו והפצתם. מעורר לארגן התוועדויות במועדים החסידיים דחודש כסלו (החל מיו"ד כסלו). מעורר (בי"ט כסלו) ע"ד לימוד לוח „היום יום" בכל יום ויום. מעורר לערוך „סיומי הרמב"ם" ביום ההילולא שלו (כ' טבת). מכריז אשר השנה היא שנת הארבעים להסתלקות־הילולא של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ואשר ביום ההילולא שלו מתגלה „לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע" ואז „קאי איניש אדעתי' דרבי'". בקשר ליום היארצייט־הילולא הראשון (של הרבנית הצדקנית) כ"ב שבט – מעורר שיהי' „זרעה בחיים" (שאז „היא בחיים") ע"י שקוראים לילדה בשמה,

ומחנכים אותה ברוחה. מציע שבלימוד פרשיות תרומה־תשא, כדאי ונכון שנוסף על הלימוד חלק מהפרשה, ילמדו גם מפירושי חז"ל בתושבע"פ. מעורר לערוך סיום „ברוב עם" אחר כל ספר שבמשנה תורה להרמב"ם. נואם בענינא דיומא לפני צאת ה„תהלוכה" (בחג הפסח וחג השבועות) לשכונות אחרות לשמח את היהודים) בשמחת החג. מעורר שיערכו „כינוסי תורה" בכל מקום ב„אסרו חג". מורה להדפיס ספרי חסידות באותיות מרובעות (כולל גם אלו שנדפסו ע"ע באותיות אחרות) וכן מציע לכל מדפיסי ספרים. מכריז אשר שנה הבאה היא „ה'תש"נ" ואשר הראשי תיבות שלה הוא: „השנה תהא שנת ניסים". בקשר למלאת מאתיים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר הצמח צדק מורה להדפיס הוצאה מיוחדת של ספר „קיצורים והערות לתניא" לאדמו"ר הצ"צ, ובאור לערב ר"ה – יום ההולדת שלו – מחלקו לאנשים נשים וטף (בצירוף שטר של דולר לצדקה).

תש"נ – יום א' דר"ה (ש"ק) מתוועד. מורה להדפיס הוצאה מיוחדת (בעטיפה צבעונית) של מאמר ד"ה ושאבתם – לאדמו"ר הצ"צ, ומחלק לכאו"א מעטפה (שהכילה: מאמר ד"ה ושאבתם – לאדמו"ר הצ"צ, „לעקאַח", מכתב כללי דוא"ו תשרי, ושטר של דולר לצדקה). מעורר להקהיל קהילות ביום השבת וללמוד בפרשת השבוע, כולל גם בתורת כ"ק אדמו"ר הצמח צדק (אור התורה) על הפרשה. מעורר להנהיג (עכ"פ – בעש"ק) שמנהל כל מוסד חינוך יחלק „שליחות מצוה לצדקה" לכל תלמידי ועובדי המוסד ועי"ז יעורר את התלמידים/ות לתת צדקה. מודיע שה־"מהפכות" קיצוניות המתרחשים בכמה מדינות גדולות בעולם – בשקט ובמנוחה, מעידים שנמצאים ברגעים האחרונים של הגלות. מורה להו"ל קובץ מיוחד של „כינוס השלוחים העולמי". מעורר לנצל זמן החופש בבתי־ספר ממלכתיים (באמצע השנה) להוספה בלימוד התורה וקיום המצוות. ביום ה' דחנוכה עורך כינוס עולמי (באמצעות הלויין) לילדי ישראל מה' מדינות: ארץ הקודש, רוסיא, לונדון, פאַריז וארצה"ב. ביום השלישי „שהוכפל בו כי טוב", י"ט טבת – נגמר ה„דידן נצח" באופן גלוי לעיני כל העמים בבית המשפט הפדרלי – בנוגע לספרי וכתבי רבותינו נשיאנו שבספריית ליובאוויטש. מתחיל הרחבת בנין הספרי' של „אגודת חסידי חב"ד". מעורר שלרגל מלאת „ארבעים שנה" (משנת תש"י) – יקימו מוסדות חדשים במספר „ארבעים" ומכריז שישתתף מ„קופת רבינו" למוסדות אלו וגם למוסדות הקיימים כבר – בסכום של „ארבעים". מורה שבקשר ליו"ד שבט – ארבעים שנה, ישלימו הקמת „אלף" מוסדות חב"ד ברחבי העולם. מורה להדפיס הוצאה מיוחדת של „תניא" (מוגדל) לרגל מלאת „ארבעים שנה" וביום יו"ד שבט מחלקו לאנשים נשים וטף (בצירוף דולר לצדקה). בקשר ליום היארצייט־הילולא כ"ב שבט, מעורר ע"ד הקמת מוסדות־חינוך חדשים לבנות, וכן נתינת צדקה כמנין שמה של הרבנית הצדקנית נ"ע (470). מעורר לערוך שלש התוועדויות בקשר לימי הפורים. מורה להדפיס „קונטרס י"א ניסן" בהוצאה מיוחדת (בכריכה צבעונית), הכולל מאמר ד"ה כי ישאלך בנך ה'תשל"ח, ומחלקו ביום הבהיר י"א ניסן לאנשים נשים וטף (בצירוף דולר לצדקה). כדי להוסיף בברכתם ובשלוותם ובבטחונם של כל בני ישראל בכל מקום שהם שליט"א, יוצא ב„קול קורא" שכאו"א מישראל אנשים נשים וטף יוסיפו בלימוד התורה: בתפלה – באמירת ג' מזמורי תהלים כולל גם מזמור האחרון; בצדקה – ליתן מהוצאות של מזון

(שתים או) שלש סעודות עבור החזקת לומדי או מוסדות תורה. מעורר שכאו"א יעשה התלוי בו ע"י הכנות מתאימות שבכל מקום ומקום שנמצאים יהודים, שיחגגו את יום ה„ל"ג בעומר" בשמחה גדולה ע"י עריכת התוועדות או תהלוכה של ילדים ו„ברוב עם הדרת מלך". מעורר ע"ד החיוב דנשים בתלמוד תורה, ובחינוך הילדים. ובהנוגע לימוד התורה דהנשים עצמן – להוסיף בשיעורי תורה ומתחיל מהענינים שהלימוד בהן הוא נקל יותר כמו לימוד „עין יעקב" (אגדות שבתורה). מודיע שסימנה של השנה הבעל"ט היא – „תהא שנת אראנו נפלאות". מצהיר שבקיום מצות הצדקה ויושר בעולם ישקטו רעידות האדמה בעולם. מורה להדפיס מטבעות מיוחדות מכסף בתור „מזכרת" מ„תהלוכות ל"ג בעומר – תש"נ", ומחלקם בעת התהלוכה (ע"י מדריכים והטנקיסטים) לאנשים נשים וטף [על המטבע – מצד אחד: תמונת ביהכ"נ וביהמ"ד ליובאוויטש – 770. ומצד שני: תמונת מדורת ל"ג בעומר, בציון התאריך בלה"ק ובאנגלית]. יוצא ב„קול קורא" בענין שהוא צו ודרישת השעה – שבנוסף על שיעורי התורה שיש לכאו"א עד עתה – שכאו"א ישתדל גם לייסד שיעור בתורה ללמד לאחרים ומה טוב ללמד לעשרה מישראל ועד ל„תלמידים הרבה". ולהוסיף ולהדגיש – ששייך לכאו"א מישראל וגם נשים וטף כל חד לפום שיעורא דילי'.

ספרי כ"ק אדמו"ר שליט"א

א) קובץ „היום יום". ב) ספר המאמרים – באתי לגני, ח"א. ג) ספר המאמרים – מלוקט, ד' כרכים. ד) קונטרס ענינה של תורת החסידות. ה) לקוטי שיחות, כ"ט כרכים. ו) ספר השיחות – תשמ"ח, ב' כרכים. תשמ"ט, ב' כרכים. תש"נ, כרך א'. ז) הגדה של פסח – עם לקוטי טעמים ומקורות. ח) אגרות קודש, י"ט כרכים. ט) חידושים וביאורים בש"ס, ג' כרכים. י) קונטרס „הדרן" על הרמב"ם (תשל"ה). יא) חידושים וביאורים להל' בית הבחירה להרמב"ם. יב) תורת מנחם – תפארת לוי יצחק (לזהר – בראשית). יג) תשובות וביאורים (ב„קובץ ליובאוויטש"). יד) הערות על ה„צמח צדק", דרך מצותיך, קיצורים והערות (לתניא, קונטרס ומעין, תורת שלום – ספר השיחות). טו) ספר התולדות – אדמו"ר מהר"ש. טז) הערות ומ"מ בקונטרסי כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע, בלקוטי דיבורים שלו וכו'. יז) מפתח ספרי, מאמרי ודרושי – אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע. יח) ליקוט מנהגי חב"ד (שבקונטרסי כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע). יט) מפתח ענינים לספר (עה"ס שהופיעו): התניא, דרך חיים, דרך מצותיך, שערי אורה, תורה אור, לקוטי תורה. כ) מפתח ענינים למאמרי: כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע. כא) הרב רבי הלל מפאריטש. כב) ביאורים לפרש"י עה"ת ונ"ך, ג' כרכים. כג) ליקוט „י"ד כסלו תשל"ט". כד) סדר ברכת החמה – ע"פ מנהג חב"ד. כה) יגדיל תורה (ירושלים ת"ו) „תשובות וביאורים" בשו"ע. כו) מגבעות אשורנו. כז) קונטרס „מורה שיעור בלימוד – שיעור יומי ברמב"ם 1) ג' פרקים ליום (שנה אחת). 2) ספר המצות (לשנה אחת). 3) פרק אחד ליום (לג' שנים). כח) ביאורים לפרקי אבות. כט) ספר השליחות. ל) ספר מעייני הישועה. לא) יין מלכות על הרמב"ם,

ב' כרכים. לב) ספרי המאמרים תשי"א – תשי"ט, ג' כרכים. תש"ל – תשל"ה, ג' כרכים. לג) שיחות קודש שנת תש"י – תשמ"א (הנחה בלתי מוגה). תשמ"ב – תש"נ (ע"י וועד הנחות הת'. ספרי התוועדויות ע"י וועד הנחות בלה"ק). לד) ספר בעניני אירוסין ונישואין (נמצא בדפוס). לה) קובץ שמחה ובטחון בה'. לו) בצל החכמה.

שער התורה

בס"ד. משיחת ש"פ שלח, כ"ח סיון, מבה"ח תמוז ה'תשמ"ו

א. מעניניו המיוחדים של יום הש"ק זה, כ"ח סיון — שהוא שבת מברכים חודש תמוז, „חודש הגאולה"[1], בו נגאל כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו ממאסרו (כידוע ומפורסם), אשר, מהענינים העיקריים ב־גאולת י"ב־י"ג תמוז הוא — שע"ז נתאפשר בואו של כ"ק מו"ח אדמו"ר לחצי כדור התחתון, שאז ניתוסף ביתר שאת וביתר עוז בכל עניני העבודה ד„יפוצו[2] מעינו־תיך חוצה"[3], כנראה בפועל.

וענין זה נתגלה גם ביום כ"ח סיון[4] **(כמה שנים לאח"ז[5]) — שאז התחילה תנופה חדשה בהעבודה דהפצת המעינות חוצה, ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ביסדו המוסדות המרכזיים „מחנה ישראל", „קה"ת" ו„מרכז לעניני חינוך", ונמשכה העבודה דמוסדות אלו במשך עשר שנותיו האחרונות דכ"ק מו"ח אדמו"ר בחיים חיותו בעלמא דין, ומוסיף והולך ואור גם לאחרי הסתלקותו, ובאופן ד„מעלין בקודש"[6].**

ונקודת ההסברה בזה — ע"פ הכלל הידוע „ירידה צורך עליי": כיון שהביאה לחצי כדור התחתון, „גלות אמריקא"[7], היוותה ירידה גדולה ביותר [נוסף על

---

1) ראה לקו"ש חי"ח ע' 309 ואילך.

2) לשון הכתוב — משלי ה, טז.

3) ראה באגה"ק הבעש"ט (נדפסה בכתר שם טוב בתחלתו. ובכ"מ): בעת שיתפרסם למודך ויתגלה בעולם ויפוצו מעינותיך חוצה.

4) להעיר ממגילת תענית (פ"ג), שבכ"ה סיון* ערערו אוה"ע (ישמעאלים, כנענים ומצריים) על בעלות ארץ ישראל (יהודה וירושלים), והשיב להם גביהה בן פסיסא „תשובה נצחת", וביקשו „תן לנו זמן ג' ימים", וכאשר „הלכו ולא מצאו תשובה, מיד הניחו בתיהם כשהיו מלאים, שדותיהם כשהן זרועות כרמיהם כשהן נטועות, הלכו וברחו להם כו' ועשו אותו היום יום טוב". וכיון שהויכוח התנהל בכ"ה סיון, נמצא, שביום כ"ח סיון (בסוף ג' הימים) היתה ההצלה בפועל מאוה"ע.

ויש לקשר זה עם ההצלה בכ"ח סיון בדורנו זה,

---

*) בסנהדרין (צא, א) איתא שסיפור זה אירע בכ"ד בניסן. וי"ל שכדי לתווך בין הגמרא ומגילת תענית, יש לתקן הגירסא שבגמ' (כ"ד ניסן) ע"פ הגירסא במגילת תענית (כ"ה סיון), כי התיקון הוא רק בב' אותיות בלבד (כ"ה במקום כ"ד וסיון במקום ניסן). משא"כ באם מתקנים הגירסא במגילת תענית ע"פ גירסת הגמ' צריכים לשנות גם המקום שבו מובא הסיפור במגילת תענית, שבמקום פרק שלישי (שבו מובא הימים דחודש סיון), צ"ל בפרק ראשון (שבו מובא הימים דחודש ניסן).

ושאז התחילה תנופה חדשה בהעבודה ד„כיבוש הארץ", חצי כדור התחתון (כפתגם הצ"צ „עשה כאן ארץ ישראל" — ראה לקמן בפנים ס"ח). והאופן לזה — כאשר יהודי עומד בתוקף עם התורה (כבסיפור הנ"ל ע"ד הנהגתו של גביהה בן פסיסא), אשר ע"ז הוא פועל פעולתו גם בבירור האומות והעולם, עד שהמנגדים הולכים וברחים ו„הניחו בתיהם כשהיו מלאים" — בירור הניצוצי קדושה שבנכסי אוה"ע (ע"ד „וינצלו את מצרים" (בא יב, לו)). וי"ל שע"ז מתבררים גם האומות (עצמן), כמרומז בזה ש„הלכו וברחו להם", כלומר, שלא נתבטלו, אלא ש„הלכו וברחו" למקומם האמיתי (משיחת ש"פ שלח, כ"ח סיון תשמ"ב).

5) יום ב' כ"ח סיון ה'תש"א, בו ניצלו כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית הצדקנית נ"ע — יבחל"ח — מעמק הבכא הארופאי והגיעו צלחה לארצות הברית. וראה בפרטיות לעיל חלק א'. המו"ל.

6) ברכות כח, א. וש"נ. זהר פרשתנו קסב, ריש ע"ב. ועוד.

7) ספר השיחות קיץ ה'ש"ת ריש ע' 126. וראה שיחת ש"פ קרח תשמ"ט ס"א ובהנסמן שם (נדפס לקמן ע' 56).

הירידה שבשאר הגליות ש„גלתה[8] ליובאַוויטש"[9], הרי מובן, שהכוונה וה־תכלית בזה היא – העלי׳ הבאה עי"ז, עד לעלי׳ שבאין־ערוך (בהתאם להירידה שבאין־ערוך), שזוהי ההוספה והחידוש ש־נעשה בכללות העבודה ד„יפוצו מעינותיך חוצה" דוקא בחצי כדור התחתון, באופן נעלה יותר, ועד – שלא בערך.

ועדיין צריך ביאור בשייכות ענין זה לתוכן העבודה ד„יפוצו מעינותיך חוצה" – ה„סיסמה" של תורת החסידות בכלל[3] וחסידות חב"ד בפרט – דמכיון שכל ענין הוא בהשגחה פרטית[10], והקב"ה סיבב את הסיבות שהמרכז של חסידות חב"ד – כ"ק מו"ח אדמו"ר וחסידיו – הועבר והושתל בחצי כדור התחתון, צריך לומר, שזה נוגע במיוחד לשלימות הענין ד„יפוצו מעינותיך חוצה".

ב. ויובן זה בהקדים הביאור בדיוק הלשון (והתוכן) „יפוצו מעינותיך חוצה":

מכיון שלשון זה הוא פסוק בתורה שבכתב, אשר כל תיבה ותיבה שבה היא בתכלית הדיוק, מובן, שבהעבודה ד„יפוצו מעינותיך חוצה" יש הדגשה (והוראה) מיוחדת בכל אחת מג׳ תיבות אלו (נוסף על התוכן הכללי שבכולן יחד)[11].

ועוד זאת: כל ביטוי ב„תורת אמת" – מכוון לתוכנו האמיתי של הביטוי, כפי שהוא בתכלית השלימות, ועד באופן בלתי מוגבל. ומזה מובן גם בנוגע לענייננו, שהכוונה בכל אחת מג׳ תיבות הנ"ל – „יפוצו", „מעינותיך", ו„חוצה" – היא ל־מלוא מובן המלה, עד באופן בלתי מוגבל.

ויש לומר, שעד"ז הוא בנוגע להוספה ב„יפוצו מעינותיך חוצה" שע"י (גאולת י"ב תמוז וע"י) ההעברה לחצי כדור התחתון – (א) הוספה בכל פרט מג׳ ענינים אלה; (ב) וההוספה בכל א׳ מהם היא הוספה אמיתית באופן בלתי מוגבל (כדלקמן ס"ז).

ג. ביאור הדברים:

„יפוצו":

בלשון התורה (לשון הקודש) ישנם כמה לשונות וביטויים לענין השפעה והת־פשטות (כמו: המשכה, גילוי, התפשטות, השפעה, פרסום וכיו"ב). הלשון „יפוצו" מורה על השפעה והתפשטות באופן של פיזור[12]. ובנוגע לענייננו: ההדגשה בלשון „יפוצו" היא – שלימוד תורת החסידות יהי׳ באופן של הפצה – פיזור במרחב רב[13], ועד לתכלית המרחב, בלי כל צמצומים והגבלות, כי, כל זמן שיש איזה צמצום והגבלה בזה (אפילו הגבלה הכי קטנה), אין זה „הפצה" אמיתית (ע"פ תורת אמת).

ושני פרטים בזה: (א) בנוגע למקום שבו מלמד תורת החסידות – שהלימוד צריך להגיע ולחדור בכל חלקי המקום (הן באדם והן בעולם) שבו מלמד תורה זו[14]. (ב) בנוגע לתורה שמלמד, שלא יהי׳

---

8) ראה סה"ש שם. לקו"ש ח"ג ע׳ 836.

9) שעיקרם וכללותם – ביציאתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר ממדינה ההיא (כתוצאה מגאולת י"ב תמוז), שהרי „מקורו ושרשו" של בעל הגאולה הוא ב„ליובאוויטש", ובכללות יותר – בפלך מאהליב (ראה ס׳ הזכרונות ח"א פ, א. לקו"ד ח"ב רכט, סע"ב. ובכ"מ), ובכללות עוד יותר – במדינה ההיא, כידוע החביבות המיוחדת שרחש בעל הגאולה ליהודים שדרו במדינה ההיא.

10) כש"ט הוספות סקי"ט ואילך. וש"נ.

11) ראה לקו"ש ח"ה ע׳ 432. ח"י ע׳ 106 ואילך. חט"ו ע׳ 283. וראה לקו"ש ח"ד ע׳ 1119 ואילך. ועוד.

12) ראה מצו"צ עה"פ יפוצו: ענין פזור.

13) ראה פרש"י עה"פ: הוראות ברבים.

14) ובזה עצמו לא נכלל שההפצה צ"ל ב„חוצה" (כדלקמן ס"ה), כי המבואר כאן הוא פרט

שום ענין (אפילו ענין הכי נעלה שבתורת החסידות) שיהי' נשאר אצלו ולא יתפשט לחוץ.

ד. „מעינותיך":

בענין המים ישנם כמה דרגות, „שש מעלות במקואות זו למעלה מזו"[15], ו„מעין" הוא המעלה הכי גבוהה – שמטהר[16] „בכל שהוא"[17]. וענין זה מודגש גם באופן נביעת המעין – שנובע טיפין טיפין, כיון שבמעין לא משנה גודל הכמות.

וטעם הדבר: ענין הכמות נוגע דוקא כאשר הדבר נמשך מחוץ למקורו, דמכיון שע"י יציאתו מהמקור נעשה בו חלישות, לכן, החשיבות שלו היא דוקא כשיש בו כמות מסויימת: משא"כ בהיותו במקורו (שזהו"ע המעין) הוא בתכלית התוקף, תוקף בלתי מוגבל[18], ולכן אין נוגע בזה ענין הכמות (שהוא ענין של מדידה).

ומזה מובן גם בענינו – „אין מים אלא תורה"[19]: „מעינותיך" – [שכולל כל הדרגות ב„מעין" (ובפרט שהוא בלשון רבים), עד למעלה ממדידה והגבלה (ע"ד „למע-לה מעלה עד אין קץ"[20])] – שבתורה קאי על הענינים הכי נעלים שבתורה, עד לה-ענינים כפי שהם בשרשם ומקורם, עצם התורה – „סתים דאורייתא" (פנימיות ה-תורה) שמתקשרת עם „סתים דקוב"ה"[21], עד לעצמותו ומהותו ית'.

ונוסף לזה י"ל, ש„מעינותיך" קאי על האדם המפיץ – שהתעסקותו בהעבודה ד„יפוצו מעינותיך חוצה" צ"ל לא רק בכחות הגילויים שלו (כפי שנמשכו כבר משרשם ומקורם), שאז התעסקותו בזה היא במדידה והגבלה, אלא גם בכחות הנעלמים שלו כפי שהם כלולים בשרשם ומקורם בעצם הנפש („מעינותיך"), שאז התעסקותו בזה היא באופן שלמעלה ממדידה והגבלה.

ה. „חוצה":

בכללות מציאות העולם יש שני חלקים: „פנים" ו„חוץ". ובכל אחד מהם כו"כ דרגות: מפנים שבפנים עד לחוץ שבחוץ, עד ל„חוצה" שאין חוצה ממנו. ומזה מובן גם בנוגע ל„חוצה" בנדו"ד, שיש בו כמה דרגות: לגבי בחינת „מעינותיך", גם הענינים דקדושה (אפילו דרגות נעלות בקדושה, אבל למטה מבחי' „מעינותיך") נקראים בשם „חוצה"; ויש „חוצה" כפשוטו – ענינים שהם מחוץ לגבול הקדושה, ובהם עצמם יש ג"כ כו"כ דרגות, עד ל„חוצה" שאין חוצה ממנו.

ו„חוצה" בלשון התורה (תורת אמת) פירושו – „חוצה" בלי כל הגבלות[22],

---

והוראה בנוגע לאופן הלימוד (שצ"ל באופן דהפצה ופיזור), ולא בנוגע למקום הלימוד. ולאידך, יש חידוש ב„יפוצו" לגבי „חוצה", כי הענין ד„יפוצו" הוא – ההפצה והפיזור (גם) בה„חוצה" גופא, עד שלא נשאר שום פרט בה„חוצה" שאינו חדור לגמרי ב„מעינותיך".

15) ריש מס' מקואות. רמב"ם הל' מקואות רפ"ט.

16) מקואות שם. רמב"ם שם ה"ח. טושו"ע יו"ד סר"א ס"ב.

17) הצורך בשיעור מסויים הוא בכדי שגופו של דבר המיטהר יהי' מכוסה במי המעין, אבל מצד המעין הוא מטהר בכל שהוא. וראה סה"ש תשמ"ט ח"א ע' 162 (שוה"ג להערה 81).

18) להעיר גם, ד„מעין" קשור עם התהום, בלי גבול (ראה סה"ש שם).

19) ב"ק יז, א. וש"נ.

20) ראה תקו"ז סוף תנ"ז (וראה שם תי"ט – מ, ב). ז"ח יתרו לד, סע"ג.

21) ראה זח"ג עג, א.

22) אף שמובן, שבענין ד„חוצה" לא שייך אמיתית ענין הבל"ג, כי הענין דבל"ג אפ"ל רק מצד כח הא"ס, שלכן, מעולם הבריאה ולמטה ממנו הוא גבול. ויתירה מזו: אפילו בנוגע לעולם האצילות יש שקו"ט אם הוא גבול או בל"ג (ראה דרוש ג' שיטות

הכולל גם „חוצה" שאין חוצה ממנו (ע"ד „למטה מטה עד אין תכלית"[20]): והיינו, שהעבודה ד„יפוצו מעינותיך" צריכה להיות בכל הדרגות ד„חוצה", עד ב־„חוצה" שאין חוצה ממנו.

ו. ויש לומר, שג' ענינים אלה תלויים זה בזה:

כאשר התעסקות האדם בלימוד והפצת תורת החסידות היא ב„עצם" הנפש שלו, שלמעלה ממדידה והגבלה, הרי גם התורה שמלמד ומפיץ – היא בלי הגבלות, עד שלא נשאר אצלו שום ענין (גם הענינים הכי נעלים בהתורה, עד ל„עצם" התורה) שאינו מתפשט לחוץ; וגילוי עצם הנפש (וע"ז – עצם התורה) נעשה ע"י החוצה – כמבואר בהמשך ההילולא[23], שבכדי ל־נצח את המלחמה („שהנצחון נטוע ומושרש בעצם הנפש למעלה יותר מכחות הגלויים שבנפש"), „מבזבז (המלך) כל סגולות ה־אוצרות דהון יקר הנאסף והנקבץ במשך כמה שנים מדור אחר דור, ואשר מעולם לא השתמש מזה לשום דבר", ולא עוד, אלא, ש„כמוס וחתום מעין כל רואה" (כלומר, בחי' ה„עצם" ממש שלמעלה גם מגדר „גילוי" לעצמו).

וכיון שה„עצם" אינו מוגדר בשום גדר, הרי המעינות („מעינותיך") נמשכים וחודרים בכל מקום ודרגא, עד ב„חוצה" שאין חוצה ממנו, ובאופן של „יפוצו" – שלא נשאר שום מקום פנוי מהם.

ז. עפ"ז יש לבאר תוכן החידוש ש־נעשה בהעבודה ד„יפוצו מעינותיך חוצה" ע"י גאולת י"ב־י"ג תמוז, ובפרטיות יותר – ע"י ההעברה לחצי כדור התחתון:

כתוצאה מגאולת י"ב־י"ג תמוז יצא כ"ק מו"ח אדמו"ר ממדינה ההיא, עד שבסופו של דבר הגיע לחצי כדור התחתון, אשר בתקופה ההיא, הי' שם מצב היהדות באופן ירוד ר"ל, עד למצב ד„חוצה" שאין חוצה ממנו (עכ"פ ביחס להפצת המעינות חוצה), ושם עבד כ"ק מו"ח אדמו"ר את עבודתו בהחזקת והפצת התורה והיהדות, והפצת המעינות חוצה, עד שחצי כדור התחתון נעשה המקור להפצת התורה וה־יהדות והפצת המעינות חוצה בכל העולם כולו (גם בחצי כדור העליון).

וע"פ הנ"ל (ס"ו), שההשפעה ב„חוצה" שאין חוצה הימנו, ובזה גופא באופן ד„יפוצו", נעשית דוקא על ידי גילוי ה„עצם", [עצם התורה, והעצם של מלמד ומפיץ התורה – „מעינותיך"] שלמעלה מכל מדוה"ג, נמצא, שהחידוש בהעבודה ד„יפוצו מעינותיך חוצה" שבחצי כדור התחתון הוא בכל ג' הענינים, וכפי שהם באופן בלתי מוגבל: הן בנוגע ל„יפוצו" – הפצה ופיזור בלתי מוגבל; הן בנוגע ל„מעינותיך" – המשכת וגילוי בחי' העצם שלמעלה ממדוה"ג; והן בנוגע ל„חוצה" – ההפצה גם ב„חוצה" שאין חוצה הימנו.

ח. ויש לקשר האמור לעיל עם פרשת השבוע שקורין (בכמה שנים[24]) בשבת מבה"ח תמוז (וכ"ח סיון) – פ' שלח:

הפירוש הפשוט ד„שלח" הוא – ציווי

– אוה"ת ענינים ס"ע רנח ואילך. אוה"ת ויקרא (כרך ג) ע' תתפה ואילך. דרמ"צ קסט, א ואילך. הגהות לד"ה פתח אליו תרנ"ח ע' ט ואילך. המשך תרס"ו ע' קצא. סה"מ תרס"ט ע' לב. ובכ"מ. וראה ספר הערכים חב"ד (כרך ד) ערך אורות דספירות „פשיטותם" ו„ציורם").

23) ד"ה באתי לגני השי"ת פ"א. וראה שם פי"ז. פי"ט. וראה סה"מ תקס"ה ח"ב ע' תתקצד ואילך. תו"ח שמות שכב, א ואילך. שע"ת לאדהאמ"צ ח"ב (חינוך) ז, ד ואילך. ועוד.

24) ומזה נמשך גם על שאר השנים, כאשר הקביעות הוא באופן אחר.

לשלוח למקום שחוץ ממנו: וכיון שאצל בנ"י „נשמתם עיקר וגופם טפל"[25], מובן, שהעיקר הוא, מה ששולח חוץ לד' אמותיו הרוחניים, כלומר, השליחות למקום ודרגא ד„חוצה".

ותוכן השליחות – בכדי (שע"ז יוכלו בנ"י) לכבוש את ארץ כנען, להפכו ולעשותו „ארץ ישראל", שדוגמתו בעבודת כאו"א מישראל – כפתגם אדמו"ר הצמח־צדק[26]: „מאַך דאָ ארץ ישראל" („עשה כאן א"י"), היינו, שבבוא השליח למקום שאליו נשלח, צריך לעשות ממנו „ארץ ישראל", שזוהי כללות העבודה דהפצת המעינות חוצה (ע"י „שליח" שבו, או שליח בפשטות).

והנה, „שלח" הוא ציווי ב„תורת אמת", ולכן מובן, שענין זה צריך להיות באמיתתו ובשלימותו, כלומר, כל מה שנכלל ב„שלח". כי, באם ישנו פרט מסויים שנכלל במשמעותו של „שלח", ועדיין לא נעשה בפועל – אין זה „שלח" לאמיתתו ובשלימותו.

ויש לומר, ש(בכללות) יש בזה ג' ענינים – בהתאם להג' ענינים ד„יפוצו", „מעינותיך", ו„חוצה":

(א) אופן פעולת השליחות – בפיזור ללא כל הגבלות, שכן, כל זמן שפעולת השליחות יכולה להיות בפיזור גדול יותר, אי אפשר לומר, שאופן הפעולה בזה היא לאמיתתה: ובסגנון האמור – אמיתית הענין ד„יפוצו".

(ב) הדבר (האדם ששולח, והתורה) הנשלח ממנו – לא רק דבר חיצוני או בינוני כו', אלא דבר הכי נעלה, עד לשרש ומקור ועצם הדבר, שכן, כל זמן שיש דרגא נעלית יותר (בו בעצמו, ובהתורה) שלא שלח, עדיין אין זה „שלח" לאמיתתו: ובסגנון האמור – אמיתית הענין ד„מעינותיך".

(ג) המקום שאליו שולחים – לא רק בקירוב מקום, אלא גם בריחוק מקום, ולא רק ריחוק מקום ביחס אליו, אלא מקום הכי רחוק שאין רחוק יותר ממנו, שכן, כל זמן שישנו מקום רחוק יותר, הרי עדיין לא נעשתה השליחות מחוץ הימנו לאמיתתו: ובסגנון האמור – אמיתית הענין ד„חוצה".

ט. וע"פ דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בכתבו[27] לחגיגת י"ב תמוז הראשונה[28] – „לא אותי בלבד גאל הקב"ה בי"ב תמוז, כי אם גם את כל מחבבי תורתנו הק', שומרי מצוה, וגם את אשר בשם ישראל יכונה", מובן, שכל האמור לעיל בנוגע להעילוי שנפעל בהעבודה ד„יפוצו מעינותיך חוצה" ע"י ההעברה לחצי כדור התחתון – שבאה כתוצאה מגאולת י"ב י"ג תמוז – שייך לכל אחד ואחת מישראל, גם לזה „אשר בשם ישראל יכונה"[29].

ובפשטות – שאצל כאו"א צ"ל הענין והעבודה ד„שלח", „יפוצו מעינותיך

---

25) ראה תניא פל"ב (מא, א).

26) אגרות־קודש אדמו"ר מוהריי"צ ח"א ע' תפה.

27) להעיר, שהשייכות לכאו"א מישראל, מודגשת גם בזה שענין זה נכתב באגרת – ש„האגרת אינו נכתב אלא לפי שעה בלבד כו'" (תו"א מג"א קיט, א. ובכ"מ), דמזה מובן שאגרת שייך לכאו"א. וכמובן גם בפשטות הענינים.

28) נדפס באגרות קודש שלו ח"ב ע' פ ואילך. וש"נ.

29) נוסף לזה, דכיון שבעל הגאולה הוא נשיא הדור, הרי זה שייך לכל אנשי הדור (כי „הנשיא הוא הכל" (פרש"י חוקת כא, כא)). וכמודגש בתואר „נשיא" גופא, שהרי לולי מציאותם של בני הדור שהוא נשיא שלהם, לא שייך התואר „נשיא". – ולהעיר ממאחז"ל (ברכות לב, א. הובא בפרש"י עה"ת תשא לב, ז. וראה גם אגרות־קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ריש ע' צד) „כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל".

חוצה" – בכחו של נשיא הדור, שהטיל שליחות ("שלח") על כאו"א לעסוק בהפצת המעינות חוצה.

ובפרטיות יותר – בכל ג' ענינים האמורים: "יפוצו" – שהלימוד מגיע וחודר בכל חלקי המקום שבו מלמד תורה זו. וגם בנוגע להתורה שמפיץ – לא יחשוב, דמכיון שאלו שהוא מלמדם הם בדרגא נמוכה, יש ללמוד עמהם רק ענינים אלו שלפי ערכם, אבל ענינים ה"נעלים" שבחסידות, הרי מצד גודל ה"יוקר" שלהם, אין מקום ליתנם לאלו – שהנהגה זו היא היפך הענין ד"יפוצו" [נוסף לזה – שׁאדרבה: דוקא ע"י הפצת "עצם" תורת החסידות ה"ז חודר בכל מקום, כנ"ל ס"ק].

ועד"ז "מעינותיך" – גילוי העצם שלמעלה ממדוה"ג. וכל זה – ב"חוצה", עד ל"חוצה" שאין חוצה ממנו, כנ"ל בארוכה.

והדגשה יתירה בכ"ז ביום הש"ק זה – פ' שלח, כ"ח סיון, מבה"ח תמוז – אשר "מצות היום"[30] היא מילוי השליחות ד"יפוצו מעינותיך חוצה"!

ו. ויהי רצון, שעל ידי "מעשינו ועבודתינו"[31] בכל עניני "שלח" – הפצת התורה והיהדות, והפצת המעינות חוצה – בקיום ההוראה "עשה כאן ארץ ישראל", נזכה בקרוב ממש לבוא לארץ ישראל בפשטות, ו"עתידה א"י שתתפשט בכל הארצות"[32].

ובפשטות – שמהגאולה די"ב-י"ג תמוז באים תיכף ומיד, "בשעתא חדא וברגעא חדא", לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו. בארצנו הקדושה, בירושלים עיר הקודש, בהר הקודש, בביהמ"ק (הבנין השלישי), ועד בקדש הקדשים,

כן תהי' לנו במהרה בימינו ממש.

---

30) ובלשון הש"ס (שבת קיח, סע"ב. וראה אגה"ק סוס"ז) המצוה ד"הוי והיר בה טפי". – וי"ל "והיר" גם מלשון זוהר ואור, שמצוה זו מאירה אצלו ונעשית ה"שער" לכל שאר עניני העבודה (ראה לקו"ד ח"ד תשמז, ב. סה"ש ה'ש"ת ע' 42).

31) ראה תניא רפל"ז.

32) ראה פס"ר פ' שבת ור"ח (ג). יל"ש ישעי' רמז תקג. וראה לקו"ת מסעי פט, ב.

משיחות ש"פ שלח, כ"ח סיון, מבה"ח תמוז ה'תשמ"ט

א. נוסף על ריבוי הענינים שבשבת זו[1], יש לימוד והוראה מהרמז[2] בקבי־עותה של שבת זו בימי החודש[3] — כ"ח בסיון — שיום כ"ח מורה על ענין ה"כח", ובזה גופא — ה"כח" דסיון, "ירחא תליתאי", שענינו העיקרי הוא מתן־תורה, "אוריאן תליתאי לעם תלי־תאי כו' בירחא תליתאי"[4] — כ"ח סיון מורה ומדגיש הכח דמ"ת.

והענין בזה:

כ"ח סיון הוא בתוך ג' ימים (שנח־שבים בכמה ענינים למציאות אחת[5], "חוט משולש"[6]) לר"ח תמוז, "חודש הרביעי", אשר, מהחילוקים שבין "חודש השלישי" ל"חודש הרביעי", הוא, שב־חודש השלישי מודגשת בעיקר ההמשכה מלמעלה, נתינת התורה, ואילו בחודש הרביעי מודגשת בעיקר עבודת המטה[7], וצ"ל תוספת כח מחודש השלישי — "כח" סיון — בעבודת המטה בחודש הרביעי.

ויש לומר, שהרמז ד"כח" סיון הוא (לא רק נתינת־כח לקיים ציוויי הקב"ה שניתנו במ"ת, אלא) כולל גם נתינת־כח על עניני העבודה שהאדם עושה מעצמו (אף שלא נצטווה ע"י הקב"ה), שעל זה צריך נתינת־כח יתירה מהנתינת־כח סתם לקיים ציוויי הקב"ה.

ויש לקשר זה עם מש"נ בפרשת השבוע[8] "ועתה יגדל נא כח אדנ־י", ואיתא בגמרא[9] "בשעה שעלה משה למרום (לקבל התורה) מצאו להקב"ה שהי' קושר כתרים לאותיות . . אמר לו הי' לך לעזרני, מיד אמר לו ועתה יגדל נא כח אדנ־י כאשר דברת" — שה־פעולה ד"יגדל נא כח אדנ־י" צ"ל ע"י משה מצד עצמו (בלא ציווי הקב"ה), "הי' לך לעזרני", אלא, שעל זה גופא יש

---

1) כללות ענין השבת, שבת פ' שלח, ושבת מברכים חודש תמוז.

2) להעיר שאף שלא מצינו רמז זה בדברי גדולי ישראל בדורות שלפנינו — הרי, כיון שהכוונה היא בשביל התעוררות ביראת שמים כו', מותר, טוב ונכון לומר גם רמזים חדשים (ע"ד הוראת כ"ק אדנ"ע בנוגע לאמירת פירושים בתניא — ראה אג"ק שלו ח"ב ע' תשכ. וש"נ). ומצינו שכך נהגו גדולי ישראל, שאמרו רמזים כו', והדגישו שזהו רמז חדש (שלא מצאו בספרים שלפנ"ז), כדי שילמדו מהם הוראה זו, שמותר לומר רמזים חדשים בשביל להוסיף התעוררות ביראת שמים, וכיו"ב.

3) הקשור עם מהלך הלבנה, שנקראת "חודש" (ראה ראב"ע עה"פ בא יב, ב. אוה"ת בא ס"ע רנה ואילך), ושייך במיוחד לישראל ש"מונין ללבנה" ו(לפי) "דומין ללבנה" (ראה סוכה כט, א. אוה"ת בראשית ד, סע"ב ואילך), ועתידים להתחדש כמותה (ברכת קידוש לבנה — סנהדרין מב, א).

4) שבת פח, א.

5) להעיר שמצינו שלשה ימים שנחשבים להמשך אחד בענינים דהיפך הטהרה (ראה רמב"ם הל' מחוסרי כפרה פ"ב ה"י־ח — בשיעור דימים האחרונים), וא"כ צ"ל ע"פ־כ"כ בענינים של טהרה וקדושה (ולדוגמא — בענין הבדלה ושמו"ת (ראה פסחים קו, סע"א. רמב"ם הל' שבת פכ"ט ה"ד. שו"ע אדה"ז או"ח סרפ"ה ס"ה. סרצ"ט ס"ח. ועוד)).

6) לשון הכתוב — קהלת ד, יב.

7) ומרומז גם באותיות ג' וד' (שלישי ורביעי) — "גימ"ל דל"ת גמול דלים" (שבת קד, א), שגימ"ל מורה על המשפיע, ודל"ת מורה על המקבל (ראה ספר השיחות ה'תשמ"ח (קה"ת, ברוקלין, תשמ"ט) ע' 528 ובהנסמן שם).

8) יד, יז. וראה גם ד"ה ועתה יגדל נא גו' תשי"ט (סה"מ — מלוקט ח"ג ע' קצג).

9) שבת פט, א.

נתינת־כח מלמעלה — „כאשר דברת", נתינת־כח יתירה בנוגע לעניני העבודה שהאדם עושה מעצמו, כדלקמן.

ב. ולהבין זה יש להקדים ולבאר תחלה התוכן דפרשת השבוע[10] אודות שילוח המרגלים[11] — שלכאורה יש תמיהה גדולה בכללות הענין:

על הפסוק „שלח לך", מפרש רש"י: „לדעתך, אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח, לפי שבאו ישראל ואמרו נשלחה אנשים לפנינו, כמה שנאמר[12] ותקרבון אלי כולכם וגו', ומשה נמלך בשכינה כו'".

וצריך להבין:

הסדר הרגיל עד עתה (בקשר ל־הקב"ה ומשה) הוא שהי' ציווי מהקב"ה על כל ענין, וגם בענינים שבאו ע"י ההתעוררות של בנ"י, נמלך משה עם הקב"ה, ואמר לו הקב"ה ציווי בדבר, ול־דוגמא: בפסח שני — „וידבר גו' איש איש כי יהי' טמא לנפש גו' ועשה פסח לה' בחודש השני גו'"[13], ובקרבנות הנשיאים — „ויאמר גו' קח מאתם"[14], „ויאמר[15] גו' נשיא אחד ליום גו'"[16]. ועוד.

ואילו בנדו"ד (ועד שגם לאחרי שמשה נמלך בשכינה, נאמר לו „אני אינני מצוה לך", אלא „שלח לך, לדעתך . . אם תרצה שלח"), הנהגה בלתי רגילה כלל — הלא דבר הוא! והי' צריך לעורר ספק שמשהו נשתנה, ולמה החליט מדעתו בלי כל שקו"ט לשלוח המרגלים?!

ובפרט שגם בלאה"כ לכאורה אין צורך לשלוח מרגלים, דכיון ש„אני אמרתי להם שהיא טובה", עליהם לילך ולהכנס מיד, ולא רק שאין צורך בדבר, אלא אדרבה — שילוח המרגלים „נותן להם מקום לטעות כו'", ולא רק נתינת מקום לטעות, אלא, זה שאירע בפועל כתוצאה משילוח המרגלים.

וקשה יותר, לכאורה, שמצינו שמשה רבינו חשש מתוצאה בלתי־רצוי', כמ"ש[17] „ויקרא משה להושע בן נון יהושע", „י־ה יושיעך מעצת מרגלים"[18], כלומר, אע"פ שהמרגלים היו נשיאים, „כל[19] נשיא בהם"[20], „כולם אנשים ראשי בני ישראל המה"[21], „כל אנשים שב־מקרא לשון חשיבות הוא, ואותה שעה כשרים היו"[22], מ"מ, חשש משה מ„עצת מרגלים", ועד כדי כך, שהוצרך לקרוא להושע יהושע, ולהתפלל עליו „י־ה יושיעך מעצת מרגלים", ועפכ"ז איך החליט מדעתו לשלוח המרגלים?!

וקושיא גדולה יותר — על המסופר בהפטרה אודות שילוח המרגלים ע"י יהושע:

---

10) וכן ההפטרה, שהיא גמר וסיום הפרשה.

11) להעיר, שפשטות הכתוב „ועתה יגדל נא כח אדנ־י" נאמר בהמשך להמאורעות שנשתלשלו משילוח המרגלים, כפי שהקשה המהרש"א (בחדא"ג לשבת שם) ש„האי קרא אינו כתוב לגבי מתן תורה, אלא בשילוח מרגלים". וראה לקמן ס"ט ובהערה 81.

12) דברים א, כב.

13) בהעלותך ט, א ואילך.

14) נשא ז, ה.

15) שם, יא.

16) ועד"ז מה ש„הוסיף יום אחד מדעתו" — ש„הסכים הקב"ה על ידו, דכתיב לך אמור להם שובו לכם לאהליכם כו'" (שבת פז, ריש"א).

17) יג, טז.

18) פרש"י עה"פ.

19) שם, ב.

20) ראה ראב"ע עה"פ: „כל אחד הוא נשיא בהם". ובספורנו: „כל מי שהוא המעולה שבכל שבטו להכיר ענין הארץ".

21) שם, ג.

22) פרש"י עה"פ.

יהושע הוא זה שניצל מעצת מרגלים ע"ז שמשה התפלל עליו „י־ה יושיעך מעצת מרגלים", וראה התוצאה הבלתי־רצוי' משילוח המרגלים, שבגלל זה לא נכנס כל הדור ההוא לארץ ישראל, כי אם, הדור שלאח"ז, לאחרי ארבעים שנה, „במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום יום לשנה גו'"[23].

ולאחרי כל זה — אף הוא שולח מרגלים („וישלח יהושע גו' שנים אנשים מרגלים חרש לאמר לכו ראו את הארץ גו'"[24]), לא מצד ציווי[25], אלא מדעתו, מבלי לחשוש לתוצאה בלתי־רצוי' כפי שכבר אירע בשילוח המרגלים הרא־שונים שהוא בעצמו הי' ביניהם וניצל מעצתם ע"י משה?!

ג. ויש לומר הביאור בזה:

ב„וידבר ה' אל משה לאמר שלך לך", „לדעתך, אני איני מצוה לך" — ניתן ונ־דבר למשה ע"ד אופן חדש — שישנם ענינים שרצונו של הקב"ה שפעולת האדם[26] תהי' לא בגלל ציווי (כ"א „אני איני מצוה לך"), אלא באופן שהקב"ה אומר מלכתחילה שהאדם יחליט מדעתו („לדעתך . . אם תרצה") איך להתנהג באופן שיהי' מתאים לרצונו של הקב"ה.

וביאור הענין:

עבודת ה' נחלקת (בכללות) לשני אי־פנים: (א) קיום ציווי הקב"ה, שבזה מודגש שהאדם מבטל דעתו ורצונו כדי לקיים ציווי הקב"ה — „בטל רצונך מפני רצונו"[27], (ב) שהאדם מתייגע ופועל בעצמו שדעתו ורצונו יהיו באופן המתאים לרצונו של הקב"ה — „עשה רצונך כרצונו"[27], שרצונו של האדם („רצונך") נעשה מתאים לרצונו של הקב"ה („רצונו") — בענינים שבהם אין ציווי, „אני איני מצוה לך".

ד. ומובן, שבשביל העבודה ד„ל־דעתך" (שדעתו ורצונו של האדם נעשים בהתאם לרצונו של הקב"ה) יש צורך בנתינת־כח מיוחדה מלמעלה — ענין הבחירה, „רשות[28] לכל אדם נתונה אם רצה כו' הרשות בידו . . ואין מי שיעכב בידו כו'"[29], ש„דבר זה עיקר גדול הוא והוא עמוד התורה והמצוה, שנאמר[30] ראה נתתי לפניך היום גו'"[31]:

ענין הבחירה מודגש יותר בענינים שתלויים בדעתו של האדם — שכן, בנוגע לציוויי התורה, הרי, אע"פ ש„אם רצה להטות עצמו לדרך רעה כו' הרשות בידו", מ"מ, עצם הידיעה שהקב"ה צוה לעשות כך וכך, כאילו „מכריחה" יהודי (שרוצה בטבעו לקיים רצון הקב"ה[32]) לעשות כן, ואין שני הדרכים שקולים שיכול לבחור בא' משניהם: משא"כ בענינים שבהם אין ציווי בתורה — בהם מעלת הבחירה בטוב מדעתו ומרצונו ללא הכרח („אין לו מי שיכפהו ולא גוזר עליו כו'"[33]), וב־

---

23) יד, לד.

24) יהושע ב, א.

25) להעיר שבלקו"ת (פרשתנו נא, ג) מבואר ע"ד דרשות חז"ל ש„בודאי לא עשה יהושע מדעתו רק שהשי"ת ציוהו ע"כ", אבל, פשוטו של מקרא — ה"ז פרש"י, ולא מצינו שהשי"ת ציוהו (וראה גם רמב"ן ואוה"ח ריש פרשתנו).

26) לא רק ההתעוררות על הדבר (כבפסח שני או קרבנות הנשיאים), אלא גם העש"ב בפועל.

27) אבות פ"ב מ"ד.

28) להעיר ממאמר המשנה (אבות פ"ג מט"ז — שלומדים בשבת זו) „הרשות נתונה".

29) רמב"ם הל' תשובה רפ"ה.

30) נצבים ל, טו.

31) שם ה"ג.

32) ראה רמב"ם הל' גירושין ספ"ב.

33) הל' תשובה שם ה"ב.

פרט לא ה„הכרח" שמצד ציווי וגזירת הקב"ה.

ובפרטיות יותר — הנתינת כח היתירה להבחירה בענינים שנעשים „לדעתך" היא בשתים:

א) בעצם האפשרות לבחירה חפשית — חידוש הכי גדול, שכן, האדם מצ"ע הוא ברשות קונו, ואין לו שום „כח" לעשות דבר שלא ברשות קונו[34], אלא שהקב"ה נותן לו האפשרות להיות „כאחד ממנו"[35] ולבחור באחד משני אופנים — החידוש והפלא מודגש יותר בענינים שאין בהם ציווי[36].

ב) בהנתינת־כח לבחור בטוב — „ובחרת בחיים"[37] — שעיקר החידוש שהאדם יכול לבחור בטוב גם בניגוד לטבעו ורגילותו כו', אינו בנוגע לענינים שיש עליהם ציווי, כי, כאשר הקב"ה מצוה לעשות כך, פשיטא שהאדם יוכל לעשות כן, כיון שעושה זאת בכחו הבלתי מוגבל של מצוה המצוות, אלא עיקר החידוש הוא בנוגע לענינים שה־אדם עושה מדעתו (ללא ציווי הקב"ה), שעם היותו מוגבל כו', מ"מ, יש לו הכח לבחור בטוב, באופן שדעתו ורצונו יהיו מתאימים לרצונו של הקב"ה.

ה. עפ"ז מתורצת התמיהה האמורה בענין שילוח המרגלים:

כשהקב"ה אמר למשה „שלח לך, לדעתך, אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח" — הרי, לא זו בלבד שמשה לא חשש שיש כאן ענין בלתי־רצוי, אלא אדרבה — הי' שמח על החידוש שב־דיבור זה („וידבר גו' שלח לך"), שעבודת המטה תוכל להיות באופן של בחירה חפשית לגמרי — ללא ה„הכרח" דציווי הקב"ה, כי אם, מדעתו ומרצונו של האדם („לדעתך . . אם תרצה"), שיהיו מתאימים מעצמם לרצונו של הקב"ה.

ויש להוסיף ולהמתיק הביאור בדברי רש"י „אני איני מצוה לך":

רגיל רש"י בפי' עה"ת לפרש בפש־טות, „שלח לך, לדעתך, אם תרצה שלח", וכאן מוסיף השלילה, „אני איני מצוה לך"[38]?

ויש לומר, שכוונת רש"י בהוספה זו, לרמז, שגם כאן יש ציווי („מצוה לך")[39], כלומר, ציווי ה' („וידבר ה' גו") שענין

---

34) ובלשון הרמב"ם (שם ה"ד) „וכי יעשה בעולם הדבר שלא ברשות קונו ולא חפצו", ש„ככה חפץ להיות האדם רשותו בידו וכל מעשיו מסורין לו . . הוא מעצמו ובדעתו . . עושה כל מה שהאדם יכול לעשות".

35) ובלשון הרמב"ם (ה"א) „הוא שכתוב בתורה הן האדם הי' כאחד ממנו . . מין זה של אדם הי' יחיד בעולם ואין מין שני דומה לו בזה הענין שיהא הוא מעצמו בדעתו ובמחשבתו . . עושה כל מה שהוא חפץ ואין מי שיעכב בידו כו'", כפי שמאריך רבינו הזקן בלקו"ת (אמור לח, ב) ש„בחירה זו נלקחה מבחי' גבוה מאד כו'", מעין ודוגמת בחירתו של הקב"ה (ולכן אינה שייכת אלא בישראל דוקא).

36) להעיר מאוה"ת ריש פרשתנו: במא"א פי' בענין ידיעה ובחירה וזהו אני איני מצוה, וזהו לדעתך, כי קמי' ית' בידיעה העליונה ידע מה שעתיד להיות, ואעפ"כ לא מנעו כי הבחירה נתונה כו'.

37) ראה ד"ה וכל בניך תרפ"ט פ"ב: האותיות ובחרת בחיים הכתובים בתורה הן עצמם הם סיוע להאדם כו'.

38) וע"ד שדרכו של רש"י לבאר הענין מבלי להקדים שאלה וקס"ד כו'.

39) וע"ד משנת"ל (ע' 512 הערה 32) בכללי רש"י שמביא קס"ד במקום שגם לאחרי המסקנא נשאר מתוכן הקס"ד, אבל, באופן אחר — שגם כאן יש ענין של ציווי, אלא שהציווי הוא ש„אני איני מצוה לך", כי אם, שיהי' „לדעתך" דוקא.

זה יהי' באופן ד„לדעתך . . אם תרצה שלח", היינו, שהקב"ה אינו מצוה מה לעשות („אני איני מצוה לך"), אבל, הוא מצוה שהאדם יתבונן בדעתו כו', ויגיע למסקנא ויעשה כן.

ועוד י"ל באופן אחר — ש„אני איני מצוה לך" רומז על נתינת האפשרות להאדם להיות „כאחד ממנו" ולבחור כרצונו, שבענין זה מסיר (כביכול) בעלותו על האדם, ובלשון הידוע[40] „הפה שאסר (אסר וקשר את האדם שיהי' מוכרח לעשות רצון קונו) הוא הפה שהתיר", „אני איני מצוה לך", אלא מסר לבחירתו של האדם, „לדעתך . . אם תרצה".

ו. עפ"ז יש לבאר גם הסיבה לטעות המרגלים — ובהקדם הטעם שהענין ד„לדעתך" נאמר בנוגע לשילוח המרגלים דוקא:

שילוח המרגלים הי' הכנה לכיבוש וכניסה לארץ ישראל, שעי"ז נשלמה הכוונה דיצי"מ ומ"ת — לעשות לו ית' דירה בתחתונים דוקא, תחתון שאין למטה ממנו, כיבוש „ארץ כנען" (כמפורש בכמה כתובים שמצרים וכנען היו הגרועים בהאומות[41]), והפיכתה ל„ארץ ישראל", ארץ הקודש („אַ אידישע לאנד"), וכיון שעשיית הדירה לו ית' בשלימותה היא באופן שה„תחתונים" עצמם (מצ"ע) נעשים דירה לו ית' — הוצרך להיות כיבוש הארץ[42] באופן שיש לו „אחיזה" (עכ"פ) בדרך הטבע (גדרי התחתון), ע"י מלחמה, וב־הקדמת שילוח מרגלים, „כדרך כל הבאים להלחם בארץ נכרי' ששולחים לפניהם אנשים לדעת הדרכים ומבוא הערים, ובשובם ילכו התרים בראש הצבא להורות לפניהם הדרכים כו' . . וכך אמרו בפירוש[12] וישיבו אותנו דבר את הדרך אשר נעלה בה ואת הערים וגו'"[43].

וכשם שהפעולה ב„תחתונים" צ"ל בגדרים שלהם (דרך הטבע) דוקא, צ"ל כן גם בנוגע להאדם ה„עובד" ופועל בהתחתונים — שפעולתו תהי' מצדו, כלומר, לא מצד ציווי הקב"ה („אני איני מצוה לך"), אלא מצד דעתו ורצונו של האדם („לדעתך . . אם תרצה"), ולכן, גם שליחות המרגלים הוצרכה להיות (לא ע"פ ציווי ה', אלא) „לדעתך" דוקא.

ובענין זה טעו המרגלים — שחשבו שהענין ד„לדעתך" צ"ל לא רק בנוגע לשילוח המרגלים כדי לברר באיזה אופן יכנסו לארץ, אלא גם בנוגע לעצם הענין דכניסה לארץ, שהכניסה לארץ כש־לעצמה תהי' ע"פ דעתם („לדעתך"), ובגלל טעות זו שינו משליחותו של משה, ששלחם אך ורק להוודע מצב הארץ, וכלל כלל לא להלכנס בה אם לאו[44], וע"י הוספה־שינוי זה באו המאו־

40) ל' חז"ל — כתובות רפ"ב. ועוד.

41) תו"כ ופרש"י אחרי יח, ג. ועוד.

42) ועד שהתורה מפרשת תירוץ הטענה של אוה"ע „לסטים אתם שכבשתם כו'" באופן שיתקבל גם בשכלם של אוה"ע (וראה בארוכה לקו"ש ח"ה וח"י בתחלתם).

43) רמב"ן ריש פרשתנו.

44) ועפ"ז מתורצת השאלה הידועה — מהו חטאם של המרגלים שאמרו „כי עז העם היושב בארץ והערים בצורות וגו'", הרי שליחותם היתה כדי לברר דברים אלו „וראיתם את הארץ מה היא ואת העם היושב עליו' החזק הוא הרפה גו' ומה הערים גו' הבמחנים אם במבצרים גו'", והוצרכו לספר מה שראו ש„עז העם היושב עליו' והערים בצורות גו'" והביאור בזה — שחטאם הי' בזה שהוסיפו מסקנא משלהם, ש„לא נוכל לעלות גו'", ושינו השליחות וביטלו השלימות (ראה לקו"ש חי"ג ע' 39 ואילך. וש"נ).

רעות באופן משונה בלתי־רצוי, בטלה השליחות[45].

אבל ב„אותה שעה כשרים היו" — „כשרים" גם מלשון מוכשרים לעבודה באופן ד„לדעתך". כיון שניתוספו אצלם הכחות המיוחדים הדרושים לכך, „הקב"ה עוזרו"[46].

ומה ש„ויקרא משה להושע בן נון יהושע", „התפלל עליו י־ה יושיעך מעצת מרגלים", שמזה משמע שחשש לעצת מרגלים, ונשאלת (גם) השאלה למה התפלל רק על יהושע ולא על כל המרגלים — יש לומר, שהתפלה על יהושע היא הוספה יתירה מפני היותו תלמידו מובהק, ו„לא ימיש מתוך האוהל"[47], ולכן ה"ז מחובת בעלו של המשרת כזה; ומ"ש „י־ה יושיעך מעצת מרגלים" — ה"ז ע"ד „נבא ואינו יודע מה נבא" (כפי שמצינו בפירוש רש"י בכגון־דא[48]), ואם הי' חשש ל„עצת מרגלים", הי' מתפלל על כל המרגלים, או שלא הי' שולחם.

ויש לומר בעומק יותר — שהתפלה על יהושע באופן ש„נבא ואינו יודע מה נבא" היא בנוגע להכניסה לארץ שהיתה ע"י יהושע[49], דכיון שעבודתו של יהושע דוקא היתה ככיבוש הארץ, הוצרך לתפלה ונו, כח מיוחדת, שלא תשפיע עליו באופן בלתי־רצוי[50]; משא"כ שאר המרגלים, ולא כלב.

ובנוגע למשה[51] — נשאר במדבר (ביחד עם „דור דעה" שלו), והי' למעלה מבירור העולם[52].

ועפ"ז מובנת גם הנהגתו של יהושע לשלוח מרגלים מדעתו — בגלל העילוי ד„לדעתך".

ז. ויש להוסיף שהענין ד„לדעתך" מודגש גם בסיום הפרשה[53] (נעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן[54]) — מצות ציצית:

במצות ציצית יש מעלה מיוחדת לגבי שאר המצוות — שעל ידה באים לקיום כל המצוות, כמ"ש „וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם"[55], „למען[56] תזכרו ועשיתם את כל

---

45) משא"כ שליחותו של משה — שלוחו של אדם כמותו.

46) ל' חז"ל — סוכה נב, ריש ע"ב. ושו"נ — ולהעיר, שהלשון „עוזרו" מדגיש שהעיקר הוא פעולת האדם מצד עצמו („לדעתך") ופעולתו של הקב"ה אינה אלא ענין של עזר וסיוע בלבד.

47) תשא לג, יא.

48) ויגש מה, יח.

49) וכבר נתנבא משה שלא יכנס לארץ (פרש"י בשלח טו, יז. וראה ב"ב קיט, א).

50) ועפ"ז יומתק גם הדיוק „י־ה יושיעך כו'", שם י"ה דוקא — כי, בשם הו' מודגשת גם הירידה בדיבור ומעשה (ו"ה), וכדי לשלול השפעה בלתי־רצוי' שיכולה להיות בגלל הירידה לעולם המעשה, צ"ל נתינת־כח מבחי' נעלית יותר — שם י"ה, כפי שהוא שם שלם, כפי שהוא למעלה מהירידה לו"ה.

51) ולהעיר גם ממארז"ל (ב"ב עה, סע"א) „פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה", היינו, שמשה (חמה) הוא במעמד ומצב שלא שייך אצלו העלם כו', משא"כ יהושע (לבנה), ולכן הוצרך יהושע לנתינת־כח מיוחדת.

52) ועד כדי כך, שבהיותו בארץ הלזו הגשמית נקרא תמיד (גם ברגע האחרון דק"כ שנה) „משה", ע"ש „כי מן המים משיתיהו", היינו, שזה עתה יצא „מן המים", עלמא דאתכסיא (סה"מ תש"ו ע' 119. ועוד).

53) ולפנ"ז — „כי תבואו אל ארץ מושבותיכם גו' ועשיתם אשה לה' גו' לפלא נדר או בנדבה", „אין זה ציווי, אלא כשתבואו שם ותעלה על לבבכם לעשות אשה לה'" (טו, ב־ג ובפרש"י), שתלוי בדעתו ורצונו של האדם.

54) ספר יצירה פ"א מ"ז.

55) טו, לט.

56) שם, מ.

מצוותי"[57], "הכתוב שקלה ותלה בה כל המצוות כולן"[58].

וצריך להבין: במצוה כזו שבה תלויים כל המצוות אין חיוב "להשתדל ולרדוף עד שיעשה אותה" (כבכמה מצוות)[59] — "אין אדם מחוייב לקנות לו טלית ולהתעטף בה כדי שיעשה בה ציצית"[60], אלא יכול לילך בבגד שאינו חייב בציצית?!

ויש לומר, שהיא הנותנת — הזכרון וההתעוררות על קיום המצוות ("וראיתם גו' וזכרתם גו'") צ"ל מצד האדם עצמו, "לדעתך", ולכן, "אין אדם מחוייב ("אני איני מצוה לך") לקנות לו טלית ולהתעטף בה כדי שיעשה בה ציצית", אלא תלוי בדעתו של האדם[61].

ויש לקשר זה עם שיעור הרמב"ם דערב ש"ק זה, סיום הלכות תמורה (וספר קרבנות) — "אע"פ שכל חוקי התורה גזירות הם, כמו שביארנו בסוף מעילה[62], ראוי להתבונן בהן, וכל מה שאתה יכול ליתן לו טעם תן לו טעם, הרי אמרו חכמים הראשונים[63] ששלמה המלך הבין רוב הטעמים של כל חוקי התורה"[64] — שבכל המצוות (לא רק ב"משפטים", אלא גם ב"חוקים") צ"ל השתדלות שיחדור בשכלו ודעתו של האדם[65], מעין ודוגמת הענין ד"לדעתך".

עיקר הענין ד"לדעתך" הוא (לא במצוות התורה כפי שמובנים בשכלו של האדם, שהרי, עיקרם הוא ציווי ה', וגם לא במצוות שאיני חייב להשתדל לקיימן, כיון שגם הם ציווי ה', אלא) בנוגע לעניני הרשות, ובהם גופא — לא בנוגע לעצם הענין דבירור עניני הרשות, שהרי, "כל מעשיך יהיו לשם שמים"[66] ו"בכל דרכיך דעהו"[67] הוא ציווי בתורה, כי אם, בנוגע לאופן הפעולה בבירור עניני הרשות, על זה אין ציווי בתורה ("אני איני מצוה לך"), אבל, יש ציווי שענין זה צריך להיות, וצ"ל "לדעתך", היינו, להתבונן בדעתו מהי הדרך הטובה ביותר בשביל בירור עניני הרשות, שנעשים בהתאם לדעתו

---

57) ובפרטיות יותר — שכוללת כל חילוקי הדרגות שבמצוות, הן "מצוות הוי'", והן "מצוותי" (ראה סידור עם דא"ח שער הציצית ג, ג ואילך. אוה"ת פרשתנו ע' תקעו ואילך. ועוד).

58) רמב"ם סוף הל' ציצית.

59) רמב"ם הל' ברכות פי"א ה"ב.

60) רמב"ם סוף הל' ציצית — אלא ש"אין ראוי לאדם חסיד שיסטור עצמו ממצוה זו, אלא לעולם ישתדל להיות עסוק בכסות המחוייבת בציצית כדי שיקיים מצוה זו" (רמב"ם שם).

61) ויתירה מזה — כשם כשמתעטף בטלית אין חיוב מן התורה להסתכל ולראות הציצית כדי לזכור כל המצוות, כי אם, "לדעתך" דוקא, ו"טוב להסתכל בציצית", ובזה גופא — "בשעת עטיפה כשמברך עליהם" (שו"ע אדה"ז או"ח סכ"ד ס"ה), ו"יש נוהגין להסתכל בציצית כשמגיע לוראיתם אותו" (שם ס"ו), אע"פ שההשתדלות בלבישת ציצית כל היום היא "כדי שיזכור המצוות בכל רגע" (שם ס"א).

62) ושם מדגיש הרמב"ם הקצה השני — גודל הזהירות בנוגע ל"חוקים", "המצוות שאין טעמן ידוע", ש"דבר שלא ימצא לו טעם ולא ידע לו עילה, אל יהי קל בעיניו וכו', אמרו חכמים חוקים חקתי לך, ואין לך רשות להרהר בהן . . הקדימה תורה ציווי על החוקים כו'" (וראה בארוכה לקו"ש בחוקותי תשמ"ח — בביאור החילוק שבין סוף הל' מעילה לסוף הל' תמורה).

63) תנחומא חוקת י. במדב"ר פי"ט, ג. וראה עירובין כא, ב.

64) ויש לומר, שהרמב"ם מוסיף ש"שלמה המלך הבין כו'" כדי להדגיש תוכף הענין באופן ד"מעשה רב" (ב"ב קל, ב. וש"נ).

65) ועד"ז בסיום פרשת ציצית — "אני הוי' אלקיכם", שהוי' נעשה "אלקיכם", כחכם וחיותכם (ראה טושו"ע ואדה"ז או"ח ס"ה), היינו, שחודר בכחות פנימיים שכל ומדות כו'.

66) אבות פ"ב מי"ב.

67) משלי ג, ו.

ורצונו של הקב"ה[68] — כמו בשילוח המרגלים להוודע האופן דכיבוש הארץ (לא בנוגע לעצם הענין דכיבוש הארץ, בירור העולם ע"י ההתעסקות בעניני הרשות, חרישה וזריעה כו'), ש"איני מצוה לך" איך לעשות, אבל, מצוה לך לעשות, "שלח לך, לדעתך" (כנ"ל ס"ו).

ועד"ז בנוגע לאופן הפעולה בהשלי־חות ("שלח") דהפצת המעיינות חוצה[69] — שהציווי הוא על כללות השליחות, ואילו בנוגע לפרטי הדברים, מהי הדרך הטובה ביותר לפעול וכו', הרי "מצוה לך" שיהי' "לדעתך", להתבונן בעצמו, ולעשות ע"פ דעתו.

ח. ע"פ האמור לעיל יש לבאר גם הקשר והשייכות דפ' שלח ("שלח לך, לדעתך"), לכ"ח סיון, ה"כח" דסיון:

ה"כח" דסיון, "ירחא תליתאי", נתינת־כח לכללות העבודה דתומ"צ — מורה על הנתינת־כח לקיים ציווי התורה, וגם על נתינת־כח לעניני העבודה שהאדם עושה מדעתו, "לדעתך", באופן שדעתו ורצונו מתאימים לדעת ורצון הקב"ה, ואדרבה, כיון שבענינים אלו מודגשת יותר מעלת הבחירה, יש המשכת "כח" מיוחד ונעלה יותר[70], הן בנוגע לעצם אפשרות הבחירה, והן בנוגע להבחירה בטוב (כנ"ל ס"ד).

וכיון שעיקר הענין ד"לדעתך" הוא בעבודה בעניני הרשות (כנ"ל ס"ז) — לכן, הכח לזה נמשך ומתגלה בסיומו של "ירחא תליתאי", כשעומדים לעבור מחודש השלישי (מ"ת) לחודש הרביעי שבו מודגשת בעיקר עבודת המטה (כנ"ל ס"א), כמרומז ביום כ"ח[71] שב־סיום החודש[72] — "כח", ותוספת כח לצורך העבודה בעניני הרשות באופן ד"לדעתך", אשר, עם היותה ענין של ירידה, הרי, על ידה דוקא נשלמת הכוונה לעשות לו ית' דירה בתחתונים (וע"ד החילוק שבין ג' לד', שאף שג' הוא המשפיע וד' הוא המקבל ("גמול דלים"), מ"מ, השלימות היא בד' דוקא)[73].

ויומתק יותר ע"פ מ"ש בגמרא[74]

---

68) וע"ד מש"נ "מה' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ", ש"דרכו" קאי (לא רק על דרכו של הקב"ה, אלא) גם על דרך האדם, הדרך שלו, בעניני הרשות, ש"דרכו" בעניני הרשות נעשית בהתאם לרצונו וחפצו של הקב"ה ("שיראה בדרכיו חפץ הא־ל יתברך ורצונו"), ועד שרצונו וחפצו של הקב"ה חודר ונעשה רצונו וחפצו של האדם, ובמילא, "מנפשי כרע", שמעצמו ומאליו מתנהג ע"פ רצונו וחפצו של הקב"ה כמשנת"ל. לעיל ע' 528 ואילך.

69) ראה גם ספר השיחות ה'תשמ"ח (קה"ת, ברוקלין, תשמ"ט) ע' 494 ואילך).

70) ואולי י"ל ששני הדרגות בהכח דבחירה, כח הבחירה בנוגע לקיום ציווי התורה, והתוספת כח דבחירה בנוגע לענינים שצ"ל "לדעתך", הם ע"ד ובדוגמת שני הפירושים ב"ועתה יגדל נא כח אדנ־י", אם ההגדלה היא ע"ז שנמשך באד' הכח שלו, שרש ומקור ההשתלשלות, או שההגדלה היא (גם) בכח אד', ע"י המשכה מבחי' שלמעלה משרש ומקור ההשתלשלות (ראה ד"ה ועתה יגדל נא הנ"ל פ"ג. וש"נ).

71) ובהדגשה יתירה בקביעות שנה זו — כ"ח סיון חל ביום השבת, שקשור עם מ"ת, כמארז"ל "דבו"ע בשבת ניתנה תורה לישראל" (שבת פו, ב. וראה תו"א יתרו ע, ג. ויקהל פח, א ואילך), ובזה גופא — השבת השלישית שלאחרי זמן מ"ת, כמודגש גם בלימוד פרקי אבות — פרק שלישי, שמדגיש יותר הקשר ל"אוריאן תליתאי כו' בירחא תליתאי".

72) אבל, לפני יום כ"ט, שלהיותו "ערב ר"ח" (ונקרא יו"כ קטן כו'), מודגשת בו השייכות לחודש הבא.

73) ודוגמתו במשה ליהושע — שאף שיהושע למטה ממשה וצריך לקבל ממשה, מ"מ, הכניסה לארץ היתה ע"י יהושע דוקא, שעל ידו דוקא נשלמה הכוונה כו'.

74) תענית כט, א.

„בעשרים ותשעה בסיון שלח משה מרגלים", למחרת כ"ח סיון — כי, לאחרי המשכת ה„כח" המיוחד לעבודה באופן ד„לדעתך", הי' יכול להיות שילוח המרגלים (התחלת כיבוש הארץ), „שלח לך, לדעתך".

ט. ויש להוסיף בזה בעומק יותר:

הענין ד„כח" סיון הוא נוסף בנוגע לעבודה בעניני הרשות, שבהם מודגשת מעלת הבחירה, „לדעתך", גם יתירה מזה — שאפילו אם הבחירה „לדעתך" היתה באופן בלתי־רצוי, היפך רצון ה' (לא רק „איני מצוה לך", אלא, היפך ציווי ה'), ח"ו, גם אז יש כח לתקן הענין הבלתי־רצוי, ועד — להפכו לטוב[75].

וענין זה מרומז בכתוב „ועתה יגדל נא כח אדנ־י" בתפלתו של משה למחילה סליחה וכפרה על חטא המרגלים (כפשטות הכתובים), ענין התשובה[76], שבזה מודגשת עוד יותר מעלת העבודה בכח עצמו מצד הבחירה — „שהבחירה ניתנה אל האדם שיהא יכולת בידו להפך לבו ולשנות טעמו לטוב"[77], ע"י התשובה שלמעלה מתומ"צ[78], שבה מודגשת ביותר מעלת העבודה בכח עצמו, שאפילו אם עבר על רצון ה', בכחו וב־יכלתו לתקן ולהפך הענין הבלתי־רצוי ע"ז שממשיך מדרגא שלמעלה מתורה, ע"ד ובדוגמת „הי' לך לעזרני".

ויש לומר, שגם הענין ד„ועתה יגדל נא כח אדנ־י" שייך ל„כח" סיון (הכח דמ"ת) — כידוע[79] שגם הנתינת־כח לתשובה שלמעלה מתורה נתגלתה בתורה וניתנה במ"ת, „בשעה שעלה משה למרום כו' מיד אמר לו ועתה יגדל נא כח אדנ־י כאשר דברת לאמר"[80] (כנ"ל ס"א), אלא שנתגלה לאחרי שילוח המרגלים למחרת כ"ח סיון וכל המשך המאורעות שלאח"ז כו' עד להתיקון שע"י התשובה — כפשטות הכתוב „ועתה יגדל נא כח אדנ־י גו'" ש„כתוב . . בשילוח מרגלים"[81].

ולהעיר, שענין התשובה מודגש גם בהקריאה במנחת יום הש"ק זה בפ' קרח[82] — כמארז"ל[83] „מקום נתבצר[84] להם (לבני קרח) בגהינם וישבו עליו

---

75) להעיר גם מהשייכות לשיעור היומי דערב ש"ק זה — התחלת ספר טהרה, שפותח בפסוק „לב טהור ברא לי אלקים ורוח נכון חדש בקרבי" (תהלים נא, יב), וממשיך בהלכות דהיפך הטהרה בתכלית (טומאת מת) — דיל"ל, שבזה מרומז הענין דאתהפכא.

76) ראה לקו"ש פרשתנו לט, ג: ועתה יגדל נא כח, ועתה דייקא . . אין ועתה אלא תשובה, כי התשובה היא אתהפכא חשוכא לנהורא כו'.

77) לקו"ש שם. וממשיך: „בבחינה זו דוקא הוא השראת אור א"ס ב"ה הסובב כל עלמין . . בחינת כח הנ"ל" („כח אדנ־י"). וראה באריכות ד"ה ועתה יגדל נא הנ"ל פ"ג ואילך.

78) ראה לקו"ש אחרי כו, ע"ד. סהמ"צ להצ"צ מצות וידוי ותשובה. ובכ"מ.

79) ראה לקו"ש חי"ח ע' 121. ושו"נ.

80) ואולי י"ל ש„כאשר דברת לאמר" רומז גם ל„וידבר גו' לאמר" שנאמר במ"ת (ד"ה ועתה יגדל נא הנ"ל פ"ט. ושו"נ).

81) ועפ"ז יש לבאר קושיית המהרש"א שבהערה 11.

82) להעיר גם מפרש"י ר"פ קרח: „ולא הזכיר בן יעקב שביקש רחמים על עצמו שלא יזכר שמו על מחלוקתם", ואעפ"כ, מזכירו רש"י (אם כי בלשון שלילה), ומוסיף באופן חיובי (דלכאורה מהי השייכות לפשט"מ בפרשתנו) — „והיכן נזכר שמו על קרח בהתייחסם על הדוכן בדברי הימים, שנאמר בן אביאסף בן קרח בן יצהר בן קהת בן לוי בן ישראל", שבזה מודגש (ב„ינה של תורה" שבפרש"י) התיקון דקרח.

83) סנהדרין קי, סע"א. ועוד.

84) „מלשון עיר בצורה" (פרש"י שם) — ע"ד מ"ש בפרשתנו „ערים בצורות".

ואמרו שירה", "שיר[85] מזמור לבני קרח למנצח"[86], תשובה (שלימה היינו) בשמחה, ובאופן ד"למנצח", מלשון נצחון, שמנצח ומבטל לגמרי כל העניינים הבלתי־רצויים, שמהפכם לטוב.

ובהמשך לזה — תוך ג' ימים — באים לר"ח תמוז, שבשמו מודגש הענין דאת־הפכא, שהרי, מצינו ש"תמוז" הוא שם של ע"ז[87], ואעפ"כ, נתהפך ונעשה שם של חודש במנין בנ"י (גם בשטרות ע"פ תורה)[88].

ועוד ועיקר — שכללות ענין החורבן והגלות (כתוצאה מקלקול המרגלים לאחרי שחזרו בתשעה באב שנקבע בכל הדורות[74]) החל מ"צום הרביעי"[89], שבעה עשר בתמוז — מתבטל ומתהפך לטוב (ע"י התשובה, שזהו"ע "ועתה יגדל נא כח אדנ־י גו'", שעל ידה "מיד הן נגאלין"[90]), כפס"ד הרמב"ם[91] "כל הצומות האלה עתידים ליבטל לימות המשיח, ולא עוד אלא שהם עתידים להיות ימים טובים וימי ששון ושמחה, שנאמר כו'".

ולהעיר גם ממארז"ל[92] "כל העונה אמן[93] יהא שמי' רבא מברך בכל כחו (שזהו"ע ד"ועתה יגדל נא כח אדנ־י"[94]) קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה", דיש לומר, שרומז לביטול גלות בבל (גלות הראשון שבא כתוצאה מחטא המרגלים) שהיתה במשך שבעים שנה[95], ועד"ז בנוגע לגלות האחרון — שע"י ההוספה בעבודה "בכל כחו" (ע"י הנתינת־כח ד"כח" סיון) בטל ענין הגלות ונתהפך לטוב.

י. ובכל הנ"ל ניתוסף עוד יותר בדורנו זה:

בדורנו זה נתגלה שחודש תמוז הוא חודש הגאולה — גאולתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בי"ב־י"ג תמוז, וכמשנ"ת במק"א[88] שבדורנו זה, דור האחרון של הגלות ודור הראשון של הגאולה, מתחילה כבר ה"טעימה" מעין הגאולה העתידה ש"צום הרביעי" יהפך לששון ולשמחה, ע"ז שלפני "צום הרביעי" ישנו חג הגאולה, שפועל שה־חודש כולו נעשה חודש הגאולה.

ויש לקשר זה עם כ"ח סיון, ה"כח" דסיון — תוספת כח (לא רק בנוגע לקיום ציווי התורה, אלא) גם בנוגע לעבודה דבירור העולם לעשות לו ית' דירה בתחתונים (ע"י כיבוש הארץ, החל

---

85) תהלים מזמור פ"ח. — ולהעיר וגם להזכיר ולעורר ע"ד המנהג המקובל מהבעש"ט לומר בכל יום מזמור תהלים שמתאים למספר שנותיו (אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"י ע' נג. ש"נ). וראה גם לעיל ח"א ס"ע 393 ואילך.

86) חדא"ג מהרש"א שם.

87) ראה יחזקאל ח, יד ובמפרשים שם. מו"נ ח"ג פכ"ט.

88) ראה בארוכה לקו"ש חי"ח ע' 310 ואילך.

89) זכריי ח, יט.

90) רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"ה.

91) הל' תעניות בסופן.

92) שבת קיט, ב. וראה בהנסמן בד"ה ועתה יגדל נא הנ"ל הערה 40.

93) להעיר ש"אמן" בגימטריא הוי' אדנ־י (ראה ס' הליקוטים (דא"ח להצ"צ) ע' אמן ס"א. ש"נ).

94) ד"ה ועתה יגדל נא הנ"ל פ"ח. ש"נ.

95) ולהעיר מתענית כג, א: "כל ימיו של אותו צדיק (חוני המעגל) הי' מצטער על מקרא זה, שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים (כחלום נדמה גלות בבל שהי' שבעים שנה (פרש"י)), אמר מי איכא דניים שבעין שנין בחלמא כו'" עד שאירע כן אצלו שישן שבעים שנה. ובזה מודגש ששבעים שנה דגלות — שנמשל לחלום (ראה תו"א וישב כח, ג ואילך) — רומז לא רק לגלות בבל, אלא לכל הגלויות.

משילוח המרגלים, „שלך לך, לדעתך"), שעיקרה בחודש תמוז, לאחרי כ"ח סיון:

מהענינים העיקריים בגאולת י"ב-י"ג תמוז — שעי"ז נתאפשר בואו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו לחצי כדור התחתון, שאז ניתוסף ביתר שאת וביתר עוז בהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה בכל העולם כולו, כולל גם החידוש שבהפצת התורה וה־מעיינות בחצי כדור התחתון, כידוע[96] הפתגם שבחצי כדור התחתון לא הי' מתן תורה, תחתון שאין תחתון למטה ממנו, ואעפ"כ, גם בו נעשית הפצת התורה והמעיינות, ויתירה מזה — ממנו אורה יוצאה לכל העולם.

ויש לומר, שהחידוש דהפצת התורה והמעיינות בחצי כדור התחתון קשור עם ה„כח" דסיון — תוספת כח לא רק על הענינים שניתנו במ"ת, אלא גם על הענינים שנתחדשו ע"י עבודתם של ישראל באופן ד„לדעתך" („הי' לך לעזרני"), כבנדו"ד, הפצת התורה וה־מעיינות גם בחצי כדור התחתון, אע"פ שמ"ת לא הי' בחצי כדור התחתון.

וענין זה נתגלה גם ביום כ"ח סיון (כמה שנים לאח"ז)[97] — שאז התחילה תנופה חדשה בהחזקת והפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות, ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ביסדו המוס־דות המרכזיים „מחנה ישראל", „קה"ת" ו„מרכז לעניני חינוך", ונמשכה העבודה דמוסדות אלו במשך עשר שנותיו האחרונות דכ"ק מו"ח אדמו"ר בחיים חיותו בעלמא דין, ומוסיף והולך יותר (כהציווי „מעלין בקודש"[98]) לאחרי הסתלקותו, שגם אז „אשתכח כו' יתיר מבחיוהי"[99], במשך ארבעים שנה[100], ש„נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע"[101], באופן כ(ציווי) חז"ל ד„קאי איניש אדעתי' דרבי"[102].

יא. ההוראה מכל האמור לעיל בנוגע למעשה בפועל — המעשה[103] הוא העיקר[104]:

בעמדנו ביום הש"ק פ' שלח, שחל בכ"ח סיון [שכבר נקבע ע"י רבים מישראל ליום התוועדות וקבלת החלטת טובות בכל הפעולות דהפצת התורה וה־יהדות והמעיינות חוצה, וכבר ראו התו־צאות מהתוועדויות אלה במעשה בפועל במשך יותר מג' שני חזקה], ובתוך ג'

96) ראה אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ע' שלא. וש"נ.

97) יום ב' כ"ח סיון התש"א, בו ניצלו כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית הצדקנית נ"ע — יבחל"ח — מעמק הבכא הארופאי והגיעו צלחה לארצות הברית. המו"ל.

98) ברכות כח, א. וש"נ.

99) זח"ג עא, ב. אגה"ק ביאור לסז"ד.

100) בדוגמת ארבעים שנה שהיו בנ"י במדבר (בגלל חטא המרגלים*). אשר, מיד לאח"ז נעשו „כולם שלמים ועומדים להכנס לארץ . . חיים כולכם היום" (פרש"י חוקת כ, כב), ודוגמתו עתה — שמכבר כלו כל הקיצין — שבשנת הארבעים „כולם שלמים ועומדים להכנס לארץ" בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

101) תבוא כט, ג.

102) ע"ז ה, ריש ע"ב.

103) אבות פ"א מי"ז.

104) ובהדגשה יתירה בקשר לתיקון חטא המרגלים — שלא רצו לירד מעולם המחשבה והדיבור לעולם המעשה (ראה לקו"ת ריש פרשתנו. ובכ"מ).

*) ולהעיר, שמיד לאחרי חטא המרגלים כשנגזר שישארו במדבר ארבעים שנה — נאמר בפרשתנו (טו, כ) „כי תבואו אל הארץ", „ביאר להם שיכנסו לארץ" (פרש"י עה"פ).

ימים לר"ח הגאולה — יש להתחזק ולהוסיף ביתר שאת וביתר עוז במילוי השליחות („שלח") שהטיל כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו על כאו"א מדורנו זה לעסוק בהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה, ובאופן שה־התעסקות בהשליחות תהי' „בכל כחו", ועוד יותר מכפי כחו, ועד"ז בנוגע לה־פעולה על הזולת — „בהעלותך את הנרות", „שתהא שלהבת עולה מאליו"[105], כמשנ"ת בארוכה[106] הלימוד וההוראה מהשבת דמינה אזלינן, וב־הוספה — שפעולת ההשפעה ד„עולה מאליו" היא גם באופן ד„לדעתך".

וכיון ששליחות זו הו"ע שהזמן גרמא — החל מזמנו של האריז"ל ש„מותר ומצוה לגלות זאת החכמה"[107], ועאכו"כ לאחרי שהתחיל הענין ד„יפוצו מעיינותיך חוצה" בגאולת רבינו הזקן בי"ט כסלו[108], עד לגאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בי"ב־י"ג תמוז, שאז ניתוסף עוד יותר בהפצת התורה וה־יהדות והמעיינות חוצה בחצי כדור התחתון (כנ"ל ס"י) — אי אפשר כלל וכלל לדחות לזמן קצר אפילו, אלא צרי־כים לעסוק בזה תיכף ומיד, וע"י כאו"א מישראל בעצמו (לא רק ע"י שליח כו').

והדגשה מיוחדת בענין שהזמ"ג במיוחד בימי הקיץ — לנצל את תקופת החופש שקיימת בפועל בכו"כ מוסדות חינוך ל„חופש" מעניני חול, ע"י ההוספה עוד יותר בכל עניני קודש, אע"פ שמצד הנהלת המוסד חינוך אין חיוב וציווי דשמירת סדרי הלימוד, ע"ד „אני איני מצוה לך", כי אם, „לדעתך" — לשלוח כל בני ובנות ישראל למחנות קיץ הכשרים, ועד לחינוך על טהרת הקודש, שבהם ישהו תקופה מסויימת במשך כל שעות היום והלילה (ללא הפסק של השפעה אחרת, אפילו שהיא כשרה, כבעניני הרשות בפשטות) באווירה של תורה ויהדות, ובאופן ד„פעולה נמשכת" על ובכל הימים שלאח"ז.

יב. ויה"ר ש„מעשינו ועבודתינו" בכל הנ"ל ימהרו ויזרזו עוד יותר את קיום ההבטחות שבפרשת השבוע:

„עלה נעלה וירשנו אותה"[109], ב' עליות[110], נוסף על העלי' הראשונה לאחרי יצי"מ, גם העלי' והכניסה לארץ („כי תבואו אל ארץ מושבותיכם גו") בגאולה העתידה השלימה,

ואז תהי' השלימות דקיום כל תרי"ג המצוות[111] המרומזים ב„ציצית" (שב־סיום הפרשה), כולל תוכן הפירוש ד„ציצית" — „כמו ויקחני בציצית ראשי"[112], פסוק שנאמר בנבואת יחזקאל[113], והמשכו — „ותשא אותי רוח גו' ותבא אותי ירושלימה במראות אלקים גו", שנעשה כן בכאו"א מישראל, כמ"ש[114] „אשפוך את רוחי על כל בשר

---

105) ר"פ בהעלותך ובפרש"י.
106) בש"פ בהעלותך — לעיל ע' 525 ואילך.
107) אגה"ק סכ"ו (קמב, ב).
108) ראה ס' השיחות תורת שלום ס"ע 112 ואילך.

109) יג, ל.
110) ראה תו"א ר"פ שמות. ובכ"מ.
111) גם המצוות התלויות בארץ, כמו חלה — „בבואכם אל הארץ גו' והי' באכלכם מלחם הארץ גו' חלה תרימו תרומה גו" (פרשתנו טו, יח ואילך), והקרבת הקרבנות בביהמ"ק — „ועשיתם אשה לה' גו" (שם ג, ואילך).
112) פרש"י טו, לח.
113) ח, ג.
114) יואל ג, א.

ונבאו בניכם ובנותיכם", בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, „כימי צאתך מארץ מצרים", שנאמרו בה „ד' לשונות של גאולה", ודוגמתם בציצית — על ארבע כנפות, כנגד ד' לשונות של גאולה שנאמרו כבר ביציאה ממצרים, והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי[115].

וכל זה באופן ד„מראה באצבעו ואומר זה"[116], הנה משיח צדקנו — כמרומז גם ב„ציצית", „ע"ש וראיתם אותו, כמו מציץ[117] מן החרכים"[112], ורישא דקרא „הנה זה עומד אחר כתלנו גו'".

ועד שמראה באצבעו ואומר „הנה אלקינו זה גו' זה הוי' גו'"[118], „אני ה' אלקיכם", כחכם וחיותכם, באופן גלוי לעיני בשר, כי, „לא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך"[119], „ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו גו'"[120].

וכן תהי' לנו — שביום הש"ק זה, כ"ח סיון, בסיומו (וכח) של חודש השלישי, עוד לפני חודש הרביעי, חודש הגאולה — תהי' כבר הגאולה האמיתית והשלימה ע"י דוד מלכא משיחא, רגל הרביעי שבמרכבה[121], ו„לא עיכבן כהרף עין"[122], תיכף ומיד ממש.

---

115) פרש"י סוף פרשתנו.
116) ראה תענית בסופה. שמו"ר ספכ"ג. פרש"י בשלח טו, ב.
117) שה"ש ב, ט.
118) ישע' כה, ט.
119) שם ל, כ.
120) שם מ, ה. וראה תניא פל"ו.
121) זהר ח"א רמח, ב. ח"ג רסב, ב. ועוד.
122) מכילתא ופרש"י בא יב, מא.

משיחות ש"פ קרח, ה' תמוז ה'תשמ"ט

א. ס'איז ידוע, אז אַלס תוצאה פון דעם מאסר וגאולה פון כ"ק מו"ח אדמו"ר בי"ב־י"ג תמוז (תרפ"ז) — איז ער דערנאָך אַרויסגעפאָרן פון מדינה ההיא (בשנת תרפ"ח), ולאחרי כמה שנים (בשנת ת"ש) — אַנגעקומען אין ארצות הברית, בחצי כדור התחתון, וואו ער האָט קובע געווען מקום דירתו ועבודתו במשך פון עשר שנים האחרונות שלו בעלמא דין (ביז שנת תש"י).

וויבאַלד אַז אַלע ענינים [ובפרט ענינים וועלכע זיינען פאַרבונדן מיט אַ נשיא] זיינען בהשגחה פרטית — איז פאַרשטאַנדיק, אַז דאָס וואָס ער איז געקומען בחצי כדור התחתון איז עס ניט נאָר בכדי צו גראַטעווען ווערן פון דער סכנה וועלכע איז געווען אין די מדינות שבחצי כדור העליון, נאָר אויך ובעיקר, אַז אַזוי איז געווען די כוונה עליונה[1], אַז מקום דירתו ועבודתו (בשנים האחרונות) זאָל זיין בחצי כדור התחתון[2].

דאַרף מען פאַרשטיין: מקום העבודה הקבוע פון אַלע רבותינו נשיאינו — אַנ־הויבנדיק פון בעש"ט און דעם מגיד, און דערנאָך די נשיאי חב"ד — איז געווען דוקא במדינה ההיא, ובפרט אין שטאָט ליובאָוויטש[3], און משם יוצאה אורה לכל העולם — הפצת המעינות חוצה. פאַר־וואָס האָט דער אויבערשטער מסבב גע־ווען סיבות אַז דוקא כ"ק מו"ח אדמו"ר, נשיא דורנו, זאָל פון דאָרטן אַוועקגיין און קומען אין ארצות הברית[4] און דאָרט קובע זיין מקום עבודו (וכידוע עד כמה ער האָט זיך אָפּגעהאַלטן אַוועקגיין פון דאָרטן[5]), און פון דעמולט אָן איז דוקא מקום זה געווארן דער מקור ההשפעה (בלשון הכתוב[6] — מקור מים חיים) פון הפצת המעינות חוצה לכל העולם כולו, כולל — אויך במדינה ההיא?

די קשיא ווערט נאָך שטאַרקער: לויט דעם פתגם הידוע אַז „אין חצי כדור התחתון איז ניט געווען מתן תורה (— בגלוי)"[7], נאָר „קבלת התורה היא

---

1) ראה שיחת ב' דחגה"ש ביום ה'ש"ת (ע' 125 ואילך). ח"י אלול תש"א (ע' 162). אור לט' שבט תש"ב (ע' 67). ליל ויום שמח"ת תש"ד (ע' 33. ע' 42). י"ט כסלו תש"ד (ע' 51). יום ב' דחגה"ש תש"ד (ע' 138). אגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ה ע' לד. ועוד. וראה גם מקומות שבהערה 5.

2) ואף שלאחרי המלחמות כו' נעקר מקומו של רוב מניין ובניין של ישראל לארצה"ב — הרי זה גופא הוא ע"פ השגחה עליונה.

3) וראה ספר הזכרונות (של כ"ק מו"ח אדמו"ר) ח"א ע' 55: די געשיכטע פון חב"ד איז אַזוי ענג פאַרבונדן מיט ליובאָוויטש כו' חב"ד און ליובאָוויטש זיינען געווארן שמות הנרדפים. עיי"ש.

4) ראה שיחת שושן פורים ה'ש"ת (ס"ע 23).

5) ראה שיחת א' דחגה"ש ביום ה'ש"ת (ע' 119 ואילך). ער"ח תמוז תש"ב (ע' 140). וראה גם שיחת ה' כסלו תש"ב (ע' 15 ואילך). ח' שבט תש"ב (ע' 63). פורים תש"ג (ע' 42). י"ב תמוז תש"ג (ע' 136). י"ט כסלו תש"ד (ע' 51). ב' אדר תש"ה (ע' 69).

6) ירמי' ב, יג.

7) מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר — נדפס בסה"מ תש"ח ע' 232 ואילך. וראה אגרות קודש שלו ח"ב ע' שלא. אגרות קודש אדמו"ר מהורש"ב ח"א ע' קסא. ובנדו"ד — שיחת א' דחגה"ש ה'ש"ת (ע' 120).

אצלנו (בחצי כדור העליון)[8] — פאר־וואס האט דער איבערשטער געבראכט א ירידה ביותר, צו עוקר זיין מקומו פון חצי כדור העליון און אים קובע זיין בחצי כדור התחתון (און ווי כ"ק מו"ח אדמו"ר האט געזאגט, אז „עשר[9] גליות גלתה ליובאוויטש"[10], און דער לעצטער[9] (שווערסטער) גלות איז געווען קומען אין גלות אמעריקא[11]), און אפילו ניט — עכ"פ אין אן אנדער ארט[12] בחצי כדור העליון?

ב. וועט מען עס פארשטיין בהקדים השייכות פון דעם חג הגאולה י"ב־י"ג תמוז מיט דעם חודש דוקא, ביז אז דער גאנצער חודש וועלט אנגערופן במנהג כו"כ אידן על שם זה — „חודש הגאולה".

מ'האט גערעדט מערערע מאל[13], אז דער אינהאלט פון חודש תמוז — וואס היינט איז דער ערשטער שבת פון דעם חודש[14] — איז אנגעוויזן אין זיין נאמען אין תורה שבכתב — „חודש הרביעי" (לויט סדרו בהחדשים — נאך חודש הראשון, חודש ניסן):

חודש הרביעי קומט נאך ובהמשך צו חודש השלישי (חודש סיון), דער חודש פון מתן תורה [„אוריאן תליתאי כו' בירחא תליתאי"[15]]. דער אונטערשייד בכללות צווישן זיי איז: מתן תורה בחודש השלישי איז א השפעה פון דעם אויבערשטן צו אידן מלמעלה[16] — דער אויבערשטער גיט אידן תורה ומצוות, דער וועג־ווייזער ווי א איד זאל זיך אויפפירן אין זיין טאג טעגלעכן לעבן: משא"כ אין חודש הרביעי (דער חודש נאך מתן תורה) הויבט זיך אן בעיקר די עבודה (פון קבלת התורה —) פון אידן בכח עצמם, די עבודת התחתון והמקבל אין וועלט, דורך קיום התורה והמצוות בפועל לויט די הוראות (ל' תורה[17]) וועלכע זיי האבן מקבל געווען פריער בא מ"ת.

דער חילוק איז אויך מרומז אין דעם מספר פון די חדשים — שלישי און רביעי: די גמרא זאגט[18] „גימ"ל דל"ת — גמול דלים". ד. ה. אז גימ"ל איז מרמז אויפן משפיע מלמעלה (גומל), און דל"ת — אויפן מקבל למטה („דל"). אזוי איז דאס אויך אין די מספרים פון ג' און ד' — כידוע אז שלישי איז מרמז, גייט אויף השפעה מלמעלה (וועלכע שטעלט זיך אויס אין דריי דרגות), און בשעת די השפעה קומט אראפ צום מקבל, קומט

8) סה"מ תקס"ב ח"א ע' שי. וראה שם ח"ב ע' תעט.

9) ראה שיחת פורים תש"ג (ס"ע 41). וראה גם שיחת פורים תשח"י ס"ג (לקו"ש חי"א ע' 325).

10) ראה גם שיחת חגה"ש שבהערה 1 (ע' 126).

11) ראה שיחת י"ב תמוז תש"ב (ע' 156). ב' אדר תש"ה (ע' 69).

12) ראה שיחת י"ט כסלו תש"ד (ע' 51).

13) ראה קונטרס משיחות ש"פ קרח תשמ"ז ס"ב ואילך. סה"מ תשמ"ח (קה"ת) ח"ב ע' 494. 528. ועוד.

14) שבו עולים בשלימות (ויכולו) כל ימי שבוע שעברה, כולל ב' ימים דראש חודש תמוז, הכוללים כל ימי החודש.

*) ולהעיר שבב' ימים ראש חודש — כל ענייני ר"ח הם בתוקף יותר, מכיון שיש בזה העבודה כו' של ב' ימים, כפליים לתושי'.

15) שבת פח, א.

16) וגם קבלת התורה ע"י בנ"י היתה במעמד הר סיני ושמיעת עשה"ד מלמעלה (ראה סה"ש תשמ"ח שם ע' 494).

17) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. ס' השרשים שלו ערך ירה. וראה זח"ג נג, ב.

18) שבת קד, א.

צו אַ פערטע דרגא (דער כלי ושטח המקבל)[19]. ווי דאָס שטעלט זיך אויס אין כללות סדר השתלשלות — די ג' עולמות אצילות בריאה ויצירה (אַלע — בחי' המשפיע), און דערנאָך דער עולם הרביעי — עולם העשי' (בחי' המקבל).

ועד"ז איז דער אונטערשייד צווישן חודש השלישי און חודש הרביעי[20]: מתן תורה בחודש השלישי איז דער ענין פון „גמול" ונתינת התורה והמצוות מל־מעלה; און חודש הרביעי איז בדרגת „דל", המקבל ההשפעה פון מתן תורה בחודש השלישי, די עבודה לויט די הוראות התורה.

און אע"פ אַז די עבודה פון אידן בעולם (בחודש הרביעי) איז אַ ירידה לגבי דעם גילוי מלמעלה (בחודש השלישי) — איז די שלימות ההשפעה מלמעלה דוקא ווען דאָס קומט אַראָפּ למטה, ביז אַז דאָס ווערט אָנגענומען בא דעם מקבל און אין דעם מקבל, ואדרבה: דוקא דורך דער ירידה למטה ווערט אויסגעפירט די שלימות הכוונה פון נת־אווה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים[21], און אויסגעפירט די שלימות פון מתן תורה — אַז זי זאָל נמשך ווערן און דורכנעמען דעם מענטשן למטה, ביז — די גאָנצע וועלט.

אַזוי ווי דאָס איז אין די עולמות: כאָטש אַז עולם העשי' איז דער נידע־ריקסטער עולם, און איז אָפּגעטיילט פון די אָנדערע דריי עולמות מיט אַ הפסק — „אף עשיתיו"[22], איז די שלימות ה־השפעה פון די עולמות העליונים דוקא ווען דאָס קומט אַראָפּ בעולם העשי', עולם הזה הגשמי, התחתון שאין תחתון למטה ממנו — דוקא אין עולם העשי' ווערט אויפגעטאָן די דירה לו יתברך בתחתונים.

ג. דער תוכן פון חודש הרביעי (עבודת התחתון, מקבל) איז נאָכמער אונטערשטראָכן אין דעם ווען דאָס דער יום מיוחד פון דעם חודש ווען דאָס ווערט דער־מאָנט אין תורה שבכתב איז — „צום הרביעי"[23], דער צום פון שבעה עשר בתמוז ווען דאָס איז אַן ענין כללי אין דעם חודש, ווי פאַרשטאַנדיק פון דעם ווען דאָס דער צום איז זיך מתייחס צום גאַנצן חודש — „צום הרביעי"[24]:

די „חמשה דברים" בלתי רצויים ווערן אויפגעלכט האָבן פאָסירט בצום הרביעי[25] (ווען דאָס צוליב דעם איז דאָס אַ יום צום) — „אנהויבנדיק פון „נשתברו הלוחות" (בסוף הארבעים יום פון מתן תורה), און דערנאָך „הובקעה העיר", מיט ווען דאָס האָט זיך אָנגעהויבן דער חורבן בית המקדש און גלות, ביז גלות זה האחרון (לאחרי חורבן בית שני) — זיינען נאָכ־מער מדגיש די ירידה למטה ווען דאָס ווערט בחודש הרביעי.

דאָס הייסט, אַז נוסף צו דער ירידה פון „חודש הרביעי" בכלל (לגבי חודש השלישי), די ירידה אין עולם הזה התחתון (לגבי אַלע ג' עולמות עליונים)

---

19) ראה קונטרס משיחות ש"פ קרח הנ"ל ס"ב. וש"נ.

20) ולהעיר שהפרק דשבת זו הוא — פרק רביעי (שבת הרביעית לאחרי זמן מ"ת), והתחלתו הוא בד' ענינים (חכם, גבור, עשיר מכובד) כנגד ד' עולמות אבי"ע, שם הוי' וכו' כמבואר במ"א).

21) תנחומא נשא טז. תניא פל"ו. ועוד.

22) ישעי' מג, ז.

23) זכרי' ח, יט.

24) ראה לקו"ש חי"ח ע' 309 ובהערות שם.

25) תענית כו, ס"א במשנה. רמב"ם הל' תעניות פ"ה ה"ב.

— באַדייט דער „צום הרביעי" אַ ירידה לאחרי (ובתוך) ירידה, ביז די ירידה אין גלות הזהלמטה מטה:

די כוונה (מלכתחילה) אין דעם איז אַבער, אַז דאָס זאָל אַרויסרופן די עבודה פון אַ אידן דאָ למטה, ער זאָל מבטל זיין די סיבות אויף דער ירידה (און במילא — דעם צום), דורך מוסיף זיין אין זיין עבודה בתומ"צ (וועלכע איז געגעבן גע־ווארן בחודש השלישי), און אַפשוואַכן ביז מבטל זיין לגמרי דעם „(מפני) חטאינו (גלינו מארצנו)"[26], ובמיוחד — דורך הוספה אין אהבת ישראל (ביז — אהבת חנם), וואָס איז מבטל סיבת הגלות (שנאת חנם)[27] — און דורך דעם איז ער מבטל דעם (מסובב —) גלות, ובמילא — דעם צום,

און נאָכמער — יהפכו[28] ימים אלו לששון ולשמחה ולמועדים טובים[29] — ווייל דאָס איז די תכלית פון די צומות מלכתחילה, אַז דורך דעם זאָל צוקומען נאָך אַ גרעסערער טוב, ביז אַז דאָס איז די פנימיות פון די צומות — אַן אויס־דרוק פון דעם אויבערשטן'ס אהבה גדולה צו אידן[30] (כמשל מלך גדול ונורא הרוחץ בכבודו ובעצמו צואת בנו יחידו מרוב אהבתו"[31]), ווי ס'וועט נתגלה ווערן במהרה בימינו, וועז דער צום גופא וועט זיין אַ יום ששון ושמחה ומועד טוב[32].

קומט אויס, אַז אע"פ וואָס דער צום הרביעי איז (בפשטות) אַן ענין פון ירידה — רופט דאָס אַרויס און ברייננט אַ הוספה אין דער עבודה פון אידן, און דוקא דורך דעם וואָס די עבודה פון אַ אידן בתומ"צ (שניתנו בחודש השלישי) ווערט נמשך למטה מטה, אויך צו מבטל און מהפך זיין „חטאינו" און אַלע די ענינים בלתי רצויים וואָס זיינען דער־פון אַרויסגעקומען — דריקט זיך נאָכ־מער אויס די שלימות ההשפעה פון מ"ת בחודש השלישי, אַז דאָס קומט אַראָפּ בא דעם מקבל און אין דעם מקבל זייענדיק למטה, ביז אַז דער צום גופא ווערט נהפך צו אַ יום ששון ושמחה ומועד טוב, העכער פון דער טוב גלוי פון חודש השלישי[33].

---

26) תפלת מוסף דיו"ט.

27) יומא ט, ב.

28) ע"פ ירמי' לא, יב.

29) זכרי' שם. רמב"ם סוף הל' תעניות.

30) וכן הוא גם בנוגע לשם החודש „תמוז" — שהוא שם של ע"ז (יחזקאל ח, יד ובמפרשים שם. מו"נ ח"ג פכ"ט), וע"י עבודת בנ"י נתהפך ונעשה שם של חודש במנין בנ"י, וידוע השקו"ט ע"פ הלכה בזה (ראה סנהדרין סג, ב. טושו"ע יו"ד סקמ"ז ס"ד ובנ"כ. דעת זקנים בעה"ת בשלח יד, ב. יראים סע"ה. וראה באורוכה לקו"ש ח"ח ע' 311. חכ"ג ע' 166 ואילך. וש"נ), ועד שיש בו יתרון האור (הבא דוקא מן החושך) — שבתקופת תמוז מאיר תוקף החום של „שמש הוי", היינו תוקף הגילוי של שם הוי' (ראה באורוכה לקו"ש שם ע' 310 ואילך).

31) אגה"ק סכ"ב.

32) ראה באורוכה לקו"ש ח"ח ע' 313. לקו"ש שבעה עשר בתמוז תשמ"ח. סה"ש שם ע' 526 ואילך.

33) ולהעיר שבשבעה עשר בתמוז (סיום הארבעים יום ממתן תורה) ירד משה עם הלוחות. ויומתק ע"פ מ"ש בפנים — שבחודש הרביעי נעשה עיקר קבלת התורה מצד האדם (לאחרי ההכנה של ארבעים יום שלמד משה תורה בשכלו הוא ובפרט בלילה. משא"כ מצד הקב"ה — ניתן כל התורה מלמעלה ביום מתן תורה), שזהו השלימות דמתן תורה בחודש השלישי. אלא שמפני חטא העגל — נשתברו הלוחות, ונעשה יום צום.

ויש לומר, שמצד הגילוי מלמעלה במ"ת בחודש השלישי, הי' מקום לשבירת הלוחות, ודוקא ע"י עבודת האדם, לאחרי התשובה של המקבל, נתקיימו הלוחות אחרונות (שניתנו ביוהכ"פ), כי ע"י עבודת האדם נעשה הגילוי דמ"ת בתוקף וקיום נצחי (ראה סה"ש תשמ"ח (קה"ת) ח"ב ע' 529).

ד. דער עילוי פון חודש הרביעי איז אַרויסגעקומען נאָכמער בגלוי אין די דורות האחרונים — דורך דער גאולה פון כ"ק מו"ח אדמו"ר בי"ב־י"ג תמוז[34] (און התחלתה — בג' תמוז[35]), וואָס האָט (איבער)־גענאָמען דעם גאַנצן חודש צו אַ „חודש הגאולה":

דער מאסר איז געקומען צוליב דעם חושך הגלות (וועלכע האָט זיך אַנגעהויבן (ברמז) בשבעה עשר בתמוז נאָך בזמן שביהמ"ק קיים), ובפרט במדינה ההיא בימים ההם נאָך פריער דורך דעם מאסר, אַ מאסר אויף דעם שוועסטער אופן, פאַרבונדן מיט יסורים און עינויים, ביז צו האָבן די החלטת הממשלה ההיא פון היפך החיים ר"ל:

ודוקא דורך דער ירידה (לפי שעה) איז אַרויסגעקומען (ניט נאָר די באַפרייאונג פון דעם בעל המאסר וה־גאולה צו אַ מצב ווי ס'איז געווען פאַר דעם אַרעסט, נאָר) אַן עילוי נעלה [ביז אַז לאחר זמן — האָט מען געזען בשכל ובעיני בשר ווי דער מהלך הדברים פון מאסר איז בפנימיותו געווען — צוליב דעם עילוי]:

די גאולה (און די מס"נ פון דעם בעל הגאולה וואָס איז געקומען בגלוי דורך דעם מאסר) האָט אויפגעטאָן אַז אויך מצד דעם מקבל, מצד תחתונים[36], זאָל זיין לייכטער מקיים זיין תורה ומצוות, די גאולה האָט אַריינגעבראַכט גאולה ותוקף באַ יעדן אידן בכל עניני תורה ומצוות[37], מ'זאָל זיי קענען מקיים זיין בלי מניעות ועיכובים (פון וועלט),

כידוע וואָס דער בעל הגאולה שרייבט[38], אַז „לא אותי בלבד גאל הקב"ה בי"ב תמוז, כי אם את כל מחבבי תורתנו הק', שומרי מצוה, וגם את אשר בשם ישראל יכונה כו'", וואָס דאָס איז כולל אַלע סוגי אידן, אַלע אידן[39].

ונוסף צו דעם וואָס די גאולה האָט געמאַכט לייכטער די עבודה פון אידן (דעם מקבל) — איז דורך דעם בפשטות צוגעקומען אין די פעולות פון הרבצת התורה וחיזוק הדת, ווי מ'זעט בפועל אַז נאָך דער גאולה איז מער פאַרשטאַרקט און פאַרברייטערט געווארן ביז שלא בערך די אַרבעט פון הרבצת התורה וחיזוק היהדות והפצת המעינות חוצה, ביז אויף גאָר אַן אַנדער און אין אַ העכערן אופן, ביז צו דער־גרייכן בכל קצוי תבל, ובאופן דפעולה נמשכת — מוסיף והולך (כדלקמן).

---

34) שמתחיל משבת זו, שמיני מתברכין כולהו יומין, כולל יום השביעי הבא (שהוא י"ב תמוז בקביעות שנה זו).

35) שעלייתו בשלימותו הוא בשבת זו, ובפרט שקביעותו בשנה זו הי' ביום חמישי, מעלי שבתא.

36) וגם בדרגת ה„תחתונים" של מדינה ההיא — כמ"ש במכתב בעל הגאולה לחגיגת י"ב תמוז הראשונה (נדפס בסה"מ תרפ"ח ע' קמו ואילך. תש"ח ע' 263 ואילך. אגרות קודש שלו ח"ב ע' פ ואילך. ועוד): „ביום ההוא נודע גלוי לעין כל, כי העבודה הגדולה אשר עבדתי בהרבצת התורה וחיזוק הדת, מותרת היא ע"פ חוקי המדינה".

37) משא"כ מצד הגילוי מלמעלה (בחודש השלישי) יש נתינת מקום להעלם ומאסר למטה (ולהעיר שהמאסר הי' בט"ו (סיהרא באשלמותא ד)סיון) — ראה קונטרס משיחת ש"פ קרח תשמ"ז ס"ג.

38) מכתב שבהערה 36.

39) נוסף על זה, שהיותו נס וגאולה (לא של איש פרטי, אלא) של נשיא הדור והנשיא הוא הכל — הרי זה פועל (מלשון ארים נסי על ההרים) נשיאות הראש („נשא את ראש") בכל אנשי הדור, שנוסף על הנסים בהנהגת בנ"י בכלל ובפרט בזמן הגלות — ניתוסף ברוממות כל א' מישראל ע"י נס הגאולה די"ב־י"ג תמוז.

און נאָכמער (ווי געדענקט אַמאָל באַרוכה[40]): וויבאַלד אַז דער דור (פון דעם בעל הגאולה) איז דער לעצטער דור פון גלות און דער ערשטער דור פון גאולה, איז זייַן גאולה דער לעצטער שלב הגאולה, אָלס הכנה צו דער גאולה האמיתית והשלימה [כידוע אַז יעדער ענין של גאולה (אפילו אַ גאולה וואָס „לאו[41] גאולה דגלות היא אלא שיגאלנו מן הצרות הבאות עלינו כו"", איז דאָס פאַרבונדן מיט דער גאולה האמיתית וה־שלימה (מן הגלות), עאכו"כ אַ גאולה פון אַ נשיא בישראל אין ענינים פון הרבצת התורה והפצת היהדות וה־מעינות חוצה, וועלכע ברענגט די גאולה],

ביז אַז אין דעם דור בכלל און אין דער גאולה במיוחד — הויבט זיך אַן די „טעימה" (טועמי' חיים זכו)[42] פון דער גאולה העתידה, כולל אויך — צו דער־פילן ווי די פנימיות פון דער ירידה, כולל פון דעם צום הרביעי — איז אַן ענין נעלה, ביז מעין הגילוי דלע"ל וועָן דער צום הרביעי יהפך לששון ולשמחה — דורך דעם וואָס קודם דעם צום הרביעי קומט דער חג הגאולה, וואָס פועל'ט און איז מגלה אַז דער גאַנצער חודש איז אַ „חודש הגאולה"[43].

ה. עפ"ז יש לומר דעם טעם פאַר־וואָס דער אויבערשטער האָט געפירט דעם בעל הגאולה און דעם מקום פון הפצת התורה והחסידות דוקא בחצי כדור התחתון:

כשם ווי ס'איז דאָ דער איפטו בזמן פון חודש הרביעי (לגבי חודש השלישי, דער חודש פון מ"ת) — דריקט זיך אויך דאָס אויס אין מקום [כידוע אַז זמן און מקום גייען צוזאַמען[44]], אַזוי ווי ס'איז געווען באַ מתן תורה: דער עיקר העבודה פון אידן בכח עצמם הויבט זיך אַן ווען זיי גייען אַוועק פון חודש השלישי, דעם זמן פון מתן תורה, און פון דעם מקום וואו ס'איז געווען מ"ת (הר סיני), כל זמן זיי שטייען „לעבן" (מתן תורה ב)הר סיני זיינען זיי אונטער זיין השפעה כאיש אחד בלב אחד[45].

ע"ד חילוק זה איז געווען באַ דעם בעל הגאולה: אָלס תוצאה פון דער (מאסר ו)גאולה איז ער לאחרי המשך כמה ענינים אַנגעקומען אין חצי כדור התחתון, וואו ס'איז „ניט געווען מתן תורה" (כנ"ל), און די אָלע העלמות והס־תרים וואָס זיינען געווען אין גלות אַמע־ריקא (וואו פילע יאָרן האָט געהערשט די הנחה באַ אייניגע אידן אַז „אַמע־ריקע איז אַנדערש")[46] — מיט דער כוונה צו מאַכן פון דעם מקום — אַ מקום תורה[47], ביז מקום מתן תורה — כציווי התורה[48] מה להלן (במ"ת) — אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע — דוקא דורך דעם פירט זיך דורך די שלימות פון דער השפעה (פון מתן תורה בחודש השלישי און בחצי כדור העליון), דורך דעם וואָס די השפעה פון (מתן) תורה דערגרייכט בגלוי ביז למטה

40) קונטרס משיחת ש"פ שלח תשמ"ז ס"ב ואילך.
41) פרש"י ד"ה אתחלתא — מגילה יז, ב.
42) ראה לקו"ש חט"ו ע' 282. וש"נ.
43) לקו"ש חי"ח ע' 314 ואילך.
44) ראה שעהיוה"א פ"ז.
45) פרש"י יתרו יט, ב.
46) ראה גם לקו"ש חי"ח ע' 304 ואילך.
47) ראה שיחות שבהערה 1. שיחת ט' אדר שני ה'ש"ת (ע' 5). כ"ו אדר תש"ה (ע' 75 ואילך). ועוד.
48) ברכות כב, א.

מטה (בחצי כדור התחתון וואו ס'איז ניט געווען מ"ת בגילוי), און ווערט אָנגעזאַמלט דורך דעם מקבל (בחי' רביעי), אזוי אז דאָס ווערט אַ מקום תורה ומתן תורה.

דאָס הייסט, אז הגם דער אָנקומען איז חצי כדור התחתון איז געווען אַ גלות בתוך גלות — לאחרי די אַלע גליות שגלתה ליובאָוויטש [„פון ליובאָוויטש קיין ראָסטאָוו, פון ראָסטאָוו בגלות פעטערבורג, פון פעטערבורג בגלות לאַטווי"ע, פון לאַטווי"ע בגלות פוילן, און פון פוילן כו' אין גלות אַמעריקע"[49]], און ס'איז מובן דער גורל הירידה פון גלות, ווי דאָס מאַכט שוועריער אַ אידן צו טאָן זיין עבודה (אפילו אין ענינים דשליחות מעבודת נשיא ישראל כ"ק מו"ח אדמו"ר) — אעפ"כ, איז דוקא דאָרטן ווערט דורכגעפירט די כוונה פון (מתן) תורה, אז דאָס זאָל אָנקומען למטה מטה, און מאַכן אַ דירה לו ית' בתחתונים.

ויש לומר הטעם, ווייל קומענדיק אַלץ נעענטער צו דער גאולה העתידה לבוא, דאַרף צוקומען אין דעם בירור התחתון (המקבל) מאַכן אים נאַכמער ראוי וכלי צו זיין אַ דירה לו יתברך, ווי ס'וועט זיין בשלימות הגילוי לעתיד לבוא[50].

דעריבער איז דער סדר העבודה בדברי ימי ישראל, אז פריער זיינען אידן געווען במקום אחד (אין ארץ ישראל), און פון דאָרטן איז אַרויס דער אור התורה והמצוות בכל העולם[51], דער־נאָך — אין גלות בבל, ובעיקר — ביז אין גלות אדום, זיינען אידן פאַנאַנדער־געשפרייט געווארן, אחד[52] מהם גלה לברבריא, ואחד מהם לסרמטיא כו', ומדור לדור — זיינען זיי נאַכמער נת־פשט געווארן, בכדי אויפטאָן דעם בירור העולם בכל מקום ומקום באופן פון מל־מטה למעלה, אַבער נאָך אַלץ אין חצי כדור העליון (און פון דאָרטן איז נת־פשט געווארן דער אור אויך אין חצי כדור התחתון); ביז ס'איז געקומען נאָך נעענטער צו דער גאולה, און אידן בקהל גדול זיינען געקומען אויך אין חצי כדור התחתון, ביז דעם זמן ווען דער בעל הגאולה איז אַהערצו גע־קומען — בכדי אויפטאָן במקום זה דער בירור, וואָס דורך דעם ווערט אויסגע־פירט די שלימות ההשפעה פון מתן תורה, כנ"ל.

ו. ויש לומר נאַכמער:

נוסף אויף דעם וואָס אין חודש הרביעי (און אין חצי כדור התחתון) ווערט די שלימות פון דער השפעה מל־מעלה בחודש השלישי, דורך דעם וואָס דאָס קומט אַן און ווערט אָנגענומען באַ דעם מקבל — קומט צו נאָך אַ זאַך, אַז דורך עבודת המקבל (בחי' רביעי) ווערט דער מקבל אַ משפיע (מלמטה למעלה) וועלכער טוט אויף אַ חידוש אין דעם ענין פון חודש השלישי (מתן תורה).

ווי דאָס איז אין כללות העולמות, אַז נוסף צו דעם וואָס די שלימות ה־השפעה פון אלקות אין די עולמות

---

49) שיחת חגה"ש שבהערה 9.

50) ראה תניא פל"ו.

51) ראה תו"א (ה, סע"ד ואילך) בנוגע לעבודת אדה"ר (באם לא עבר על חטא עה"ד), ומעין זה בעבודת שלמה — שע"י ריבוי התגלות אור ממילא יתעלו ניצוצי קדושה שנפלו ונתערבו ברע כו' כנר בפני אבוקה גדולה כו'. עיי"ש.

52) שהש"ר פ"ב, ז.

עליונים ווערט אויפגעטאָן דורך דעם וואָס דאָס ווערט נמשך למטה אין עולם העשי' — איז דוקא עולם העשי', עוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו — ווערט אַ דירה בתחתונים, אַ דירה לעצמותו ית', און דורך דעם ווערט אויפגעטאָן אַן עלי' אין די עולמות עליונים (פון גאַנץ סדר השתלשלות) וועלכע זיינען מצ"ע „ירידה מאור פניו ית'"[53].

ביז די תכלית השלימות והגילוי שבזה לעתיד לבוא — די מעלה ועליית המקבל, „נקבה תסובב גבר"[54], דוקא דער תחתון המקבל ווערט אַ דירה לו יתברך, אַ כלי צו גילוי העצמות.

ז. ועד"ז יש לומר בנוגע צו דעם וואָס קביעת מקום דירתו פון דעם בעל הגאולה איז געווען בחצי כדור התחתון:

כשם ווי אין עולמות בכלל ווערט די דירה לו יתברך דוקא אין עולם הזה התחתון, און דערפון ווערט די עלי' אין אַלע עולמות — אַזוי איז דאָס אויך אין עולם הזה עצמו, אַז די שלימות שבזה ווערט אויסגעפירט אין חצי כדור התחתון (וואו ס'איז ניט געווען מ"ת), און פון דאָרטן ווערט אַן עלי' אין כל העולם, אויך אין חצי כדור העליון.

ויש לומר, אַז וויבאַלד דער דור (פון בעל הגאולה) האָלט בסוף העבודה בזמן הגלות, נאָענט און גלייך קודם דער גאולה, און מ'האָט שוין דעמולט אַ „טעימה" אין די עניני הגאולה (כנ"ל ס"ד) — דערריבער, האָט דער אויבער־שטער מסבב געווען הסיבות אַז דער בעל הגאולה זאָל אַוועקגיין פון מקום אבותיו און אַנקומען אין חצי כדור התחתון, און דאָרטן קובע זיין מקום דירתו ומקום עבודתו (בעשר שנים האחרונות שלו בעלמא דין[55]) — אַזוי אַז דוקא במקום זה (בחצי כדור התחתון) זאָל ווערן (משנת ת"ש ולהבא, עד סוף זמן הגלות) דער מקור המעינות — מקור מים חיים — פון הפצת המעינות חוצה, וממנה יוצאה אורה — מלמטה למעלה — לכל העולם כולו, אויך אין חצי כדור העליון, פאַרקערט פון דעם סדר העבודה פון רבותינו נשיאינו שלפניו — אַז פון חצי כדור העליון איז אַנגעקומען — מלמעלה למטה — בכל העולם.

און ווי מ'זעט בפשטות בעיני בשר — מראה באצבעו ואומר זה — אַז אע"פ וואָס דאָס אַנקומען פון דעם בעל הגאולה איז חצי כדור התחתון איז געווען אַ גלות בתוך גלות (בערך צו עיר ליובאַוויטש כו') — איז דוקא דורך זיין אַנקומען אַהער וקביעת מקומו כאן איז פאַרשטאַרקט און פאַרבריייטערט געוואָרן ביז שלא בערך, ביז באופן חדש, די עבודה פון „ליובאַוויטש", הפצת היהדות און הפצת המעינות חוצה, כולל ובמיוחד אין אהבת ואחדות ישראל[56]

---

53) תניא שם.

54) ירמי' לא, כא. וראה ספר הליקוטים־דא"ח צ"צ ערך לעתיד לבוא ע' תרג ואילך. ושו"נ.

55) גמר ושלימות עבודתו בעולם הזה, ועד להסתלקותו (בחצי כדור התחתון) — שאז נתגלו כל מעשיו ועבודתו ותורתו שעבד במשך ימי חייו, ועד שזה פועל ישועות בקרב הארץ (אגה"ק סכ"ח), למטה מטה.

56) ואף שאין אתנו יודע עד מה בגודל פעולות רבותינו נשיאינו, ובפרט בענין עיקרי דהפצת המעינות חוצה ואהבת ישראל וכו' — מ"מ, ההוספה בזה ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר בחצי כדור התחתון נראה בגלוי לעיני בשר בעניני מעשה בפועל, והרי המעשה הוא העיקר.

(דער פירוש (און עבודה) פון „ליובאַוויטש"[57]), לגבי ווי דאָס איז געווען דורך רבותינו נשיאינו שלפניו אין חצי כדור העליון (כולל אויך אין דער שטאָט „ליובאַוויטש"),

און אין אַן אופן אַז דוקא פון מקומו בחצי כדור התחתון ווערט פאַרשפרייט די מעינות חוצה, בכל העולם כולו, אויך אין חצי כדור העליון — „ופרצת[58] ימה וקדמה וצפונה ונגבה"[59] — אויף גאָר אַ ברייטערן אופן ווי ס'איז געווען ביז דעמולט,

אַנהויבנדיק בשנת ת"ש, ווען דער בעל הגאולה איז אַהערצו אַנגעקומען, און דערנאָך במשך די עשר שנים (ביז תש"י) וואָס ער האָט עובד געווען עבו־דתו, און אויך דערנאָך — באופן פון אַ פעולה נמשכת והולך ומתפשט דורך תלמידיו ושלוחיו, ובפרט אַז מ'האַלט שוין אין דער שנת הארבעים זינט תש"י, וועט „נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע", און קאי אינישט[60] אדעתא דרבי[61], והולך ומוסיף ואור.

* * *

ח. ויש לקשר זה מיט היינטיקער פרשה [כידוע אַז די מועדי השנה האָבן אַ שייכות צו די פרשיות וואָס מ'לייענט וועז די מועדים פאַלן אויס] — פ' קרח, ע"פ המבואר אין חסידות[62] בטענת קרח[63] „כל העדה כולם קדושים וב־תוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'" — אַז די עצם טענה פון קרח איז אַ ריכ־טיקע, ווייל ער האָט געזען די מעלה וואָס איז דאָ דוקא אין דעם מקבל, אין תחתונים (בחי' רביעי), אפילו לגבי דעם משפיע, עליונים (בחי' שלישי) — וואָרום דוקא אין תחתונים פירט זיך דורך די כוונה (פון נתאווה הקב"ה להיות לו יתברך דירה) בתחתונים: זיין טעות איז אָבער געווען, אַז די מעלה בגלוי וועט זיין ערשט לעתיד לבוא (וועז נקבה תסובב גבר), לאחרי וואָס ס'איז דאָ די הקדמת העבודה פון די המשכה והשפעה פון עליונים אין די תחתונים, און דער גמר הבירור פון דעם תחתון (לוי מבחי' גבורות) וואָס קומט דורך דעם וואָס ער איז פריער מקבל פון דעם עליון (כהן איש החסד).

ועפ"ז יש לומר דעם פירוש פנימי („ינה של תורה") אין דעם ערשטן

---

57) ראה ספר הזכרונות ח"א ס"ע 17. ע' 55. ע' 342. ושם: ליובאוויטש איז געבויט אויף אהבה. ליובאוויטש איז דער צינור פון חסידי־שער אהבה און ידידות.

58) ולהעיר מפירוש החסידים (ונתקבל אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר) ש„פרצת" הוא בגימטריא 770, מספר הבנין, ביהכנ"ס וביהמ"ד ומקום דירתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר (מקומו הקבוע בחצי כדור התחתון).

ולהוסיף, ש770 הוא במספר של שבע (כמה פעמים שבע: עשר פעמים שבעים ושבע: שבע בכפליים), המרמז על העבודה ד„בהעלותך את הנרות גו' שבעת הנרות" (העבודה ד„פרצת ימה וגו'", דוגמת המנורה שממנה אורה יוצאה לכל העולם), להאיר את ה„נר ה' נשמת אדם" של כל א' מישראל, הנכלל בהשבעה סוגים של כל ישראל (לקו"ת ר"פ בהעלותך), באופן של אהבת ואחדות ישראל, ועל ידם — בכל העולם כולו, שנחלק לשבעה דרגות (ד' מדות, שבעת ימי הבנין).

59) ויצא כח, יד.

*) ראה לקמן בפנים ס"ט.

60) אפילו דרגת אנוש (ראה לקו"ת שה"ש כה, א. ובכ"מ).

61) תבוא כט, ג. ע"ז ה, ריש ע"ב.

62) ראה לקו"ת פרשתנו נד, ב ואילך, ושנ"נ. אוה"ת פרשתנו ע' תרפו. תרצב. סד"ה ויקח קרח העת"ר. סה"מ — מלוקט ח"ג ע' רג ואילך. ובכ"מ.

63) פרשתנו טז, ג.

פירוש רש"י בפרשתנו — „פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא": חלק הדרוש (שבדרוש[64]) שבתורה — „מדרש (רבי תנחומא)" איז מגלה דעם טוב ו„יפה" אין „פרשה זו", פרשת קרח (משא"כ ע"ד הפשט, בגלוי ובחיצוניות — איז מעשה קרח ניט „יפה") — ווי טענת קרח איז למעליותא, מצד דעם (וואָס ער האָט גע'זען דעם) סדר וואָס ווערט זיין בפועל בגאולה העתידה לבוא, ווען עס ווערט זיין דער ענין פון „תנחומא" מלשון תנחומין ונחמה על הגלות.

בסגנון אחר: „פרשה זו" (טענת קרח) ווי זי שטייט אין „(מדרש רבי) תנחומא" — בגאולה העתידה לבוא — איז זי איז אין אַן ענין „יפה (נדרשת)", שלימות ותכלית הטוב. משא"כ ע"ד הפשט — ווי די ענינים זיינען בזמן הזה, איז היום לעשותם (עולם העש', עולם הפשט) — איז די וועלט נאָך ניט אין דעם סדר פון תכלית השלימות, דאָס ווערט ערשט ל'ע"ל, לאחרי שלימות בירור התחתון דורך דעם וואָס ער איז מקבל פון למעלה ממנו.

ויש לומר אַז מען די עבודה פון ל'ע"ל איז אויך דא בסיום הגלות, ווי דאָס איז געווען בא דעם בעל הגאולה — וואָרום לאחרי העבודה במשך כל הדורות שלפנ"ז, כולל — עבודת רבותינו נשיאינו בחצי כדור העליון, באופן פון מלמעלה למטה (אַז די גבורות זיינען טפלים ובטלים און מקבלים פון חסדים) — דעמולט קען זיין דער סדר העבודה מלמטה למעלה, אַז פון חצי כדור התחתון זאָל „אַנקומען" לכל העולם, כולל אין חצי כדור העליון, כנ"ל בארוכה.

ט. כשם ווי די כללות העבודה בסדר זמן העולם דאָרף זיין, אַז פריער (בזמן הזה) דאָרף זיין די עבודה מלמעלה למטה (המשכת חסד אין גבורה), און ערשט דערנאָך קען זיין די עבודה מלמטה למעלה (ווי ס'ווערט זיין בכללות ל'ע"ל, ומעין זה בסיום הגלות) — אַזוי איז דאָס בפרטיות יותר אין דער עבודה מלמטה למעלה גופא, אַז אין דעם דאָרף זין דער „כהן" — כ"ק מו"ח אדמו"ר וואָס גיט די הוראות און איז משפיע כחות צו אַנדערע אידן צו טאָן די עבודה פון הפצת היהדות און הפצת המעינות חוצה אין חצי כדור התחתון גופא.

וואָס אויך דער ענין לערנט מען אַפּ פון כללות תוכן הפרשה — וואו עס רעדט זיך וועגן מחלוקת וערעור קרח ועדתו על הכהונה, און דורך דער ירידה איז געקומען אַן על' — אַ תוקף וחיזוק אין כהונת אהרן, דורך די אותות ומופתים וואָס האָבן דעמולט פּאַסירט[65], כולל „והנה פרח מטה אהרן גו'"[65*], „למשמרת לאות — לזכרון שבחרתי באהרן הכהן כו'"[66], ביז דער ענין פון די מתנות כהונה, „לפי שבא קרח וערער על הכהונה, בא הכתוב ונתן לו כ"ד מתנות כהונה בברית מלח עולם"[67],

64) כי במדרש עצמו ישנם פירושים ע"ד הפשט (כמובן מזה שרש"י בכ"מ מביא פירוש ממדרש ואינו מזכיר שזהו ממדרש), וכן לאידך — ישנם דרשות שהובאו בספרי פשט (וגם בפרש"י מובאים ענינים של דרש (ורש"י מדגיש שהוא דרש) אלא שהם קרובים לדרך הפשט); ואילו כאן כתב רש"י שפרשה זו נדרשת במדרש רבי תנחומא, היינו — דרש שבדרש.

65) ראה לקו"ש חכ"ג ע' 113 ואילך.

65*) פרשתנו יז, כג.

66) פרשתנו יז, כה ובפרש"י.

67) פרש"י פרשתנו יח, ח.

וואָס דאָס האָט אויפגעטאָן אַ תוקף בענין הכהונה, „הריני כותב וחותם לך ומעלה בערכאין"[67].

וואָס עד"ז איז געווען דורך דער גאולה פון י"ב־י"ג תמוז, אַז דורך דעם „ערעור" פון דעם מאסר, איז געקומען די גאולה וואָס האָט פאַרזיכערט אַז זיין עבודה פון הרבצת התורה וחיזוק הדת וועט אַנגיין אין אַן אופן פון „ברית עולם", אוז מיט אַ יתרון גדול לגבי פריער — ווי עס האָט זיך אויפגעטאָן מיט זיין אַנקומען אין חצי כדור התחתון, כולל ובמיוחד — אַן עילוי אין אהבת ישראל ואחדות ישראל, וואָס אין דעם באַשטייט עבודת הכהן, איש החסד — „הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה"[68].

ובפרטיות יותר: מ'האָט אַמאָל געדעדט[69] אַז דער ערעור פון קרח ועדתו אויף כהונת אהרן איז געווען (ניט אויף דעם עצם ענין הכהונה, וואָס דאָס האָבן זיי געוואָלט, „ובקשתם גם כהונה", נאָר) אויף דעם וואָס אהרן הכהן איז משפיע צו אידן [כמבואר בחסידות[70] בענין „בהעלותך את הנרות", אַז דורך אַנזינדן די נרות המנורה האָט אהרן „אויפגעהויבן" אַלע אידן צו זיין דרגא] — זיי האָבן געטענהט: „כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'", אַז כשם ווי ס'איז דאָ אַ מעלה אין כהנים דערמיט וואָס זיי זיינען מובדל פון עניני העולם, אַזוי איז דאָ אַ מעלה אין „כל העדה" וואָס פאַרנעמען זיך מיט עניני העולם און מען מאַכט פון זיי כלים צו אלקות, ואדרבה: דער עיקר כוונה איז — אַז מען זאָל מאַכן די „תחתונים" פאַר אַ דירה לו יתברך, און וויבאַלד אַז „כל העדה כולם קדושים" — איז „מדוע תתנשאו על קהל ה'", פאַרוואָס זאָל אהרן זיך מתנשא זיין איבער קהל ה'.

קרח'ס טעות איז באַשטאַנען אין דעם, אַז אע"פ וואָס עס דאַרף זיין אַ מחיצה צווישן דעם כהן גדול און אַנדערע אידן, „עליונים" און „תחתונים", דאַרף אָבער דער כהן גדול (ונשיא דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר בדורנו) משפיע זיין פון זיין קדושה אין אידן; און לאחרי שלימות עבודה זו, וועט לע"ל נתגלה וועלט מעלת המקבל ומעלת התחתון.

ויש להוסיף, אַז דאָס איז נרמז אויך אין דעם אות פון „פרח מטה אהרן": יעדער נשיא השבט האָט געגעבן זיין באַזונדער מטה, „ויתנו אליו כל נשיאים מטה לנשיא אחד מטה לנשיא אחד גו'", און אהרן האָט געגעבן זיין באַזונדער מטה — בכדי מ'זאָל זען דעם אות ווי „פרח מטה אהרן" און דערפון וויסן אַז „בחרתי באהרן"; שטייט אָבער אין פסוק[71], „ויתנו אליו כל נשיאיהם מטה גו' ומטה אהרן בתוך מטותם". ויש לומר דער פירוש אין דעם, אַז נוסף צו דעם וואָס אַלע אידן זאָלן זען מעלה פון אהרן — זאָל ער זיין בתוך מטותם, פאַרבונדן מיט אהרן, דורך דעם וואָס אין זיי ווערט נמשך פון (מטה) אהרן, „בתוך מטותם", ע"ד „ושכנתי בתוכם" — בתוך כל אחד ואחד[72].

---

68) אבות פ"א מי"ב.

69) לקו"ש ח"ח ע' 116 ואילך.

70) ראה לקו"ת בהעלותך לב, א. ס' הערכים־חב"ד ערך אהרן ס"ו. ושנ"נ.

71) פרשתנו יז, כא.

72) תרומה כה, ח ובפי' האלשיך עה"פ. ועוד.

ועפ"ז איז אויך פאַרשטאַנדיק דער המשך הענין: לאחרי וואָס אידן האָבן געזען דעם אות פון „פרח מטה אהרן" („ויראו") — שטייט „ויקחו איש מטהו"[73], דלכאורה מאי קמ"ל ונפק"מ? ויש לומר, אַז דאָס קומט מסביר זיין, אַז נאָכדעם וואָס פון מטה אהרן איז גע־ווען אַ השפעה אין אַלע מטות („בתוך מטותם"), איז דאָס נמשך געווארן צו יעדער שבט (מטה) באַזונדער לפי ענינו ועבודתו — דורך דעם וואָס „ויקחו איש מטהו", מטה שלו דוקא, לויט דער עבודה פרטית פון יעדער שבט באַ־זונדער.

י. דער לימוד דערפון פאַר יעדערן:

אע"פ וואָס די עבודה אין חצי כדור התחתון איז דער חידוש פון דעם בעל הגאולה לגבי די נשיאים שלפניו, גיט ער צו כל אנשי הדור צו טאָן די עבודה. וואָרום צוזאַמען דערמיט וואָס דער נשיא הדור איז מרומם און העכער פאַר די אנשי הדור, געפינט ער זיך אַבער „בתוך מטותם", בתוך כל אחד ואחד, און דאָס ווערט נמשך צו יעדערן בעבודתו ווען „ויקחו איש מטהו", אין דער עבודה פרטית פון יעדער איד.

דערפון איז מובן, אַז יעדער איד פון דעם דור באַקומט דעם כח פון נשיא הדור כ"ק מו"ח אדמו"ר צו טאָן די עבודה פון הפצת היהדות און הפצת המעינות חוצה אויפן ברייטסטן און שטאַרקסטן (מטה ומקל) אופן (ווי עס האָט זיך אויפגעטאָן בחצי כדור התח־תון), ביז אַז דאָס זאָל אויפטאָן בכל העולם כולו (אויך בחצי כדור העליון).

יא. מ'זוכט פאַרבינדן יעדער זאָך מיט אַ מעשה בפועל. ובנדו"ד: שטייענ־דיק בשנת הארבעים פון שנת תש"י, און שנת החמישים פון שנת ת"ש, ווען כ"ק מו"ח אדמו"ר איז אַנגעקומען אין חצי כדור התחתון — איז כדאי דאָס פאַר־בינדן מיט אַן ענין של מעשה בפועל, ומה טוב — אַ מעשה וואָס האָט דעם תוכן הנ"ל פון דער חידוש העבודה בחצי כדור התחתון:

אין דער עבודה פון אַ אידן גופא זיינען פאַראַן צוויי חלקים: די ענינים וואָס זיינען בדרגא עליונה (בדוגמת „חצי כדור העליון") — ווי לימוד התורה וקיום המצוות, און די ענינים בדרגא תחתונה (בדוגמת „חצי כדור התחתון") — כללות העבודה בדברי רשות, כל מעשיך יהיו לשם שמים און בכל דרכיך דעהו[74].

צווישן די דברי רשות של האדם עצמו וועלכע טיילן זיך בכללות אין מזון לבוש ובית[75] — איז „בית" דער ענין הכי קבוע בחיי האדם (בדוגמת קביעת מקום בעל הגאולה בחצי כדור התחתון); און דער תכלית פון אַ בית דאַרף זיין — לשם שמים: ער זאָל דערפון מאַכן אַ משכן ומקדש לה', אַ בית ודירה לו יתברך, אויף וועלכע דער אויבער־שטער זאָגט „ושכנתי בתוכם".

וואָס דאָס איז פון די טעמים פאַר־וואָס מ'האָט קובע געווען דעם יאָר אלס „שנת בנין"[76] — מ'זאָל בויען נייע בנינים בכל מקום ומקום, בתי תורה

73) פרשתנו שם, כד.

74) אבות פ"ב מי"ב. משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דיעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א.

75) בהבא לקמן — ראה ד"ה מזמור שיר חנוכת הבית בלקו"ת ברכה (צח, ד ואילך) ובסידור עם דא"ח (יט, ד). ועוד.

76) ראה קונטרס משיחות: ש"פ תבוא תשמ"ז ס"ח. ח', ט' וי"א תשרי (לעיל ח"א ע' 14 ואילך).

תפלה וצדקה, ועד"ז בתים פרטיים — דורך בויען אַ נייעם בנין לגמרי, אַדער צוגעבן אַ נייעם חדר, אַדער עכ"פ באַשטימען אַ חלק פון אַ חדר אויף עניני תומ"צ (וואָס דאָס איז שייך ביי אַלע־מען, אנשים נשים וטף) — דורך מאַכן דאָרט אַ מקום קבוע פאַר אַ חומש, סידור, צדקה פושקע וכיו"ב, וואָס דורך דעם ווערט דער חדר געמאַכט אַ מקום תורה תפלה וצדקה.

דעריבער איז מען מציע, אַז בקשר מיט דעם חודש הגאולה, וואָס דאָס האָט געבראַכט אַז דער בעל הגאולה זאָל אַנ־קומען אין חצי כדור התחתון און דאָרט קובע זיין מקום דירתו — זאָל יע־דערער, אנשים נשים וטף, נאָכמער צו־געבן איז די אַלע פעולות פון „שנת בנין", בא', בשנים וכו' מהאופנים הנ"ל.

און אַלס השתתפות בזה פון נשיא דורנו (דורך זיין בית גדול, ביהכנ"ס וביהמ"ד און דורך זיינע שלוחים) — וואָס בכחו טוט מען די עבודה (כמדובר לעיל אַז זיין „מטה" געפינט זיך „בתוך מטותם", און ווערט דערנאָך נמשך דורך „ויקחו איש מטהו" אין מטהו פון יע־דערן) — וועט מען בעז"ה געבן אַ סכום פון מאה דאָלאָר[77] (ובשאר המדינות — בשיווי דסכום זה) צו דעם וואָס וועט מודיע זיין וועגן זיינע פעולות אין בניית בנינים פון מוסדות תורה וחינוך וכיו"ב, און סיי בניית בנינים פרטיים לכאורה (אַדער דורך מוסיף זיין אַ חדר וכיו"ב), בתנאי אַז אין דעם מקום (בית אַדער חדר) חדש איז נוכר במעשה בפועל אַז דאָס איז אַ מקום תורה תפלה וצדקה.

[ולמען הסדר — איז כדאי מ'זאָל וועגן דעם מודיע זיין אין אַ באַזונדער צעטל (ניט מישן מיט אַנדערע ענינים אפילו הכי טובים), און אַנצייכענען אויף דעם קאָנווערט (ענוועלאָפּ) — דעמוואָרט „בנין", אַדער אַן אות „ב", בכדי וויסן אַז דאָס באַלאַנגט צו ענין הנ"ל].

ולהוסיף, אַז מ'זאָל געבן אַ טייל פון די מאה דאָלאָר אויף צדקה, און די איבעריקע — אַלס השתתפות אין דעם בנין.

וכדאי מפרסם זיין וועגן דעם.

יב. ויהי רצון, אַז די הוספה הנ"ל אין „מעשינו ועבודתינו", אין צוגאָב צו אַלע ענינים וואָס רבותינו נשיאינו האָבן אויפגעטאָן במשך הדורות אין חצי כדור העליון, ועאכו"כ די הוספה בזה דורך נשיא דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר אין חצי כדור התחתון — זאָל שוין תומ"י ממש ברענגען די גאולה בפועל, אין חודש הרביעי דשנת תשמ"ט, אין חוץ לארץ אין חצי כדור התחתון,

וואָרום לאחרי דעם עילוי הנ"ל פון חודש הרביעי און די עבודה אין חצי כדור התחתון — דאָרף מען וויסן, אַז דאָס קומט לגמרי ניט צו דעם עיקר — די גאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש!

אמת טאָקע, „פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא", וכמדובר לעיל (דער פירוש פנימי בזה) אַז דאָס באַדייט כוונת קרח למעליותא (מעלת המקבל לע"ל) — בנוגע צו פשט בעוה"ז במעשה בפשטות — שע"פ תורה הוא העיקר דאָרף זיין נאָך אַ ביהכ"נ אַ ביהמ"ד אַ ישיבה אַ ת"ת וכו'.

נאָכמער: אפילו לאחרי דעם ריבוי

---

77) וכמבואר בכ"מ העילוי דמאה ברכות, הכוללת כל הברכות כולן (ראה המשך חייב אדם לברך תרל"ח לאדמו"ר מהר"ש. ועוד).

עבודה איז זמן הגלות און מ'האָט שוין דערגרייכט בפועל בעוה"ז צו דער עבודה בחצי כדור התחתון (מעלת המקבל), מיט די אַלע מעלות שבזה — איז דאָס נאָך ניט כמאן דבעי למהוי[78];

מ'האָט טאָקע כו"כ ענינים וואָס זיינען בדוגמת הגאולה — דער ענין פון צדקה (וואָס איז גואל (החיית) דעם נפש העני), דער ענין התפלה[79], ועוד כמה וכמה עניני תומ"צ, ועוד כמה וכמה עניני תומ"צ, ביז אַז מ'קען טענה'ן ("יפה נדרשת") אַז מ'האָט ענינים וואָס זיינען נאָך העכער — כמאחז"ל[80] "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא", דורך דעם נעמט מען עצמות ומהות, תענוג בורא (משא"כ עוה"ב איז בעיקר גילוי תענוג נברא)[81], ובפרט דורך הפצת המעינות חוצה איז חצי כדור התחתון וכו' וכו' —

טענה'ט אַבער יעדער איד, "נער ישראל ואוהבהו"[82] (דער בן חמש למקרא וואָס איז שייך דוקא צו לימוד הפשט) — דרשות זיינען "יפה נדרשת", אַבער דאָס איז אַ "דרשה" (אין תורה) אַ גאולה רוחנית, אַבער אחכה לו בכל יום שיבוא גאולה כפשוטה[83]. שרייט דער "נער ישראל": מ'וויל האָבן די גאולה בפשטות, אין עולם העשי'!

מען לערנט אין תורה וועגן דעם ענין הגאולה (ובפרט אין רמב"ם סוף הל' מלכים), וכל העוסק בתורת כו' כאילו כו' —

שרייט דער "נער ישראל": "עד מתי קץ הפלאות"[84], אחכה בכל יום די גאולה כפשוטה, בפשטות ממש, באופן גלוי, מראה באצבעו ואומר זה — אָט איז די גאולה בפועל!

און בשעת דער "נער ישראל" שרייט "עד מתי" מיט אַן אמת'ע געשריי — איז כטבע האב, ועאכו"כ אבינו שבשמים — אַז ער איז מקיים בקשתו.

וכידוע דער סיפור מיט אַ גדול בישראל, וואָס האָט געזאָגט אַז קומענדיק למעלה (נאָך מאה ועשרים שנה) וועט ער שטורעמען (שהי' ראוי לכך) אַז דער אויבערשטער זאָל ברענגען די גאולה. נאָך דעם וואָס ער איז נסתלק געווארן און די גאולה איז ניט געקומען — האָט אַ צווייטער גדול געזאָגט, אַז עס ווייזט אויס אַז מ'האָט יענעם געגעבן גאָר אַ גרויסער גילוי למעלה, וואָס האָט אים געמאַכט "פאַרגעסן" כביכול וועגן זיין הבטחה;

[כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בחיוך:] וויבאַלד אַז משיח עדיין לא בא — ווייזט אויס אַז למעלה האָט מען געפונען אַן עצה ווי צו פועלן באָם גדול דאָס אַפּלייגן אויף שפּעטער...

אפשר איז די עצה דערצו, צו מאַכן אַ נדר על דעת רבים, וואָס דעמולט איז דער דין[85] אַז "אין לו התרה בלא

78) כתובות סז, א.

79) נפש כל אחד מישראל יוצאת מהגלות והשבי' לפי שעה בחיי שעה זו תפלה כו' (אגה"ק ס"ד).

80) אבות פ"ד מי"ז.

81 ראה המשך וככה תרל"ז פי"ב ואילך.

82) הושע יא, א.

83) שהרי הגילוי דתענוג נברא שיהי' לע"ל נוגע לשלימות המשכת העצמות — ראה לקו"ש ח"ה ע' 245.

84) דניאל יב, ו.

85) רמב"ם הל' שבועות פ"ו ה"ח. טושו"ע יו"ד סרכ"ח סכ"א.

דעתם". אפילו אויב מ'וועט פועל זיין ביי איינעם אדער עטלעכע, וועט דאס ניט העלפן, ווייל דער פסק דין אין תורת ה' איז, אז א נדר על דעת רבים בלייבט קיים!

די מסקנא פון דעם אלעם איז — אז תיכף ומיד ממש זאל שוין בפועל קומען די גאולה האמיתית והשלימה, ע"י משיח צדקנו, און אלע אידן גייען, צוזאמען מיט זייערע בתים, בתי תורה תפלה וצדקה[86], אין ארץ הקודש, אין ירושלים עיר הקודש, אין ביהמ"ק השלישי, אין קדש הקדשים, און עס וועט דארט נתגלה מטה אהרן וואס ליגט דארט למשמרת, און „יפרח בימיו צדיק — „שבימיו (של משיח) תחזור הכהונה ויפרח מטה אהרן"[87] ומשה ואהרן עמהם.

---

86) ראה מגילה כט, ט.

87) תהלים עב, ז ובבעה"ט עה"פ.

שיחת ליל ג' פ' תצוה, ט' אדר ה'תש"נ

– יובל שנים להעברת מרכז חסידות חב"ד לחצי כדור התחתון –

א. ט' אדר הוא היום שבו הועבר המרכז של חסידות חב"ד מחצי כדור ה־עליון לחצי כדור התחתון — בבוא כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו לארצות־הברית באופן של קביעות[1] (כמדובר כמ"פ[2]).

והדגשה יתירה בט' אדר דשנה זו — שבה מלאו יובל שנים (חמישים שנה) לבוא כ"ק מו"ח אדמו"ר לארה"ב (ט' אדר ה'ש"ת — ט' אדר ה'תש"נ).

ונוסף לזה, ישנו גם העילוי שמצד כללות השנה, כולל גם הקביעות המיו־חדת דט' אדר בימי השבוע, כדלקמן.

ב. וביאור הענין:

ידוע הפתגם[3] שבחצי כדור התחתון לא הי' מתן־תורה בגילוי. ומזה מובן גודל החידוש שנעשה בבוא כ"ק מו"ח אדמו"ר לארה"ב (בט' אדר) — שדוקא בחצי כדור התחתון נעשה המרכז של חסידות חב"ד, פנימיות התורה, "נשמתא דאורייתא"[4].

ויש להוסיף בהשייכות דפנימיות התורה דוקא למתן־תורה:

דובר כמ"פ[5] שבמתן־תורה הי' בגילוי בעיקר פנימיות התורה, כדאיתא במד־רשי חז"ל[6] שבמעמד הר סיני ראו בנ"י מעשה מרכבה, וכמודגש בהתחלת עשרת הדברות (שנכללים בשתי דברות הראשונות[7]) "אנכי" ו"לא יהי' לך" — שזהו"ע דידיעת אלקות, התוכן דפני־מיות התורה.

ובפרטיות יותר — הדיבור הראשון, "אנכי הוי' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים"[8]:

"אנכי הוי' אלקיך" — הם ג' דרגות באלקות.

"אשר (הוצאתיך מארץ מצרים)" — גם מלשון אושר, שרומז על ספירת הכתר[9], ובכתר עצמו — כתר למעלה מכתר כו', עד למהותו ועצמותו ית'.

"הוצאתיך מארץ מצרים" — ע"י ה־משכה והגילוי דמהותו ועצמותו ית', ובלשון חז"ל[10] שיצי"מ היתה עי"ז ש"נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו וגאלם", וידוע פירוש כ"ק אדנ"ע[11] ש"בכבודו ובעצמו"

---

1) לאחרי הקדמת הביקור עשר שנים לפנ"ז (בשנת תר"ץ) — דיש לומר, שביקור זה הי' הכנה לביאתו בקביעות בתכלית השלימות, ע"ד מ"ש (ויגש מו, כח) "ואת יהודה שלח גו' להורות לפניו גשנה".

2) ראה שיחות ש"פ תצוה ט' אדר תשמ"ה. ש"פ שלח כ"ח סיון תשמ"ו, תשמ"ט (סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 5־544). ועוד.

3) ראה אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ע' שלא. וש"נ.

4) זח"ג קנב, א.

5) ראה לקו"ש ח"א ע' 149 ואילך. ועוד.

6) ראה שמו"ר פ"ג, ב. וש"נ.

7) במכ"ש וק"ו מזה ש"הם כללות כל התורה כולה" (תניא רפ"כ).

8) יתרו כ, ב.

9) ע"ח שט"ז פ"ב. וראה ספר הליקוטים (דא"ח להצ"צ) מע' אשר, אשרי (ע' א'תרלו ואילך).

10) הגש"פ פיסקא "מצה זו" ושם לפנ"ז פיסקא "ויוציאנו".

11) ראה סה"מ אעת"ר ע' עה. המשך תער"ב ח"ב ע' תתקכד.

קאי על מהותו ועצמותו ית', שנמשך וירד למטה מטה ביותר, עד ל„ארץ מצרים", „מקולקלים מכל האומות"[12], ובארץ מצרים עצמה „בקרב הארץ"[13], ועד שעיר הבירה היתה „מלאה גילולים"[14], שלכן הוצרך להיות הדיבור מחוץ לעיר דוקא[15] — שם ירד „ונגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו וגאלם".

ועפ"ז מובן החידוש שבהעברת המרכז דחסידות חב"ד לחצי כדור התחתון — שדוקא בחצי כדור התחתון שבו לא הי' מתן־תורה בגילוי, נעשה המרכז דגילוי והפצת פנימיות התורה, עיקר הענין דמתן־תורה.

ג. בסגנון אחר קצת:

העברת מרכז חסידות חב"ד לחצי כדור התחתון הו"ע של ירידה[16] — ירידה למקום שבו לא הי' מתן־תורה בגילוי. אבל לאידך, ע"פ הידוע[17] שלפי־ערך גודל הירידה נעשית העלי' למעלה יותר, מובן, שדוקא ע"י הירידה דפני־מיות התורה לחצי כדור התחתון נעשית העלי' עד לתכלית השלימות, העלי' דגאולה האמיתית והשלימה, שאז יהי' שלימות הגילוי דמתן־תורה („תורה חדשה מאתי תצא"[18]).

וענין זה (העלי' דגאולה האמיתית והשלימה) שייך במיוחד לתורת חסידות חב"ד, שעל ידה מתאחדים פנימיות התורה ונגלה דתורה ונעשים „תורה אחת"[19] — כי, תורת חסידות חב"ד היא בחי' היחידה (שנקראת „אחת"[20]) שבתורה[21], הקשורה עם בחי' היחידה שבישראל, נשמתו של משיח צדקנו[22], שעל ידו נעשה שלימות הגילוי ד„יחידו של עולם"[23], בכל העולם כולו כפי שיתגלה בגאולה האמיתית והשלימה.

ויש להוסיף בהשייכות לעבודתו המיוחדת של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו — כמרומז בשמו (הראשון) ע"ש „יוסף ה' לי בן אחר"[24], לפעול גם בבחי' „אחר"[25], וגם בנוגע לכל העולם כולו, שהאור האלקי יאיר בגילוי בכל עוה"ז הגשמי[26], גם בחצי כדור התחתון, כפי

---

12) תו"כ ופרש"י אחרי יח, ג. רמב"ם הל' מלכים פ"ה ה"ח.

13) וארא ח, יח.

14) פרש"י שם ט, כט.

15) פרש"י שם. בא יב, א.

16) להעיר ממגילת תענית (פרק האחרון. הובא בשו"ע או"ח סתק"פ סוס"ב) „בט' בו (ט' אדר) גזרו תענית שנחלקו ב"ש וב"ה". ויש לומר, שאף שזהו"ע בלתי־רצוי, ועד לגזירת תענית, הרי, ע"י ירידה זו ניתוסף עילוי גדול יותר בתורה, ע"ד ובדוגמת העילוי שניתוסף ע"י הירידה ד„במחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי" (ראה שערי אורה שער החנוכה ד"ה בכ"ה בכסלו פנ"ד ואילך. ועוד). ויש לומר, שהכוונה הפנימית שבזה (העילוי בתורה) נתגלתה (גם) בט' אדר בדורנו זה — שניתוסף חידוש בגילוי והפצת פנימיות התורה בחצי כדור התחתון (ראה גם שיחת ש"פ תצוה ט' אדר תשמ"ה).

17) ראה סה"מ עת"ר ע' רכו. ועוד.

18) ישעי' נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

19) ראה שיחת ליל שמח"ת תרנ"ט (ע"ד אופן הלימוד בישיבת תו"ת): „להיות תורת ה' תורה הנגלית ותורת החסידות תמימה".

20) תוד"ה עד אחת — מנחות יח, א.

21) ראה בארוכה קונטרס ענינה של תורת החסידות.

22) רמ"ז לזח"ב מ, ב (מק"מ קמז, ב), ולזח"ג רס, ב (מק"מ קצ, ב).

23) ראה תניא ספל"ג. ובכ"מ.

24) ויצא ל, כ.

25) ראה אוה"ת עה"פ. ועוד.

26) ועי"ז ניתוסף גם בהגילוי בכל העולמות כולם.

שיתגלה בגאולה האמיתית והשלימה, שגם היא נרמזת בשמו – „והי' ביום ההוא יוסיף אדנ־י שנית ידו גו'"[27].

ד. „והימים האלה נזכרים ונעשים בכל שנה ושנה"[28]:

בט' אדר מידי שנה בשנה חוזר ונשנה החידוש דהמשכת וגילוי פנימיות התורה (העיקר דמ"ת) בחצי כדור התחתון, ולא עוד אלא שניתוסף בזה באופן של חידוש – „כחדשים", עד ל„חדשים"[29], ועד לחדשים ממש.

ומזה מובן שט' אדר שבכל שנה הוא נעלה יותר מט' אדר בשנים שלפנ"ז, ועד לט' אדר השתא שהוא נעלה יותר מט' אדר דשנה שעברה, אף שהיתה שנה מיוחדת – „תשמט ידך"[30], וכן השנה שלפני' – תִּשְׁמַח וְתִשְׁמַח.

ובפרט מצד העילוי המיוחד דשנה זו – תש"נ, כפירוש בנ"י שהולך ומתפשט[31] בהר"ת דתש"נ: תהא שנת נסים, ובמיוחד נס הגאולה האמיתית והשלימה, ומה גם שהתחלתה וראשיתה („ראש השנה", שכולל כל ימי השנה[32] ביום השבת, שקשור עם „יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"[33].

ועילוי נוסף בשנה זו בנוגע להקבי־עות דט' אדר בימי השבוע – ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב[34], טוב שנת־פרש בגלוי בתושב"כ, וב"פ טוב, „טוב לשמים וטוב לבריות"[35], טוב כפול, וידוע[36] ש„כפל" קשור עם הגאולה, כמארז"ל[37] „חמש אותיות נכפלו וכולן לשון גאולה", גאולה האמיתית והשלימה, שאז יהיו כל עניני טוב באופן ד„כפלים לתושי'"[38].

ה. ועוד ועיקר – שבשנה זו מלאו יובל שנים להחידוש דהמשכת וגילוי פנימיות התורה (העיקר דמ"ת) בחצי כדור התחתון:

יובל שנים (נוסף על היותו תקופה שלימה) נקרא בשם „עולם"[39], „עולם שלם", שכולל כל העולם כולו וכל העולמות כולם, וענינו בעבודה – שכולל כל עניני העבודה, כלשון הכתוב[40] „ועבדו לעולם", וכולל גם הפי־רוש ד„עולם" מלשון נצחיות.

ועד"ז בנדו"ד – שבמלאות יובל שנים נשלמה העבודה דהמשכת וגילוי פנימיות התורה (העיקר דמ"ת) בחצי כדור התחתון, ונעשית באופן של קביעות ונצחיות.

ועי"ז נפעל דוגמתו בנוגע לענין הגאולה – שנעשית „גאולת עולם"[41],

---

27) ישע' יא, יא.

28) לשון הכתוב – אסתר ט, כח. וראה רמ"ז בס' תיקון שובבים. הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.

29) ע"ד ב' הגירסאות במארז"ל בנוגע לדברי תורה – כחדשים (ספרי ופרש"י ואתחנן ו, ו), חדשים (פרש"י תבוא כו, טז).

30) לשון הכתוב – ראה טו, ג.

31) ועי"ז נעשה בו התוקף דתורה, ככל המנהגות שנתפשטו בתפוצות ישראל שיש בהם התוקף דמצות עשה ומצות לא תעשה (ראה רמב"ם ריש הל' ממרים. שם פ"ב ה"ב ואילך).

32) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נח, א ואילך. ובכ"מ.

33) תמיד בסופה.

34) פרש"י בראשית א, ז (מב"ר פ"ד, ו).

35) לשון חז"ל – קידושין מ, א. וראה אוה"ת בראשית לג, ב. ועוד.

36) ראה ד"ה לך לך תרכ"ז. תר"ל. ועוד.

37) יל"ש ר"פ לך לך (רמז סד).

38) לשון הכתוב – איוב יא, ו.

39) קידושין טו, א. מכילתא ופרש"י משפטים כא, ו.

40) משפטים שם.

41) לשון הכתוב – בהר כה, לב.

גאולה נצחית שאין אחרי גלות[42], ל„עם עולם", ע"י שלימות הגילוי ד„תורת עולם", נגלה דתורה ופנימיות התורה באופן ד„תורה אחת", ע"י גילוי בחי' היחידה שבתורה (כנ"ל ס"ג).

*

ו. ויש לומר, שהעילוי דיובל שנים לגילוי פנימיות התורה (מ"ת) בחצי כדור התחתון באופן של קביעות ונצחיות, שייך גם לתוכנו של הזמן — ט' אדר.

ולכל לראש — מצד כללות החודש[43]:

ענינו של חודש אדר הוא — ימי הפורים[44], שבהם „קיימו מה שקיבלו כבר"[45] — הקיום והתוקף (באופן של קביעות ונצחיות) דמתן־תורה.

ויש להוסיף, שענין הקביעות וה־נצחיות מודגש בימי הפורים יותר מכל המועדים — כמ"ש[46] „וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם"[47].

ועניין זה מרומז גם בשמו של החודש — „אדר" — כדאיתא בגמרא[48] „הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהם אדר, שנאמר[49] אדיר במרום ה'"[50], „כלומר, שאדר לשון קיום וחוזק, ולכך נקרא אדר"[51].

ועד"ז בנוגע לענין השמחה שבחודש אדר — „משנכנס אדר מרבים ב־שמחה"[52]:

שמחת פורים גדולה יותר מהשמחה דכל הימים טובים, „מועדים לשמחה"[53], המועדים דחודש תשרי, חודש ניסן, וגם

---

42) מכילתא בשלח טו, א. ועוד.

43) להעיר, שיש מעלה מיוחדת בחודש אדר דשנה פשוטה (כשנה זו) — שכל עניני אדר שנעשים בשנה מעוברת במשך ב' חדשים (ריבוי ענינים בכמות ובאיכות, שכל יומא ויומא דשני חדשים עביד עבידתי'), נעשים (בשנה פשוטה) במשך חודש א', שמזה מובן, שיש הוספה מיוחדת בהנתינת־כח דהקב"ה מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה.

44) ולהעיר ממ"ש בירושלמי (מגילה פ"א ה"ה) ש„כל החודש כשר לקריאת המגילה (אם לא יוכל לקרות המגילה בזמנה), מאי טעמא, והחודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה וגו'", והובא להלכה ברמ"א (או"ח סתרפ"ח ס"ז).

45) שבת פח, א.

46) אסתר ט, כח.

47) ראה רמב"ם הל' מגילה בסופה.

48) ביצה טו, ב ובפרש"י.

49) תהלים צג, ד.

50) להעיר גם ממנחות נג, א: „יבוא אדיר זה הקב"ה, דכתיב אדיר במרום ה', ויפרע לאדירים אלו ישראל, שנאמר ואדירי כל חפצי בם". וראה רשימות הצ"צ לתהלים (יהל אור ע' שמא) בהמשך ביאור דברי הגמרא: „וכן בתורה נאמר יגדיל תורה ויאדיר".

וע"פ מ"ש בהמשך דברי הגמרא („יבוא אדיר ויפרע לאדירים מאדירים באדירים") „מאדירים אלו המצרים" (כתר דקליפה — יהל אור שם) — אולי יש לומר, שרומז גם לעבודתם של ישראל („אדירים") בגילוי והמשכת התורה („יגדיל תורה ויאדיר") למטה מטה ביותר, „בקרב הארץ" (מצרים, כנ"ל ס"ב), בחצי כדור התחתון, שלזה צריך חוזק וגבורה ביותר („אדיר"), ענין המס"נ (ראה יהל אור שם).

ויומתק יותר ע"פ סיום דברי הגמרא („ויפרע . . מאדירים באדירים . . מאדירים אלו המצרים . .) באדירים אלו מים" — ש„מים" קאי על תורה („אין מים אלא תורה" (ב"ק יז, א. וש"נ)), ובזה גופא „מים רבים אדירים", ש„ענין שהמים נק' אדירים כי עלמא דאתכסייא עמוק עמוק כו'" (יהל אור שם) — דיש לומר, שבתורה גופא קאי על פנימיות התורה, סתים (עלמא דאתכסייא) שבתורה.

51) ראה יהל אור שם. לקוטי לוי"צ על פסוקי תנ"ך ומארז"ל ע' צט.

52) תענית כט, סע"א. מג"א או"ח סו"ס תרפו.

53) נוסח תפלת המועדים.

חודש סיון (השמחה ד„זמן מתן תורתנו") — שבכל המועדים היו ב"ד מעמידים שוטרים להגביל את השמחה (כדי שלא יבואו לענינים בלתי־רצויים ח"ו)[54], משא"כ בפורים שהשמחה צריכה להיות למעלה ממדידה והגבלה, „עד דלא ידע"[55].

ומזה מובן גם בנוגע להשמחה דחודש אדר — שנוסף לכך שכללות ענין השמחה הוא פריצת גדר[56], הרי, השמחה דחודש אדר קשורה ושייכת ונעשית הכנה לשמחת פורים שלמעלה ממדידה והגבלה, וממנה ועל ידה באים לתכלית השלימות שבענין שמחה — פריצת כל הגדרים ולמעלה מכל מדידה והגבלה — שמחת הגאולה האמיתית והשלימה, גאולה נצחית, שאז תהי' גם השמחה באופן נצחי — „שמחת עולם"[57].

ז. **ובחודש אדר עצמו — תשיעי באדר**[58]:

נוסף לכך שבהתחלת חודש אדר מתחילים כבר ענייני הפורים, „משנכנס אדר מרבים בשמחה", ועד ש„כל החודש כשר לקריאת המגילה . . החודש אשר נהפך גו' לשמחה"[59] — הרי, בחודש אדר עצמו הולך וניתוסף מיום ליום בכל ענייני הפורים.

ובפרט לאחרי שישנו גם יום הש"ק בחודש אדר — שקשור עם ענין השמחה, כמ"ש[60] „וביום שמחתכם אלו השבתות", וקשור גם עם כללות הענין דמ"ת (ענינו של פורים, „קיימו מה שקיבלו כבר"), כמארז"ל[61] „דכו"ע בשבת ניתנה תורה".

והוספה יתירה — בתשיעי באדר:

תשיעי באדר (מתחלת היום) הוא לאחרי שישנה השלימות דשמונה ימים[62]. וידוע העילוי דמספר שמונה [שזוהי המעלה דחנוכה[63] שיש בו שמונה ימים, לגבי חג הפסח וחג הסוכות, שבעה ימים, ועאכו"כ לגבי חג השבועות, יום אחד] — שקשור עם הגאולה

---

54) רמב"ם הל' יו"ט פ"ו הכ"א. טושו"ע ואדה"ז או"ח סו"ס תקכט.

55) מגילה ז, ב. שו"ע או"ח סתרצ"ה ס"ב.

56) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.

57) ישעי' לה, יו"ד. נא, יא.

58) להעיר ממגילת תענית (רפי"ב): „(בתמניא ו)בתשעה באדר יום תרועת מיטרא" (שהתריעו ושמחו על שנענו בשאלתם על המטר שהי' צורך בעולם). וע"פ הידוע ש„מטר" רומז על תורה (כדרשת חז"ל על הפסוק „יערוף כמטר לקחי", „תורה . . חיים לעולם כמטר הזה שהוא חיים לעולמים" (ר"פ האזינו ובפרש"י)), יש לומר, שמזה למדים רמז גם שבתשעה באדר נענה הצורך בגילוי הדרוש בפנימיות התורה („מטר") גם בחצי כדור התחתון.

59) ראה לעיל הערה 44.

60) ספרי בהעלותך יו"ד, יו"ד.

61) שבת פו, ב.

62) וכולל גם השלימות דיום השבת (כנ"ל בפנים) — שהרי בשבעה (ועאכו"כ שמונה) ימים רצופים מוכרח להיות יום השבת.

63) להעיר מהקשר והשייכות דחנוכה ופורים — שהם ימים טובים מדרבנן, ושוים בכמה דינים, והלכותיהם באים יחד בחיבורו של הרמב"ם (הלכות מגילה וחנוכה), וענינם בספירות — נצח והוד• (תקו"ז חדש צד, ב. שער הכוונות סוף ענין ר"ח ור"ה), תרי פלגי דגופא. ובשניהם מודגש ביתור ועליית התחתון באופן דאתהפכא חשוכא לנהורא (ראה דרושי חנוכה ודרושי פורים בתו"א, שערי אורה, ועוד).

•) ועד שיש ב' דעות — מי כנגד נצח ומי כנגד הוד (ראה פע"ח שער מקרא קודש פ"ד. של"ה בסופו (ענייני פורים ומגילה), מס' כנפי יונה סנ"ג), ואלו ואלו דברי אלקים חיים.

העתידה, כמארז"ל[64] „כינור . . של ימות המשיח שמונה". ומזה מובן שביום התשיעי שלאחריו ישנו עילוי גדול עוד יותר (ועד שנעשה הכנה לכינור של עשר נימין[64], להעילוי דיום העשירי, „העשירי יהי' קודש"[65]).

ועפ"ז מובן שתשיעי באדר הוא זמן מסוגל להמשכת וגילוי פנימיות התורה בחצי כדור התחתון, ועד לאופן של קבי־עות ונצחיות, כשנשלם יובל שנים — הן מצד כללות החודש ששייך לפורים, הקיום והתוקף דמ"ת, והן מצד יום התשיעי שבו הקשור עם הגאולה העתידה, שאז תכלית השלימות דמ"ת.

ח. ויש להוסיף עוד ענין בהעילוי דט' אדר השתא:

השלימות ד„יובל שנים" להחידוש שנעשה ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בבואו לחצי כדור התחתון בט' אדר, היא, בסמיכות להשלימות ד„ארבעים שנה" ליום ההילולא שלו החל מהעשירי („העשירי יהי' קודש") לחודש עשתי עשר[66], שאז נעשה העילוי ד„קאי[67] איניש אדעתי' דרבי'"[68].

ועפ"ז יש להוסיף בביאור העילוי דתשיעי באדר — שלהיותו לאחרי השלימות דעשירי בחודש עשתי עשר, מובן, שיש בו עילוי גדול עוד יותר.

*

ט. ויש לקשר הנ"ל עם פרשת השבוע — פ' תצוה:

בהתחלת פ' תצוה נאמר: „ואתה תצוה את בני ישראל . . להעלות נר תמיד . . מערב עד בוקר . . חוקת עולם לדורו־תיכם".

והענין בזה בעבודת האדם[69]:

ידוע פירוש כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו[70] ש„ואתה" הוא „מהות עצמותך"[71] דמשה, שקשור עם „עצמות א"ס ב"ה שנק' אתה", ועל ידו נעשה צוותא וחיבור דבנ"י — „תצוה (מלשון צוותא וחיבור[72]) את בני ישראל" — עם עצמותו ית'.

וממשיך בכתוב „להעלות נר תמיד . . מערב עד בוקר" — שהם ב' אופני עבודה הפכיים, „נר תמיד" מורה על אור וגילוי באופן שלמעלה משינוי, ו„מערב עד בוקר" מורה על עבודה באופן של שינויים, ערב עד בוקר: וחיבורם יחד נעשה ע"י הנתינת־כח ד„ואתה תצוה" — בכח העצמות שלמעלה משניהם, ועד למעלה מהגדר דעליון ותחתון, שלכן נעשה על ידו חיבור ב' הקצוות, כולל שהעליון ביותר נמשך ויורד עד למטה ביותר.

וענין זה נעשה ע"י לימוד התורה (ענינו של משה רבינו[73]) — שלהיותה „דבר ה' ממש", נעשה על ידה „גילוי יחודו ית' למטה כמו למעלה"[74].

---

64) ערכין יג, ב.
65) לשון הכתוב — בחוקותי כז, לב.
66) ראה לעיל ע' 247 ואילך.
67) ע"ז ה, ריש ע"ב.
68) ראה בארוכה לעיל ע' 259 ואילך.
69) ראה גם לעיל ע' 15-313. וש"נ. (ועי"ש (ע' 316 ואילך) גם בנוגע להמשך הפרשיות שלאח"ז).
70) ד"ה זאת תורת הבית תרפ"ט (בסה"מ קונטרסים ח"ב) פי"א.
71) כלי יקר עה"פ.
72) תו"א פרשתנו פב, א.
73) ועד שנקראת על שמו (שמו"ר פ"ל, ד. וש"נ).
74) תו"א פרשתנו פא, סע"ד.

ומסיים בכתוב „חוקת עולם לדורו־תיכם" — שנעשה באופן של חקיקה („חוקת"), כמבואר בדרושי חסידות[75] מעלת אותיות החקיקה (אותיות שב־לוחות, „חרות על הלוחות"[76]) ש„הם מיני' וביו' והן דבר א' ממש עם האבן שנחקקו בו", שלכן, ה"ז קבוע ונצחי לעד ולעולמי עולמים — „חוקת עולם לדורו־תיכם"[77].

ובענין זה נרמזת השייכות לט' אדר, שבו נעשה הגילוי דפנימיות התורה בחצי כדור התחתון באופן של קביעות ונצחיות — ע"ד ובדוגמת הפעולה דמשה רבינו[78] („ואתה תצוה") ע"י התורה (כולל ובמיוחד פנימיות התורה שהיתה בגילוי כש„משה קבל תורה מסיני"[79]) שגם למטה („מערב עד בוקר") יהי' אור וגילוי תמידי („נר תמיד") באופן קבוע ונצחי („חוקת עולם לדורו־תיכם").

*

ו. והמעשה הוא העיקר[80]:

יש לנצל יום סגולה זה (והימים הסמוכים אליו, ובפרט ביום השבת ובימי הפורים, ובאופן דמוסיף והולך) שבו מלאו יובל שנים לגילוי תורת החסידות בחצי כדור התחתון — להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בהפצת התורה בכלל, והפצת המעיינות חוצה בפרט, בכל מקום ומקום, בכל קצוי תבל.

ומתחיל — בעריכות התוועדויות בקשר לט' אדר בכל מקום ומקום, ולכל לראש — בעיר הבירה דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, כאן בברוקלין, שבה קבע מקום מושבו במשך עשר שנים[81] האחרונות[82] בחיים חיותו בעלמא דין, ו„קדושה לא זזה ממקומה"[83], ואדרבה, באופן של הוספה משנה לשנה, ועאכו"כ במלאות יובל שנים לקביעת הקדושה במקום זה[84].

יא. ויה"ר שהדיבור וקבלת החלטות טובות בכהנ"ל ימהרו ויזרזו עוד יותר את השכר האמיתי — גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ובאופן ש„לא עיכבן כהרף עין"[85], תיכף ומיד ממש, בהתחלת המעל"ע דתשעה באדר, ובפרט שנמצאים כבר לאחרי תפלת ערבית, וסיומה „אך[86] צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך"[87],

שכן תהי' לנו — שתיכף ומיד ממש (עוד לפני ק"ש על המטה, ולפני המשך התוועדות זו) יקויים היעוד „ישבו ישרים את פניך" בביהמ"ק השלישי, ושם — יראה כהן בציון[88], אהרן הכהן, שמקיים

---

75) לקו"ת ר"פ בחוקותי ור"פ חוקת. ובכ"מ.
76) תשא לב, טז.
77) ולהעיר מסיום וחותם שיעור חומש היומי — „חוקת עולם לו ולזרעו אחריו" (כח, מג).
78) כולל אתפשטותא דמשה שבכל דרא (תקו"ז תס"ט. תניא פמ"ד) — כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו.
79) אבות רפ"א.
80) שם מי"ז.
81) תקופה שלימה — ראה אבות ספ"ה.
82) סיום וחותם כל עבודתו — ו„הכל הולך אחר החיתום" (ברכות יב, א).
83) ראה ע"ח ש"ד פ"ג. של"ה פ"א. אגה"ק ביאור לסי' זך.
84) נוסף על העילוי דארבעים שנה להסתלקותו, ש„קאי אינש אדעתי' דרבי'" (כנ"ל ס"ח).
85) מכילתא ופרש"י בא יב, מא.
86) תהלים קמ, יד.
87) ראה לקו"ש חכ"ה ע' 374. וש"נ.
88) ברכה שנתפשטה ונתקבלה אצל בנ"י.

הציווי „להעלות נר תמיד . . מערב עד בוקר . . חוקת עולם לדורותיכם".

ובפרט ע"י ההוספה במצות הצדקה — כנהוג בכגון־דא לסיים בשליחות־מצוה לצדקה — ש„מקרבת (עד לקירוב וזירוז הכי גדול) את הגאולה"[89], גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, לכל בנ"י, כולל גם כל בנ"י שבכל הדו־רות, כיון ש„הקיצו ורננו שוכני עפר"[90], וכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בראשם.

ועוד והוא העיקר — תיכף ומיד ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן לכאו"א מהנוכחים שיחיו שטר של דולר — לתתו לצדקה].

89) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ז (מח, ב).

90) ישעי' כו, יט.

בס"ד. ש"פ שלח, כ"ח סיון, מבה"ח תמוז ה'תשל"ו

וישלח יהושע גו' שנים אנשים מרגלים גו'[1], ומבאר בלקו"ת (ד"ה זה[2]) החילוק בין המרגלים ששלח יהושע להמרגלים ששלח משה, דבמרגלים ששלח משה כתיב[3] שלח לך לדעתך אני איני מצוה לך, משא"כ שילוח המרגלים דיהושע הי' (לא מדעתו אלא) ע"פ ציווי ה'. ועוד חילוק, דהמרגלים ששלח יהושע היו רק ליריחו, מנעולה של ארץ ישראל[4], ועי"ז תרו את כל הארץ[5], משא"כ המרגלים ששלח משה הלכו בכל הארץ לארכה ולרחבה[6].

ב) **ונקודת** הביאור בזה, שהציווי דכיבוש הארץ (ברוחניות) הוא (ככל הציוויים שבתורה) ענין נצחי בכל דור ודור[7]. דכאו"א מישראל צריך לכבוש[8] כל הכחות והענינים דגופו ונפשו הבהמית (ארץ כנען) ולעשותם כלים לאלקות (ארץ ישראל). והחילוק בין יריחו לכללות הארץ בנפש האדם הוא[9], דיריחו הוא ג' הלבושים מחשבה דיבור ומעשה [כי יריחו הוא מלשון ריח, ולבושים שייכים לריח, וכרמז לשון הזהר[10] בריחא דלבושייכו], וכללות הארץ (ארץ ז' עממין) הם המדות שבאדם. וזהו מה שהציווי (ליהושע) לשלוח מרגלים הי' שילכו (רק) ליריחו, כי מחשבה דיבור ומעשה הם ברשותו של אדם, ולכן יש ציווי לכאו"א לתור ולבחון את המחשבה דיבור ומעשה שלו שיהיו כולם להוי'. משא"כ המדות שבלב אינם ברשותו של כל אדם, דצדיקים (דוקא) לבם ברשותם[11], ולכן במרגלים ששלח משה לתור את כל הארץ (לבחון את המדות, שיהיו כולם להוי') כתיב שלח לך לדעתך, אני איני מצוה לך, כי העבודה דכיבוש המדות (בשלימות) היא דוקא ע"י גילוי בחי' משה, ואינה שוה לכל נפש.

---

1) יהושע ב, א. — הפטרת ש"ק פ' שלח.

2) פרשתנו נא, ג. וראה גם אוה"ת פרשתנו ד"ה שלח לך ע' תלט ואילך.

3) פרשתנו יג, ב ובפרש"י עה"פ. סוטה לד, ריש ע"ב. ועד"ז בתנחומא פרשתנו ה (בסופה). במדב"ר פרשתנו פט"ז, ח.

4) ראה במדב"ר פט"ו, טו. תנחומא בהעלותך יו"ד.

5) כמובן בפשטות. ולהעיר גם מיהושע שם, ג „לחפור את כל הארץ באו". וזהו גם „לכו וראו את הארץ ואת יריחו" (יהושע שם, א) — „ראו את הארץ" ע"י „את יריחו".

6) פרש"י פרשתנו יג, כא. שם, כה.

7) ובאוה"ת שם ע' תמ „דודאי פשוט שבחי' נתינת הארץ לישראל ישנו גם עתה ברוחניות".

8) להעיר מתניא פ"ט (יד, רע"א), דהמלחמה של נה"א ונה"ב „על הגוף וכל אבריו" היא דוגמת מלחמת שני מלכים על עיר „שכל אחד רוצה לכבשה".

9) לקו"ת שם נא, ד ואילך. אוה"ת שם ע' תמא ואילך.

10) ח"ג קפו, א — הובא בלקו"ת שם. ומציין שם לד"ה אלה מסעי (לקו"ת מסעי פט, ב) — נעתק גם באוה"ת שם. ובזהר שם מדובר בלבושים כפשוטם וריח כפשוטו, שהשייכות דלבושים לריח היא בכל הלבושים. ומחשבה דיבור ומעשה נק' בשם יריחו מלשון ריח גם לפני הכיבוש ואפילו לפני שילוח המרגלים לשם.

11) ב"ר פל"ד, י. ועוד. וראה תניא פי"ז.

ג) **והנה** התורה היא נצחית. ומזה מובן, דזה שמסופר בתורה (גם) שילוח המרגלים (דמשה) לתור את כל הארץ, הוא הוראה נצחית לכאו"א מישראל. ויובן זה בהקדים המבואר בתניא[12] בענין צדיקים ובינונים, שעבודת הבינונים היא (בעיקר[13]) בלבושי הנפש, מחשבה דיבור ומעשה, ולכן מדת הבינוני היא מדת כל אדם, שגם כשהלב חומד ומתאוה איזו תאוה ביכלתו להתאפק[14] ולמשול ברוח תאותו שבלבו שלא למלאותה במעשה דיבור ומחשבה (שלא לחשוב עד"ז ברצונו[15]), ועד שביכלתו להסיח דעתו ממנה לגמרי. משא"כ עבודת הצדיקים היא בעיקר במדות שבלב (אהבה ויראה), ואין כל אדם זוכה לזה. כי בדבר המסור ללב אין לאדם משפט הבחירה כל כך. אלא שאעפ"כ, משביעין (לכאו"א מישראל) תהי צדיק[16], שכל אחד צריך גם להשתדל בעבודת הצדיקים, כמבואר בארוכה בתניא.

ד) **ויש** לומר, דזהו שהציווי להרוג שבעה עממין ולכבוש את ארצם הוא נצחי בכל דור[17], אף שכיבוש ארץ שבעה עממין הוא הפיכת ז' המדות דנפש הבהמית לקדושה, דענין זה שייך לצדיקים, ואין כל אדם זוכה לזה[18], כי כאו"א מישראל צריך לעשות כל מה שביכלתו לקיים את השבועה שמשביעין אותו תהי צדיק[19]. וזהו מה

---

12) פי"ד.

13) ראה לקמן הערה 31.

14) לשון אדה"ז בתניא פי"ב (יז, א).

15) כ"ה לכאורה הכוונה בתניא שם (וראה שם יז, ב). ועפ"ז מובן מה שמוסיף לאח"ז „ולהסיח דעתו לגמרי" — דלא רק שלא יחשוב ברצונו אלא שגם „יסיח דעתו (ויתירה מזו) לגמרי".

ועד"ז בפי"ד „לעשות ולדבר ולחשוב גם מה שהוא נגד תאות לבו", ולאח"ז מוסיף „להתגבר ולהסיח דעתו ממנה לגמרי".

ועפ"ז יומתק שכשמדבר בענין „להסיח דעתו" אומר „להתגבר ולהסיח דעתו", משא"כ ב„לעשות ולדבר ולחשוב" אינו אומר „להתגבר". ועצ"ע.

16) נדה ל, ב.

17) כדמוכח גם מזה שהציווי להרוג שבעה עממין נמנה בתרי"ג מצוות (ספר המצות להרמב"ם מ"ע קפז), שהן נוהגות לדורות• (ספר המצות להרמב"ם שרש ג).

18) ואף שהאהוי"ר המביאים לעשיית המצוות (ראה תניא רפי"ז. פמ"ב (ס, סע"ב). ובכ"מ) צ"ל בכאו"א, ועל אהוי"ר אלו נאמר „כי קרוב אליך הדבר מאד" (תניא רפי"ז) — הרי מכיון שאהוי"ר אלו נצרכים לעשיית המצוות, הם נכללים (לכאורה) בכיבוש יריחו, וענין כיבוש ארץ שבעה עממין• היא העבודה דאהוי"ר עצמם•• (שלמעלה מהמדות המביאים לעש"ז).

19) בלקו"ת שם (נב, א) כותב הצ"צ בהגהה „ועיין בסש"ב פי"ד". ויש לומר, שמרמז בזה לתרץ מ"ש בתורה שילוח המרגלים דמשה, כבפנים.

•) בספר המצות שם מ"ע קפז, דזה שהציווי להרוג שבעה עממין נמנה בתרי"ג מצוות הוא לפי שהוא „נוהג בכל דור שימצא בו **אפשרות** הדבר ההוא". אבל **בפנימיות הענינים** יש לומר, שכל התרי"ג מצוות נוהגות לדורות אלא שזהו ברוחניות. ולהעיר מהידוע (אגה"ק סכ"ט. ובכ"מ) שכל אדם מישראל צריך לקיים כל התרי"ג מצוות — אלא שיש (כאלה) שקיימו זה בגלגול הקודם.

ולהעיר — שתרי"ג ה"ז כנגד אברים וגידים — הם ג"כ בכל הדורות.

••) ומכ"ש שילוח המרגלים לתור את הארץ, שענינה הוא „**לבחון** את מהות אהוי"ר" (לקו"ת שם נב, א).

••) ובלקו"ת שם מדבר בענין אהוי"ר אלו. כדמוכח גם ממ"ש שם „וזהו א"א אלא בבחי' משה . . ואינו שוה לכל נפש" — משא"כ האהבה (ויראה) המביאה לעשיית המצוות היא „קרוב מאד ונקל **לכל אדם**" (תניא פי"ז — כג, רע"א).

שגם הסיפור דשילוח המרגלים (דמשה) לתור את כל הארץ נכתב בתורה (מלשון הוראה[20]), שכ"א מישראל צריך לתור ולבחון את המדות שלו, שיהיו כולם להוי'. אלא שאעפ"כ, במרגלים דמשה כתיב שלח לך לדעתך, אני איני מצוה לך, כי עיקר הציווי הוא על המחשבה דיבור ומעשה (כיבוש יריחו), שבהם (דוקא) הרשות נתונה לכל אדם, משא"כ במדות שבלב.

ה) **והנה** הטעם לזה (שמחדומ"ע הם ברשותו של אדם, משא"כ המדות שבלב) הוא[21], כי מחשבה דיבור ומעשה הם לבושי הנפש. ולכן, כמו שלבושי הגוף, עם היות שהאדם צריך ללבושים [מצד ענין הצניעות כיון דיתבוששו[22], וגם בכדי להגן עליו מקור וחום], מ"מ ביכלתו לפושטם, ומכ"ש שאינו מוכרח בלבושים אלו (שלובש עכשיו) וביכלתו להחליפם בלבושים אחרים, עד"ז הוא בלבושי הנפש, דהלבושים דיבור ומעשה אפשר לפושטם, וגם המחשבה שהיא בתמידות, נחלפת במחשבה אחרת. משא"כ השכל והמדות ה"ה מהות הנפש[23], ולכן, בכדי לשנותם, צריך ליגיעה, ועד לנתינת כח מיוחד מלמעלה.

ו) **ויש** לומר, דענין זה (שמחדומ"ע הם לבושים) הוא גם מהטעמים על זה שהענין דמחשבה דיבור ומעשה נוגע יותר מהמדות. והיינו, דזה מה שעיקר הענין שדורשים מכאו"א היא העבודה במחשבה דיבור ומעשה, הוא (לא רק מפני שהם ברשותו כנ"ל, אלא גם) לפי שזה נוגע יותר. ויובן זה בהקדים המבואר בכ"מ[24] בענין הלבושים, דשרש הלבושים הוא למעלה משרש האדם המלובש בהם. ומעלה זו שמצד שרשם, ניכרת בהם גם לאחרי שנמשכו למטה. דזהו מה שהלבושים הם מקיפים על האדם, ומוסיפים בו יופי ותפארת, ר' יוחנן קארי למאני מכבדותא[25], לפי שבשרשם הם למעלה מהאדם. ועד"ז הוא גם בלבושי הנפש מחשבה דיבור ומעשה, דשרש הלבושים הוא למעלה מהנפש. ולכן, ע"י המחשבה דיבור ומעשה דתרי"ג מצוות, שהם הלבושים דנפש האלקית, נעשה עלי' בהנשמה, למעלה יותר מכמו שהיא מצד עצמה[26] [דזהו גם מה שהמצוות הם לבושים להנשמה שעל ידם דוקא יכולה ליהנות מזיו השכינה, כמבואר בארוכה בכ"מ[27] וגם בלקו"ת ד"ה זה[28]], וע"י המחשבה דיבור ומעשה בעניני העולם שאינם לשם שמים, הלבושים דנפש הבהמית,

---

20) ראה זח"ג נג, ב.

21) ראה גם ד"ה ונחה עליו רוח הוי' גו' התשי"ד (לעיל ע' רצא ואילך) סעיף ב. וש"נ.

22) ראה שו"ע אדה"ז או"ח מהדו"ת סימן ב בתחלתו.

23) תניא פי"ב ופי"ג (כו"כ פעמים). ועד"ז תניא רפ"ג ורפ"ו. וראה תו"א ר"פ וירא. לקו"ת ויקרא ד, ב. ובכ"מ.

24) ראה לקו"ת ברכה צט, א ואילך. סידור (עם דא"ח) כ, ב ואילך. רכו, ב. ובכ"מ.

25) שבת קיג, א.

26) תניא פ"ד.

27) אגה"ק סכ"ט. תו"א חיי שרה טז, א [ושם טז, ג ואילך מציין לכ"מ בזהר ובע"ח]. מקץ לב, ד ואילך. לקו"ת מסעי פט, ב. צא, א. ועוד.

28) נא, ג.

נעשה ירידה בנפש הבהמית למטה יותר מכמו שהיא מצד עצמה[29]. ומכיון שנפש האלקית מלובשת בנפש הבהמית, ע"י הירידה בנפש הבהמית, נעשה ירידה גם בנפש האלקית, שנפש הבהמית מורידה גם את נפש האלקית (המלובשת בה) למטה מטה[30]. וזהו מה שעיקר עבודת האדם היא סור מרע ועשה טוב בפועל ממש במחשבה דיבור ומעשה[31], כי הכוונה בירידת הנשמה למטה היא בכדי שע"י עבודתה למטה תתעלה למעלה יותר מכמו שהיא מצד עצמה (כמו שהיתה קודם ירידתה), ועל"ז זו נעשית דוקא ע"י העבודה בהלבושים דמחדומ"ע, דוגמת הלבושים כפשוטם שעל ידם דוקא מיתוסף יופי ותפארת בהאדם הלובשם וכו'.

וזהו גם מה שיריחו היא מנעולה של ארץ ישראל, שע"י העבודה דסור מרע ועשה טוב במחשבה דיבור ומעשה [ומכ"ש כשישנה גם העבודה דשילוח המרגלים ליריחו, לתור ולבחון את המחדומ"ע שיהיו כולם להוי'], עי"ז מגיעים[32] לבירור והפיכת המדות — כיבוש ארץ ז' עממין, ועד לירחיב ה' אלקיך את גבולך[33], כיבוש דגם ארץ קני קניזי וקדמוני[34] — ג' מוחין[35], בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

---

29) ראה תניא פ"ו. ובקיצורים והערות לתניא להצ"צ (ע' ג) דלבושי נה"ב „טמאים יותר ממנה". וע"פ מ"ש שם (ע' פ) בענין „לבושי מסאבו" „דגם בק"ן יש אבי"ע" — יש לומר, דזה שלבושי נה"ב „טמאים יותר ממנה" הוא גם כשהמחשבה דיבור ומעשה הם בלי תאוה ורק שאינם לשם שמים — אף שאז הם ק"נ ואינם יורדים בגקה"ט (קיצורים והערות שם פ"ז).

30) ראה תניא ספכ"ד. ובכ"מ.

31) וזה שצריך לאהוי"ר הוא בכדי שהתומ"צ (שבמחדומ"ע) יהיו פרחא לעילא, שלכן נק' בשם „גדפין" (תניא ספ"מ — נה, סע"ב).

32) ראה לעיל הערה 5.

33) ראה יב, כ. שופטים יט, ח.

34) ספרי עה"פ ראה שם. פרש"י עה"פ שופטים שם.

35) ד"ה אל תצר את מואב לאדהאמ"צ — מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א ע' ח ואילך.

בס"ד. ש"פ שלח, כ"ח סיון, מבה"ח תמוז ה'תשי"ט

ועתה יגדל נא כח אד' כאשר דברת לאמר[1], ופירש רש"י[2] ומהו הדיבור ה'[3] ארך אפים. דמשמעות לשון הכתוב בפשטות היא, שהדיבור דהקב"ה (כאשר דברת) הוא יגדל כח אד', ולכן הוצרך רש"י לפרש שע"פ דרך הפשט הפירוש הוא ה' ארך אפים. אבל מזה שהפסוק נאמר בלשון זה שהמשמעות שלו היא שהדיבור הוא שיגדל כח אד', משמע, שכוונת הכתוב היא גם לענין זה. וכדאיתא בגמרא[4] בשעה שעלה משה למרום כו' אמר לו (הקב"ה למשה) הי' לך לעזרני (לומר תצלח מלאכתך[5]), מיד אמר לו ועתה יגדל נא כח אד' כאשר דברת. היינו דכאשר דברת קאי על האמירה הי' לך לעזרני, דענין לעזרני [שיהי' עזר (הוספה) בהכח של מעלה] הוא יגדל כח אד'. ויש להוסיף, דמשמעות לשון הכתוב כאשר דברת לאמר הוא שהדיבור (דהקב"ה) הוא לאמר (שמשה יאמר). וכמובן גם ממרז"ל הנ"ל דכאשר דברת קאי על מה שאמר הקב"ה למשה הי' לך לעזרני, שמשה יאמר[6] תצלח מלאכתך. וע"פ הידוע[7] שכל הפירושים שבאותו הפסוק שייכים זה לזה, מובן, דג' פירושים אלה בכאשר דברת [שקאי על יגדל כח אד', על לאמר, ועל ה' ארך אפים] שייכים זה לזה. וצריך להבין השייכות דג' פירושים אלה.

ב) **וי"ל** נקודת הביאור בזה, דבקשת משה ועתה יגדל נא כח אד' גו' ה' ארך אפים גו' היא (כמו שממשיך בכתוב[8]) סלח נא לעון העם הזה גו', מחילה סליחה וכפרה על חטא המרגלים. והנה בסליחה שני ענינים[9]. דשרש הסליחה הוא מבחינה שלמעלה מהשתלשלות, כי בכדי למלאות הפגם צ"ל המשכה ממקום נעלה ביותר שאין שייך בו פגם, אבל בכדי שתהי' הסליחה (מילוי הפגם) בפועל, צריכה להיות ההמשכה למטה, בהמקום שבו הי' הפגם. וזהו ועתה יגדל נא כח אד' גו' ה' ארך אפים גו', דשרש הסליחה היא מבחינת ה' ארך אפים גו', י"ג מדות הרחמים[10] שלמעלה מהשתלשלות[11], ויגדל כח אד' הוא שתהי' ההמשכה למטה באד', בכדי

---

1) פרשתנו (שלח) יד, יז.
2) עה"פ, מסנהדרין קיא, סע"א ואילך.
3) פרשתנו יד, יח.
4) שבת פט, א.
5) פרש"י שבת שם.
6) ראה חדא"ג מהרש"א לשבת שם „כאשר דברת לי לאמר שאומר אני".
7) ועד בנוגע לפס"ד במעשה בפועל, כידוע הראי' לזה מ„שעטנז" (נדה סא, ב) — ראה לקו"ש ח"ג ע' 782. ובכ"מ.
8) יד, יט.
9) ראה עד"ז לקו"ש חי"ט ע' 418 ואילך. וראה גם לקו"ש חי"ח ע' 174 הערה 10 בענין הסליחה על חטא המרגלים.
10) וראה ל"ת להאריז"ל עה"פ הטעם על זה שבפסוק זה נאמרו רק ט' מדות.
11) ראה אגה"ת פ"ח (וראה לקו"ש חי"ט שם). וראה לקו"ת פרשתנו ד"ה זה (לט, סע"ד ואילך).

לתקן הפגם. דשם אד' הוא במלכות[12], והפגם דחטא המרגלים שלא רצו במצוות מעשיות[13] הוא במלכות[14], וע"י ההגדלה דכח אד' נתקן ונתמלא הפגם.

ג) **וביאור** הענין בפרטיות יותר יובן בהקדים דיוק לשון הכתוב ועתה יגדל נא כח אד', דשני פירושים בזה. דבכמה דרושים[15] מבואר דפירוש יגדל כח אד' הוא שיומשך באד' הכח שלו (השרש ומקור דאד') ועי"ז תהי' ההגדלה שלו. והפירוש דיגדל כח אד' בפשטות הוא (וכן מבואר בכמה דרושים[16]) שתהי' הגדלה (גם) בכח אד'. ועפ"ז יובן (יותר[17]) השייכות דיגדל נא כח אד' להוי' ארך אפים גו' (י"ג מדות הרחמים שלמעלה מהשתלשלות), כי בכדי שתהי' ההגדלה בכח אד' (השרש ומקור דאד') הוא ע"י ההמשכה מבחינה שלמעלה מהשתלשלות, למעלה גם משרש ומקור ההשתלשלות.

ד) **והענין** הוא, דשם אד' הוא במלכות (כנ"ל), וכח אד' (השרש ומקור דמלכות) הוא בחכמה, דאבא יסד ברתא[18]. ויובן זה עד"מ מאותיות הדיבור שבאדם (דמלכות בכלל הוא דיבור[19]), ששרשם[20] הוא למעלה מהאור (השכל או המדה) שמלובש בהם. דזה שאותה הסברא, כל אחד אומר אותה באותיות ותיבות אחרים, הוא מפני ששרש האותיות הוא מבחינת חכמה, שכל הנעלם וקדמות השכל[21] שבנפש, שלמעלה משכל הגלוי. וזהו הטעם על זה שע"י שמביא את השכל בדיבור מיתוסף בהשכל יותר מכמו שהי' תחלה (במחשבה), כי ע"י הדיבור נמשך מבחינת החכמה, שרש ומקור השכל.

---

12) תניא שעהיוה"א רפ"ז. ובכ"מ.

13) לקו"ת פרשתנו לז, א. ובכ"מ.

14) סד"ה ועתה יגדל נא תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' שנא). המשך ועתה יגדל נא תרצ"ד בסופו (סה"מ קונטרסים ח"ב שיז, א). ובכ"מ.

15) לקו"ת שם ד"ה זה מ, א. אוה"ת פרשתנו ד"ה זה ע' תעג (בפירוש הראשון). ד"ה הנ"ל תרע"ח (סה"מ שם ס"ע שנ). המשך תרצ"ד הנ"ל (סה"מ שם שיז, א). ובכ"מ.

16) אוה"ת שם בפירוש השני.

17) ראה גם לקו"ת שם (לט, ד ואילך) הקשר דיגדל כח אד' עם יגמה"ר שלמעלה מהשתלשלות. כי בכללות — גם כח אד' הוא למעלה מהשתלשלות. אבל בפרטיות, כח אד' נכלל בהשתלשלות•, ולכן עיקר השייכות דיגדל כח אד' ליגמה"ר שלמעלה מהשתלשלות הוא להפירוש שההגדלה היא (גם) בכח אד'.

18) זח"ג רמח, א. רנו, ב. רנח, א. תקו"ז תכ"א (סא, ב). תס"ט (קה, ב). אגה"ק ס"ה (קז, א).

19) ראה זח"א פו, ב ובאור החמה ורמ"ז שם. פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) ערך דבור וערך אמירה. מאורי אור וקהלת יעקב ערך דבור. וראה תקו"ז בהקדמה („פתח אליהו") יז, א: „מלכות פה".

20) בהבא לקמן ראה ד"ה הנ"ל תרע"ח (סה"מ שם ע' שמו ואילך). המשך תרצ"ד הנ"ל (סה"מ שם שיב, סע"א ואילך). וראה גם אוה"ת ד"ה זה (ע' תפד. שם ע' תפז). וראה בארוכה סה"מ תרנ"ט ע' ד ואילך. שם ע' לח ואילך. ובכ"מ.

21) לשון אדה"ז באגה"ק שם. וראה לקמן הערה 31.

• ראה עד"ז לקמן הערה 31 בענין קדמות השכל.

ה) **והנה** זה ששרש הדיבור הוא בחכמה הוא לא רק בנוגע להדיבור עצמו, אלא גם בנוגע להשכל והמדות שמתלבשים בהדיבור. כי ע"י התלבשותם בדיבור, הם מתחלקים לריבוי חלקים. דכשמדבר דברי אהבה, הרי האהבה מצד עצמה היא מדה אחת, וכשהיא מתלבשת באותיות ותיבות הדיבור היא נחלקת לכמה תיבות, שבכל תיבה יש חלק מהמדה[22]. ועד"ז הוא כשמדבר איזו סברא שכלית, שהסברא היא סברא אחת, וכשהיא מתלבשת באותיות ותיבות הדיבור היא נחלקת לכמה חלקים[23]. וזה שהשכל והמדות באים להתחלקות (אף שמצד עצמם הם פשוטים) הוא ע"י שנמשך בהם מבחינת החכמה, קדמות השכל[24].

ו) **ועפ"ז** יובן יותר[25] הטעם על זה שע"י שמביא את השכל בדיבור מיתוסף בהשגת השכל יותר מכמו שהי' קודם, כי הכח שמחלק את הסברא באותיות הדיבור שרשו הוא בקדמות השכל, המקור דשכל הגלוי[26]. וזהו גם הטעם על זה שלפעמים כשלומד איזה ענין במחשבה ומתעוררים אצלו קושיות חזקות שאינו יכול לתרצם וע"י שלומד הענין בדיבור מתיישבים אצלו הקושיות וסתירות[27]. כי השכל כמו שהוא מצד מקורו הוא שכל ברור, בלי סיג ופסולת[28], ולכן כשמביא את השכל בדיבור, שע"ז נמשך השכל כמו שהוא בשרשו (כנ"ל), נעשה אצלו ברור באופן שאין שום קושיא וסתירה כלל[29].

ז) **והנה** גם החכמה, בחינת קדמות השכל, להיותה שרש ומקור השכל, בהכרח שהיא בבחינת מציאות. דכמו שהשכל הוא מציאות (שמחוץ להנפש)[30], עד"ז הוא גם שרש השכל, קדמות השכל. וזהו מעלת הרצון על השכל (גם על קדמות השכל[31]), שהרצון אינו מציאות לעצמו וכל ענינו הוא הטיית והמשכת

---

22) „מאחר שבדיבורים הללו היא (האהבה) נגבלת כולה, ממילא שיש חלק ממנה בכל דיבור פרטי" — סהמ"צ להצ"צ קכה, ב.

23) ראה ביאוה"ז פנחס קיג, ד (נעתק לקמן בפנים) „כח המחלק את השכל והסברא". ולהעיר מד"ה הנ"ל תרע"ח (סה"מ שם ע' שמה ואילך) ותרצ"ד (סה"מ שם שט, סע"א ואילך).

24) ביאוה"ז שם (בענין התחלקות השכל). סהמ"צ להצ"צ שם (קכו, ב) ואוה"ת שמות ע' מ ואילך (בענין התחלקות המדות).

25) דמכיון שזה שע"י המשכת השכל בדיבור מגיע בקדמות השכל הוא (לא רק מצד הדיבור אלא גם) מצד השכל המתלבש בהדיבור, לכן, ההמשכה דקדמות השכל מתגלית ופועלת בהשכל.

26) ראה ביאוה"ז שם קיג, א ואילך.

27) ד"ה הנ"ל תרע"ח (סה"מ שם ע' שמז) ותרצ"ד (סה"מ שם שיב, סע"ב).

28) לשון אדהאמ"צ בביאוה"ז שם (קיג, ד). וראה לקמן הערה 35.

29) כ"ה הלשון בד"ה הנ"ל תרע"ח ותרצ"ד שם.

30) ראה בארוכה המשך תער"ב ח"א פמ"ט (ע' פז). סה"מ ה'תש"ג ע' 126. ובכ"מ.

31) בלקוטי לוי"צ לזח"א ע' רב, ובלקוטי לוי"צ על תנ"ך ומרז"ל ע' נד, דשני הענינים „שכל הנעלם" ו„קדמות השכל" (שֹבאגה"ק ס"ה) הם ח"ס ואוירא. „שכל הנעלם" — ח"ס, ו„קדמות השכל" — אוירא. ובלקוטי לוי"צ לזהר שם „דח"ס הוא בחי' אור פנימי ואוירא הוא בחי' אור מקיף". אבל ראה ע"ח שער יג (שער א"א) פ"ד (הובא בסה"מ תרס"ה ע' רסה) „שאוירא הוא בחי' מקיף קטן, שהוא מקיף לאור פנימי, וגלגלתא (שדוגמתו בנפש האדם הוא רצון) בחי' מקיף גדול".

הנפש[30]. ולכן הרצון מושל ושולט על כל הכחות[32] גם על כח השכל, כמארז"ל[33] לעולם ילמוד אדם במקום שלבו חפץ, דע"י שרוצה בזה, הוא מבין באופן אחר. ומכיון שהרצון הוא למעלה גם משרש השכל (קדמות השכל), כנ"ל, לכן, הפעולה שנעשית בשכל ע"י הרצון היא גם בשרש השכל. ולכן, ההוספה בשכל שע"י הרצון היא הרבה יותר מההוספה שע"י הדיבור[34]. כי ההוספה שע"י הדיבור היא מפני שהדיבור מעורר שרש השכל, ומכיון שגם שרש השכל הוא מציאות ויש בו ציור, לכן, ההוספה שע"י המשכת השרש היא במדידה והגבלה, משא"כ ההוספה בשכל שע"י הרצון אינה מדודה (כ"כ), מכיון שפעולת הרצון היא גם בשרש השכל.

ועד"ז יובן למעלה, שבההגדלה בשם אד', שני אופנים. ההגדלה באד' ע"י שנמשך בו מבחינת כח אד'. וכמובא לעיל (סעיף ג) מכמה דרושים דפירוש יגדל כח אד' הוא שתהי' הגדלה באד' ע"י שיומשך בו הכח שלו[35], שרשו ומקורו. וההגדלה באד' ע"י ההמשכה מבחינת הסובב שלמעלה מהשתלשלות (דסובב הוא דוגמת הרצון), דהגדלה זו היא נעלית יותר, מכיון שהגדלה זו היא גם בכח אד' (השרש דאד'), וכפירוש הפשוט ביגדל כח אד', שתהי' הגדלה בכח אד'.

ח) **והנה** כל הענינים שלמעלה, המשכתם היא ע"י עבודת האדם. וזהו ועתה יגדל נא כח אד' כאשר דברת לאמר, דכאשר דברת קאי על הדיבור דהקב"ה למשה הי' לך לעזרני, שמשה יאמר תצלח מלאכתך[36], שהגדלת כח אד' נעשית ע"י עבודת האדם (אמירת משה). וע"פ הידוע[37] שעבודת האדם (אתערותא דלתתא) שעל ידה נעשית ההמשכה (אתערותא דלעילא) צריכה להיות מעין ההמשכה, מובן, שבכדי שתהי' הגדלת כח אד' (ממלא) ע"י שיומשך בו מבחינת הסובב שלמעלה מהשתלשלות, הוא ע"י ההגדלה (הוספה) בהעבודה שע"פ טעם ודעת ע"י המשכת

---

32) ראה בארוכה המשך תער"ב שם פנ"א (ע' צ). ובכ"מ. וראה גם ד"ה הנ"ל תרע"ח (סה"מ שם ס"ע שמח) ותרצ"ד (סה"מ שם שיד, ב).

33) ראה ע"ז יט, א.

34) להעיר, שע"י הדיבור נעשה רק המשכת השכל, וע"י הרצון נעשה (לא רק המשכת השכל כנ"ל בפנים, אלא) גם שינוי בהשכל. וכידוע הדוגמא לזה מזה שבתחלה (בראשית ו, ה. ז) כתיב וכל יצר מחשבות לבו רק רע גו' (ולכן) אמחה גו', ואח"כ (נח ח, כא) כתיב כי יצר לב האדם רע מנעוריו (לכן) לא אוסיף עוד להכות גו'. דאותה הסברא שהיתה בתחלה טעם המחייב נעשית לטעם המזכה (המשך באתי לגני ה'תש"י פי"ח. ובכ"מ).

35) ומכיון שתוכן הבקשה „ועתה יגדל נא כח אד"" הוא (כמו שממשיך בכתוב) סלח נא לעון העם הזה גו' (שזהו לכל הפירושים) — מוכח, שגם ע"י הגדלה זו נעשית הסליחה. וכמובא לעיל ס"ו מביאוה"ז, שע"י המשכת קדמות השכל נתברר השכל מכל סיג ופסולת. דיש לומר שבהנמשל הוא שנתקן כל הפגמים. אלא ששלימות הסליחה היא ע"י הגדלת כח אד' שע"י המשכת הסובב. ולהעיר מהמובא בהערה הקודמת, שע"י הרצון (דוקא, שלמעלה מקדמות השכל), גם הסברא שהיתה בתחלה טעם המחייב משתנית להיות טעם המזכה.

36) להעיר מאוה"ת וישב (רעח, א־ב) דשרש ההצלחה הוא מהכתר (שלמעלה מהשתלשלות).

37) ראה בארוכה ד"ה באתי לגני ה'תשכ"ט ס"ט (לעיל ע' מז־מח). וש"נ.

וגילוי העבודה שלמעלה מטעם ודעת. וע"ד המבואר בתניא[38] שקיום התורה ומצוותי' תלוי בזה שיזכור תמיד ענין מסירת נפשו לה', שע"י זכירת ענין המס"נ, למעלה מהשתלשלות שבאדם, נעשית הגדלה והוספה בקיום התומ"צ, השתלשלות שבאדם.

ובפרטיות יותר יש לומר, שבכדי שתהי' המשכת הסובב וההגדלה בכח אד', צריך לקשר העבודה שלמעלה מטעם ודעת עם בחינת קדמות השכל.

וזהו שאמרו רז"ל[39] כל העונה אמן יהא שמי' רבא מברך בכל כחו קורעין לו גזר דינו של ע' שנה[40], דבכל כחו ישנם שני פירושים. פי' רש"י[41] בכל כחו בכל כח כוונתו, ופירוש התוספות[42] בקול רם. ויש לומר הביאור בזה, דע"י אמירת אמן יהא שמי' רבא בכל כחו נעשה הגדלת כח אד'[43]. דשמי' רבא הוא שמו הגדול, סובב שלמעלה מהשתלשלות, שע"י המשכת הסובב נעשה הגדלת כח אד' כנ"ל. ולכן ע"י אמירת אמן יהא שמי' רבא קורעין לו גזר דינו של ע' שנה, דהגזר דין הוא מצד הפגם בשם אד', וע"י הגדלת כח אד' נתתקן הפגם. ובכדי שתהי' ההמשכה דשמי' רבא בבחינת כח אד', הוא ע"י שני הענינים (הפירושים) דבכל כחו. דכל כוונתו היא הכוונה דרעותא דלבא שלמעלה מטעם ודעת, למעלה מהשתלשלות שבאדם, וקול רם הוא הדיבור שמעורר בחינת קדמות השכל, השרש דהשתלשלות[44]. וע"י שכל כוונתו היא לא רק במחשבה אלא באה בקול רם, עי"ז נעשית ההמשכה דשמי' רבא בכח אד'.

ט) **והנה** ידוע[45] שעבודת האדם מגעת עד שרש הנבראים, בחינת השתלשלות, וזה שע"י העבודה נמשך גם מלמעלה מהשתלשלות, הוא ע"י נתינת כח מלמעלה שנמשך במתן תורה. וזהו כאשר דברת לאמר, דזה שע"י עבודת האדם (לאמר) נעשה הגדלת כח אד', שההגדלה היא ע"י המשכת הסובב שלמעלה מהשתלשלות, הוא כאשר דברת, דכאשר דברת קא (גם) על לאמר (כנ"ל בתחלת המאמר), שע"י דיבור הקב"ה הי' לך לעזרני, ניתן הכח (למשה, ועל ידו לכאו"א מישראל) שע"י עבודתו יוכל לפעול הגדלת כח אד'. וע"פ המובא לעיל שכח זה

---

38) ספכ"ה.

39) שבת קיט, ב.

40) כ"ה (של ע' שנה) בזח"ג כ, א (ברע"מ). תקו"ז בהקדמה (ד, ב). תי"ט (מ, א). זו"ח קיא, ג. רי"ף לברכות פ"ג (כא, ב). רא"ש שם (סי' יט). טור או"ח סנ"ו. שו"ע אדה"ז שם ס"ב.

41) וכן פי' רבינו יונה לרי"ף שם. הובא בטור (בשו"ע אדה"ז שם.

42) בשם הפסיקתא.

43) השייכות דאיש"ר בכל כחו ליגדל כח אד' — ראה גם זח"ג רכ, א (ובביאוה"ז לאדהאמ"צ שם קי, א ואילך). אוה"ת פרשתנו שם ע' תפ ואילך. שם ע' תפו ואילך. ד"ה הנ"ל תרע"ח ותרצ"ד בתחלתו.

44) דזה שע"י הדיבור מיתוסף בהשכל, לפי שהדיבור מעורר קדמות השכל, הוא ביותר כשהדיבור הוא בקול רם — ראה סה"מ תרנ"ט ע' ו בענין ההוספה שנעשית בהמדות ע"י הדיבור.

ולהעיר מעירובין נג, ס"א ואילך בענין ההוא תלמידא דהוה קא גריס בלחישה. אבל בעירובין שם הוא בנוגע ל„משתמרת" (ולא בנוגע להוספה בשכל), דענין „משתמרת" שייך לזה שהשכל נקלט יותר בהאדם (ולא להמשכה מקדמות השכל).

45) סה"מ תרס"ה ע' ז. ה'תש"ג ע' 23.

(שע"י עבודה יומשך גם האור שלמעלה מהשתלשלות) נמשך במתן תורה, יש לומר, דכאשר דברת לאמר קאי (גם) על וידבר גו' לאמר[46] שנאמר במתן תורה[47], שגם הפירוש דוידבר גו' לאמר הוא שוידבר אלקים הי' שישראל יאמרו את כל הדברים האלה (שקאי גם על כל התורה כולה[48]) באופן דלאמר, לומר הדברים שהקב"ה אומר[49]. היינו שע"י שהאדם אומר דברי תורה, הוא גורם שהקב"ה יאמר דיבורים אלו, המשכת אוא"ס (שלמעלה מהשתלשלות) בתורה (השתלשלות). ועי"ז נמשך הכח גם בכללות עבודת האדם. שע"י עבודתו (באופן שהלמעלה מהשתלשלות שבאדם מאיר בהשתלשלות שבו) ממשיך אור שלמעלה מהשתלשלות בהשתלשלות, המשכת סובב בממלא. ועי"ז נעשה המשכת הסובב גם למטה בעולם (שהמשכת הסובב בעולם היא גם בהפנימיות שבו), ועי"ז נשלמת הכוונה דדירה[50] לו ית' בתחתונים.

---

46) יתרו כ, א.

47) ראה גם אוה"ת שם ע' תצא (וראה שם ע' תצז). סד"ה הנ"ל תרע"ח ותרצ"ד.
ולהעיר גם משבת פט, א (הובא לעיל בתחלת המאמר) שהפסוק ועתה יגדל נא אמר משה להקב"ה בשעה שעלה למרום ומצאו להקב"ה שהי' קושר כתרים לאותיות. ולהעיר מחדא"ג מהרש"א שם שהקשה ד"האי קרא אינו כתוב לגבי מתן תורה אלא בשילוח מרגלים".

48) ראה חגיגה ג, ב. הנסמן לעיל ע' קסג הערה 3.

49) תו"א יתרו סז, ב. לקו"ת שה"ש מב, א. ובכ"מ. וראה גם אוה"ת, תרע"ח ותרצ"ד שבהערה 47.

50) ראה תנחומא נשא טז. בחוקותי ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפל"ו.

בס"ד. ש"פ קרח, א' דר"ח תמוז ה'תשל"ג

והנה פרח מטה אהרן גו' ויגמול שקדים[1], ומבואר בלקו"ת ד"ה זה[2], דהטעם שגמל שקדים דוקא הוא כי שקדים הם ממהרים להגמר יותר מכל הפירות[3] [ומוסיף בלקו"ת שם[4], שלכן נקראים בשם שקדים מלשון שקידה ומהירות, כמ"ש[5] מקל שקד גו' כי שוקד אני על דברי לעשותו. ויש לומר, שהכוונה בהוספה זו היא לרמז דהמהירות שבשקדים הוא ענינם, וכידוע[6] ששמו של דבר מורה על ענינו], ולכן רומזים על הכהונה, כי ההשפעות הנמשכות ע"י אהרן הכהן [אהרן אותיות נראה[7] הן במהירות. ועד"ז הוא בנוגע לכל הכהנים בני אהרן, דכשהכהנים מברכים את העם, נמשכת השפע למטה במהירות גדולה בלי עיכובים (כדלקמן סעיף ז).

ב) **והענין** הוא[8], דשורש כל ההשפעות הוא ממדת חסדו ית', חסד דאצילות. ובכדי שיומשכו מהחסד שבאצילות השפעות גשמיות, בני חיי ומזוני, הוא ע"י שהחסד יורד ומשתלשל בכל המדריגות שמאצילות ועד עשי'. ובכל המשכה ממדריגה למדריגה יש דין ומשפט, אם תומשך השפע בהמדריגה שלמטה או שתשאר בהמדריגה שלמעלה. וזהו שמתפללים ומבקשים בכל יום רפאנו, ברך עלינו, אף שמזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה ועד יוהכ"פ[9] (והכוונה במזונותיו כאן היא לכל ג' הענינים דבני חיי ומזוני[10]), כי הכתיבה וחתימה טובה שבר"ה ויוהכ"פ הוא המשכת החסד במלכות דאצילות, ובכדי שתהי' השפעת החסד בענינים גשמיים הוא ע"י ירידת והתלבשות החסד דמלכות דאצילות בהחסד דבריאה, ולאח"ז בהחסד דיצירה ודעשי'. וזהו אדם נידון בכל יום[11], אף שכבר נגמר דינו בר"ה וביוהכ"פ, כי הדין

---

1) פרשתנו (קרח) יז, כג.

2) סוף פרשתנו (נה, ג ואילך). וראה גם סהמ"צ להצ"צ מצות ברכת כהנים (דרמ"צ קיב, א־ב). אוה"ת נשא כרך ו ס"ע א'תשמא ואילך.

3) קה"ר עה"פ (יב, ז) וישב העפר – הובא בלקו"ת שם. וראה גם פרש"י עה"פ פרשתנו שם. ובכ"מ.

4) ועד"ז בסהמ"צ להצ"צ שם.

5) ירמי' א, יא־יב. וראה מפרשים שם. קה"ר שם. ובכ"מ. – נסמנו בלקו"ש חכ"ג ע' 117 הערה 34. חי"ח ע' 388 הערה 70.

6) ראה שעהיוה"א פ"א. תשובות וביאורים (קה"ת תשל"ד) סימן א'.

7) זח"ג קג, א. לקו"ת וסהמ"צ שם. ובכ"מ.

8) בהבא לקמן ראה לקו"ת וסהמ"צ שם. וראה גם סהמ"צ להצ"צ מצות תגלחת מצורע כשיטהר (דרמ"צ קו, א ואילך). סידור ופיה"מ שבהערה 18. קונטרס ומעין סוף מאמר יז ואילך.

9) ביצה טז, א.

10) כ"ה בקונטרס ומעין שם מאמר כא בתחלתו.

11) ר"ה טז, א. וראה לקו"ת שם, דגם לדעת ר' יוסי (ר"ה שם) דאדם נידון בכל יום [וכן לדעת ר' נתן (ר"ה שם) דאדם נידון בכל שעה] – עיקר הדין הוא בר"ה, וכן לאידך, שגם לרבנן דפליגי אר' יוסי (ר"ה שם), יש דין בכל יום – שלכן מבקשים בכל יום הבקשות שבשמו"ע. וראה באריכה קונטרס ומעין מאמר כ ואילך. וראה שם מאמר כב בסופו, דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. וראה לקו"ש חי"ט ע' 375 ואילך.

שבר"ה וביוהכ"פ הוא שיומשך החסד להאדם במלכות דאצילות, והדין שאדם נידון בכל יום הוא, אם הוא ראוי שהחסד שנמשך כבר על נפשו למעלה בר"ה ויוהכ"פ ירד ויומשך (בבריאה יצירה ועשי' עד שיומשך) למטה בעוה"ז הגשמי, או שישאר החסד למעלה ויוסיפו לו תענוג למעלה. ולכן מתפללים בכל יום רפאנו וברך עלינו וכו', שהחסד שנקצב לו בר"ה וביוהכ"פ יומשך למטה בעוה"ז הגשמי, ובעוה"ז עצמו – בענינים גשמיים. ועוד ענין בהדין שבכל יום[12], דכיון שהחסד שלמעלה הוא חסד רוחני, הרי גם לאחרי הפס"ד שיומשך למטה בעוה"ז, יש דין ומשפט באיזה ענין יומשך החסד. ולכן תיקנו להתפלל בכל יום י"ב ברכות אמצעיות שיש בהן שאלת כל צרכי האדם וצרכי הציבור כולן[13].

ג) **והנה** עיקר הדין ומשפט באיזה ענין יומשך החסד הוא כשהחסד שנקצב לו בר"ה וביוהכ"פ הוא חסד מצומצם ביותר, שאינו מספיק שיומשכו ממנו כל ג' הענינים דבני חיי ומזוני אלא רק שנים מהם או אחד מהם, שאז יש דין ומשפט אם השפעת החסד תהי' בבני או בחיי או במזוני. ותפלת הצדיק מועלת להחליף מענין לענין[14]. [וכהסיפור ע"ד הבעש"ט, שבאו אליו חשוכי בנים לבקשו שיתפלל לה' שיהי' להם בנים, והאיש ההוא הי' עשיר גדול, ואמר הבעש"ט שבאם הם מסכימים שיהיו עניים יהי' להם בנים. וכשקיבלו עליהם, נולדו להם בנים ונעשו עניים. והיינו שהבעש"ט ראה שהחסד שנקצב להם לא יספיק על בנים ועושר יחד, וע"י תפלתו פעל להחליף השפעת החסד מעשירות לבנים[14]. ויש לומר, שאז [כשהחסד הוא מצומצם שאינו מספיק על כל הענינים דבני חיי ומזוני], הדין ומשפט הוא ביותר. ובכדי שיוחלף החסד מענין לענין הוא דוקא ע"י תפלת צדיק. אבל בכללות גם כשהחסד מספיק לכל ג' הענינים דבני חיי ומזוני, יש דין ומשפט בכל יום בנוגע לכל השפעה פרטית, ולכן מתפללים בכל יום י"ב ברכות אמצעיות שיש בהן שאלת כל הדברים.

ד) **וצריך** להבין, הרי הדין שבר"ה ויוהכ"פ הוא על האדם כמו שהוא למטה (נשמה בגוף) [ובפרט לפי המובא בלקו"ת[15] מהגהות מיימוני[16] שאדם נידון בר"ה בעניני עוה"ז], והדין ומשפט הוא (לא רק בנוגע להשפעת החסד בכלל, אלא גם) בנוגע להפרטים[17] [וכדמוכח גם מזה שבהתפלות דר"ה ויוהכ"פ מבקשים גם על ענינים פרטיים], ואעפ"כ אדם נידון בכל יום באיזה ענין יומשך לו החסד שנקצב עליו בר"ה ויוהכ"פ, ויתירה מזו, שהוא נידון אם ההשפעה שנקצבה לו תומשך בעוה"ז או שיוסיפו לו תענוג וכו' למעלה.

---

12) ראה קונטרס ומעין שם מאמר יט בסופו.

13) רמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ד.

14) קונטרס ומעין שם. וראה גם סהמ"צ להצ"צ מצות תגלחת מצורע כשיטהר שם (קז, ב).

15) דרושים לר"ה נט, ב.

16) לרמב"ם הל' תשובה פ"ג אות א (בשם הרמב"ן בשער הגמול שלו).

17) ובקונטרס ומעין שם מאמר כא בתחלתו „דבר"ה ויוהכ"פ נגמר פרטי עניני האדם על כל השנה לחיים כו' וכן לכל המאורעות שלו".

ה) **ויובן** זה ע"פ מ"ש בסידור[18] עה"פ[19] יום ליום יביע אומר, שבימי החול ישנם כמה עיכובים בהמשכת ההשפעה למטה, וביום השבת, המשכת ההשפעה היא במהירות, יביע אומר, יביע לשון מהירות[20]. ומבואר שם[21], דזה שבימי החול אפשר שההשפעה תתעכב ולא תומשך למטה, הוא כמשל אדם שדן בשכלו על איזה דבר אם ראוי לעשותו אם לאו ובא למסקנא והחלטה שראוי לעשותו, ואעפ"כ אפשר להיות שזה ישאר בשכלו ולא יבוא במעשה בפועל. ויתירה מזו, שכאשר הדבר נוגע למעשה בפועל הוא שוקל בדעתו עוד פעם אם לעשות בפועל כפי שהחליט בשכלו. דהגם שההחלטה בשכל היתה שראוי לעשות הדבר, מ"מ, כיון שהעשי' שנרגשה אצלו בהחלטת שכלו היא עשי' כמו שכלולה בשכל, לכן, כשבא הדבר לידי מעשה בפועל, מעשה כמו שהוא בפ"ע (נפרד מהשכל), צריך להתייעץ ולדון בשכלו עוד פעם אם לעשות כן בפועל. ובפרטיות, שני ענינים בזה[22]. שההחלטת השכל (שראוי לעשות הדבר) אינה מחייבת את המעשה, דכיון שהמעשה הכלול בשכל והמעשה בפועל (כמו שהוא בפ"ע נפרד מהשכל) הם שני ענינים, לכן אפשר שההחלטה השכלית לא תביא אותו למעשה, היינו שלא יחשוב אפילו בנוגע למעשה בפועל. ויתירה מזו, שגם כשיחשוב עד"ז, אפשר להיות אצלו סברא שלא לעשות, וצריך לדון עוד פעם.

והנה הסדר דשלשה לבושי הנפש הוא מחשבה דיבור ומעשה[23]. ובכדי שתהי' ההמשכה מהשכל (או מהמדות) למעשה הוא ע"י המחשבה והדיבור[24]. והמחשבה שעל ידה נמשך ל(הדיבור ו)המעשה היא שחושב איך לעשות. וכיון שמחשבה זו היא נפרדת מהשכל [שהמחשבה שהיתה אצלו תחלה, כשדן בשכלו והחליט שראוי לעשות, היתה בטילה להשכל (לדיון השכל ולהחלטתו), ועניה של המחשבה הוא רק שעל ידה נרגש השכל. משא"כ המחשבה איך לעשות הוא מהות בפ"ע שנפרד מהשכל], לכן, ההמשכה[25] מהחלטת השכל להמחשבה לעשות היא ע"י עיכוב, בשני ענינים הנ"ל. שהחלטת השכל אינה מחייבת את המחשבה, ויתירה מזו, שבכדי להמשיך הענין במחשבה, צריך לדון עוד פעם. ועד"ז הוא בההמשכה ממחשבה לדיבור, דכיון שהדיבור הוא למטה ממחשבה, דמחשבה היא לעצמו והדיבור הוא לזולתו, לכן, ההמשכה שממחשבה לדיבור היא ע"י עיכוב. וגם בזה שני ענינים הנ"ל. דהמחשבה (מצד עצמה) אינה מחייבת את הדיבור, שאפשר שישאר הענין במחשבתו ולא יחשוב אפילו אם לדבר בזה, ויתירה מזו, שבנוגע לדיבור (גם כשחושב אם לדבר) יש אצלו ספק והוא צריך להתייעץ ולדון על זה. דכיון שמחשבה

---

18) סידור עם דא"ח קפ, ב ואילך. וראה בארוכה פירוש המילות לאדהאמ"צ פכ"ו ואילך (יד, סע"ג ואילך). וראה לקו"ת פרשתנו ד"ה זה (נו, א) „ועמ"ש במ"א ע"פ יום ליום יביע אומר".

19) תהלים יט, ג.

20) ראה זח"ב קלו, ב (ובנצו"א שם) — הובא בלקו"ת, סידור ופיה"מ שם.

21) סידור שם (קפ, ד). פיה"מ שם פכ"ז.

22) כ"ה להדיא בפיה"מ שם (טו, ג).

23) תניא פ"ד. שעהיוה"א פ"ח (פה, ב). ובכ"מ.

24) שעהיוה"א שם.

25) בהבא לקמן ראה סידור ופיה"מ שבהערה 21.

היא לעצמו ודיבור הוא לזולתו, לכן, גם לאחרי שהחליט בנוגע למחשבה, הוא מסופק עדיין אם להביא זה גם בדיבור, לגלות לזולתו. ועד"ז הוא בההמשכה מדיבור למעשה, דכיון שהמעשה נפרד יותר מהדיבור, לכן ההמשכה מדיבור למעשה היא ע"י עיכוב, בשני ענינים הנ"ל. שהדיבור אינו מחייב את המעשה, ושבכדי להמשיך מדיבור למעשה, צריך להתייעץ ולדון עוד פעם. וע"פ הידוע[26] שמחשבה ודיבור שייכים זל"ז, דאותם האותיות שהיו תחלה במחשבה נמשכים אח"כ בדיבור, משא"כ המעשה הוא ענין בפ"ע, יש לומר, שהעיכוב בההמשכה מדיבור למעשה (בנוגע לשני ענינים הנ"ל) הוא עיכוב גדול יותר מהעיכוב בההמשכה ממחשבה לדיבור.

ו) **ועד"ז** הוא בהנמשל למעלה, דהדין ומשפט שבר"ה ויוהכ"פ הוא המשכת החסד במלכות דאצילות (כנ"ל סעיף ב), וידוע[27] שאצילות ובי"ע הם דוגמת כחות הפנימיים (שכל ומדות) וג' הלבושים מחשבה דיבור ומעשה, ולכן, אף שהדין ומשפט שבר"ה ויוהכ"פ הוא בנוגע להשפעה בעוה"ז הגשמי, מ"מ, כיון שכללות האצילות (גם המלכות דאצילות) הוא דוגמת כחות הפנימיים שלמעלה ממחדומ"ע, הכתיבה וחתימה טובה שבר"ה ויוהכ"פ שיומשך שפע גשמי היא דוגמת החלטת השכל שראוי הדבר לעשותו, שהמעשה (כמו שהוא בהחלטת השכל) כלול בהשכל, ובכדי שתומשך ההשפעה בעולם העשי' [ובפרט בעוה"ז הגשמי] צריכה להיות תחלה ההמשכה בעולם המחשבה (בריאה) ועולם הדיבור (יצירה). וההמשכה ממלכות דאצילות לבריאה, ועד"ז מבריאה ליצירה, ומכש"כ מיצירה לעשי', הוא ע"י עיכוב, בשני ענינים הנ"ל, כנ"ל.

ועפ"ז יש לבאר, שיכול להיות שהשפע שנקצב בר"ה ויוהכ"פ יומשך ברוחניות ועד שאפשר שההמשכה ברוחניות תהי' בג"ע, אף שהדין דר"ה ויוהכ"פ הוא בנוגע להשפעה גשמית, כי באצילות, ועד"ז בבריאה ויצירה, גם ענינים הגשמיים שדנים עליהם הם כלולים ברוחניות, בדוגמת המעשה שבהחלטת השכל, ועד"ז במחשבה ודיבור, שהמעשה כלול בהשכל. וזהו גם שבכל יום יש דין ומשפט באיזה ענין יומשך החסד, אף שהדין ומשפט שבר"ה ויוהכ"פ הוא בנוגע לכל הפרטים, כי הענינים דעשי' כמו שהם בשרשם באצילות, ועד"ז בבריאה ויצירה, הם מופשטים מציור גשמי, ולכן, יש דין ומשפט באיזה אופן תצטייר ההשפעה בגשמיות.

ז) **והנה**[28] העיכוב שיכול להיות בההמשכה ממדריגה למדריגה הוא כשהרצון שלו בהדבר הוא מצד השכל. משא"כ כשהרצון הוא לפי שיש לו תענוג בזה, ובפרט כשיש תענוג עצמי שלמעלה מהשכל, אזי, ההמשכה מהרצון עד להמעשה היא במהירות, בלי עיכוב. דכשעולה ברצונו לרצות בהדבר, פועל הרצון מיד על השכל, שיבין בשכלו שראוי לרצות בהדבר, ומהשכל נמשך מיד להמחשבה ומהמחשבה לדיבור ומדיבור למעשה. וכל המשכות אלה הם במהירות בלי עיכוב.

---

26) לקו"ת ר"פ בלק. ובכ"מ.

27) תו"א ר"פ וירא. ובכ"מ.

28) בהבא לקמן ראה פיה"מ שם פכ"ח (טז, ב-ג).

ושני ענינים בזה. שלאחרי שהחליט בשכלו כללות הענין אינו צריך להתייעץ ולדון אם ראוי לחשוב לדבר ולעשות. ויתירה מזו, שכל המשכות אלה [מהשכל למחשבה, מהמחשבה לדיבור ומדיבור למעשה] הם באופן דבדרך ממילא, כי מצד גודל הרצון והתענוג בהדבר לא ישקוט ולא ינוח עד שיהי' הדבר במעשה בפועל.

ועד"ז הוא בהנמשל למעלה, דכששורש ההמשכה הוא מבחינת רב חסד שלמעלה מהשתלשלות, אזי, נמשכת ההשפעה למטה, ע"י הדרגות דכל סדר ההשתלשלות, במהירות גדולה בלי עיכובים[29]. דנוסף לזה שבהמשכה זו אין דינים שיעכבו ההמשכות שממדריגה למדריגה[29], הנה גם ההמשכות עצמם הם באופן דבדרך ממילא. וזהו שההמשכה דברכת כהנים היא במהירות, כי ההמשכה דברכת כהנים היא מלמעלה מהשתלשלות [כמבואר במק"א[30] שבברכת כהנים יש גם המעלה דתפלה, שע"י התפלה נמשך רצון חדש שלמעלה מהשתלשלות], ולכן ההמשכה היא במהירות.

ח) ויש להוסיף עוד ענין בהמעלה דברכת כהנים, שההמשכה דברכת כהנים היא מלמעלה מעלה ביותר [וכנ"ל ששורש ההמשכה היא למעלה מהשתלשלות] עד למטה מטה ביותר [וכנ"ל שההמשכה דברכת כהנים היא גם לאלה שמצד מדת הדין אינם ראויים]. וכיון שההמשכה דברכת כהנים היא במהירות ואינה מתעכבת, לכן, כשההשפעה נמשכת למטה היא בריבוי גדול. ועפ"ז יש לבאר המשך הענינים בהדרוש שבלקו"ת[31], שלאחרי שמבאר שההמשכה דברכת כהנים היא במהירות, מביא דרשת רז"ל[32] עה"פ[33] יברכך ה' וישמרך, יברך בממון כו' יברכך בבנים כו' וישמרך מן המזיקים, דלכאורה אינו מובן, הרי בדרשת רז"ל הנ"ל מבואר רק מהי ההמשכה (ברכה בממון ובבנים ושמירה מן המזיקים), ובלקו"ת מביא דרשה זו לענין שההמשכה היא במהירות, ויש לומר הביאור בזה, דיברכך בממון ובבנים מורה על ריבוי ההשפעה שההשפעה היא בכל הענינים דבני חיי ומזוני [דביברכך בממון נכלל גם הברכה על חיי, דכי יהיב רחמנא שובעא לחיי הוא דיהיב[34]], וענין וישמרך מן המזיקין מורה שהמשכת ההשפעה היא למטה מטה ביותר, אפילו למקום שצריך לשמירה מן המזיקין, והחיבור דשני ענינים אלה, שגם כשההשפעה נמשכת למטה מטה (וישמרך מן המזיקין) היא בריבוי גדול (יברכך בממון ובבנים), הוא לפי שההמשכה היא במהירות ואינה מתעכבת.

---

29) לקו"ת פרשתנו שם (נה, ד ואילך). סהמ"צ להצ"צ שבהערה 2 (קיב, ב).

30) ד"ה ריב"ל כל כהן שמברך כו' תרכ"ט (סה"מ תרכ"ט בתחלתו). ד"ה כה תברכו תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ס"ע שטו ואילך). לקו"ש ח"י ס"ע 38 ואילך, ובהנסמן שם.

31) נה, ד.

32) במדב"ר פי"א, ה.

33) נשא ו, כד.

34) תענית ח, ב.

ט) **ויש** לומר, דהגם שברכת כהנים היתה לפני שפרח מטה אהרן ויגמול שקדים, כמ"ש[35] וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם ופרש"י ויברכם ברכת כהנים [וגם אז היתה ההמשכה דברכת כהנים במהירות], מ"מ, לאחרי שפרח מטה אהרן ניתוסף עילוי בזה. כי כיון שהענין דפרח מטה אהרן גו' ויגמול שקדים בא ע"י הערעור על הכהונה, הרי זה[36] דוגמת שטר שיצא עליו ערעור והוחזק בבי"ד, שיש לו תוקף יותר משטר שלא הי' עליו ערעור[37]. וכיתרון האור מן החושך[38]. ועפ"ז יש לבאר מ"ש בלקו"ת בסיום המאמר[39] שיש שקידה למוטב ולטוב, ושקדים דמטה אהרן הם שקדים טובים, דיש לומר, דזה שמביא בהמאמר שיש שקידה למוטב הוא לרמז שבהשקדים טובים דמטה אהרן יש גם מעלת האתהפכא דמוטב לטוב.

ויש להוסיף, דזה שהקיום דכהונת אהרן לאחרי הערעור הי' ע"י ויגמול שקדים, שענינם של שקדים הוא מהירות (כנ"ל סעיף א), הוא לפי שמעלת האתהפכא דמוטב לטוב שייכת גם לענין המהירות. וי"ל הביאור בזה, כי ענין המהירות הוא שגם כשההשפעה נמשכת למטה מטה היא בריבוי גדול (כנ"ל סעיף ח). ובכדי שגם למטה תהי' ריבוי השפעה, צריך להיות המטה כלי לזה. ויש לומר, שמהטעמים על זה שהסיום והחותם דברכת כהנים הוא וישם לך שלום[40], הוא, כי הכלי לריבוי ברכה, ועד לריבוי בלתי מוגבל [דריבוי ההשפעה דברכת כהנים הוא (בשרשו) ריבוי בלתי מוגבל, וכנ"ל ששורש ההשפעה דברכת כהנים הוא למעלה מהשתלשלות], הוא השלום, דלא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום[41]. ועפ"ז יש לבאר השייכות דמעלת האתהפכא לענין המהירות דשקדים, כי אמיתית ענין המהירות הוא, דזה שגם למטה ההשפעה היא בריבוי הוא לא רק מפני שההמשכה שמלמעלה אינה מתעכבת אלא גם שהמטה הוא כלי לזה ע"י השלום שבו, ואמיתית ענין השלום הוא כשגם המוטב נהפך לטוב.

ותכלית השלימות דשלום זה (שגם האויב נהפך לאוהב) יהי' בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש, שאז יהי' שלום בריבוי וברכה בריבוי[42], ריבוי בלתי מוגבל, כמ"ש[43] פרזות תשב ירושלים, בלי מדידות והגבלות.

---

35) שמיני ט, כב.
36) ראה פרש"י עה"פ פרשתנו יח, ח. וראה ספר השיחות ה'תש"א ע' 159 (בענין הגאולה דר"ט כסלו).
37) ראה טושו"ע חו"מ רסמ"ו.
38) ע"פ לשון הכתוב – קהלת ב, יג.
39) נו, ב.
40) נשא ו, כו.
41) סוף מס' עוקצין.
42) אסת"ר בסופו.
43) זכרי' ב, ח. וראה פרש"י עה"פ.

בס"ד. אחרון של פסח ה'תשל"ח

כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות[1], ומביא כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמרו ד"ה זה [שנאמר לפני שלשים שנה[2] דיוק הזהר[3] בזה שנאמר כימי לשון רבים, הרי יציאת מצרים היתה ביום אחד (בחד זמנא נפקו), וכן בזכירת גאולת מצרים כתיב[4] למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים (יום לשון יחיד), ולמה נאמר כאן כימי לשון רבים. ומבאר, שכל הימים מהזמן דיציאת מצרים עד הגאולה העתידה הם ימי צאתך מארץ מצרים, ולכן נאמר כימי לשון רבים.

וממשיך בהמאמר, דלהבין זה יש להקדים דאיתא במשנה[5] עה"פ[6] למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך, ימי חייך העולם הזה כל ימי חייך להביא לימות המשיח. וצריך להבין, הרי גאולה העתידה תהי' נעלית הרבה יותר מהגאולה דיציאת מצרים [הן בנוגע להגאולה עצמה, שהגאולה העתידה תהי' גאולה שלימה שאין אחרי' גלות משא"כ הגאולה דיציאת מצרים[6], והן בנוגע להגילויים דהגאולה, שהגילויים שיהיו בגאולה העתידה יהיו נעלים הרבה יותר מהגילויים שהיו בהגאולה דיציאת מצרים[7], ולמה יזכירו לע"ל הגאולה דיציאת מצרים. ומבאר[8] שבהגאולה דיציאת מצרים נתחדש ענין עיקרי – פתיחת הצנור דכל הגאולות, גם דגאולה העתידה. ולכן, כל הימים מהזמן דיציאת מצרים עד גאולה העתידה הם ימי צאתך מארץ מצרים, ימי לשון רבים. ולכאורה יש לומר, שהקשר דשני הענינים שבהמאמר [הענין דימי לשון רבים, וזה שיזכירו יציאת מצרים גם בימות המשיח], הוא, כי הענין דימי לשון רבים הוא לפי שבהגאולה דיציאת מצרים נפתח הצנור דכל הגאולות גם דגאולה העתידה, ולכן יזכירו יציאת מצרים גם בימות המשיח. ולכאורה ביאור זה דורש תוס' ביאור, כי הקשר דשני הענינים הוא ששניהם הם מצד אותו הטעם, ומזה שאומר בהמאמר שלהבין הענין דימי לשון רבים יש להקדים מה שיזכירו יציאת מצרים לע"ל, משמע, שע"י הענין דזכירת יציאת מצרים מיתוסף ביאור בהענין דימי לשון רבים.

---

1) מיכה ז, טו.

2) משנת אמירת מאמר זה (תשל"ח) – אחרון ש"פ, תש"ח. נדפס בסה"מ ה'תש"ח ע' 159 ואילך.

3) ח"ג קעו, רע"א. וראה גם זח"א בהשמטות סי' כה (רסא, ב), הובא באוה"ת נ"ך עה"פ סק"ז (ע' תפז).

4) פ' ראה טז, ג.

5) ברכות יב, סע"ב.

בד"ה כימי צאתך הנ"ל "יש להקדים תחלה מה שנתבאר לעיל" בהמאמר שלפניו ד"ה כי בחפזון תש"ח (נדפס בסה"מ הנ"ל ע' 151 ואילך), ושם מובא המשנה שבברכות שם.

6) מכילתא בשלח טו, א. הובא בתוד"ה ה"ג ונאמר – פסחים קטז, ב.

7) ע"ד שני הענינים [שבהחצאי ריבוע] ראה בארוכה ד"ה כי בחפזון הנ"ל.

8) פי"ב (סה"מ שם ע' 164).

ב) **והנה** הדיוק (בהמאמר) בזה שיזכירו יציאת מצרים לע"ל הוא לכאורה גם בהכתוב כימי צאתך גו', דכיון שהגילויים שיהיו בגאולה העתידה יהיו נעלים הרבה יותר מהגילויים שהיו ביציאת מצרים, מהו אומרו כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, שהעילוי דגאולה העתידה הוא שגם אז יהי' אראנו נפלאות כמו שהי' ביציאת מצרים. ולהוסיף, שהדיוק בהכתוב כימי צאתך גו' הוא לכאורה דיוק גדול יותר מזה שמזכירין יציאת מצרים לע"ל[9]. כי זכירת יציאת מצרים לע"ל תהי' רק בדרך טפל[10] [והדיוק בהמאמר הוא שמצד גודל העילוי דגאולה העתידה לגבי הגאולה דיציאת מצרים לא הי' צריך (לכאורה) אז להזכיר יציאת מצרים אפילו בדרך טפל], משא"כ בהכתוב כימי צאתך מארץ מצרים גו' (כימי בכ"ף הדמיון) משמע שעיקר הענין דנפלאות הי' ביציאת מצרים והכתוב מחדש שגם בגאולה העתידה יהיו נפלאות כמו שהיו ביציאת מצרים. והגם שמבואר בכ"מ[11] דהפירוש כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות הוא שהנפלאות שיהיו בגאולה העתידה יהיו נפלאות גם בערך הנפלאות שהיו בימי צאתך מארץ מצרים [כמרז"ל[12] עה"פ אראנו נפלאות, אראנו מה שלא הראיתי לאבות שהרי נסים ונפלאות שאני עתיד לעשות עם הבנים יותר מהפלא ונפלאות מה שעשיתי עם אבות וכן הוא אומר[13] לעושה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו], מ"מ, מזה שהכתוב אומר שהנפלאות שיהיו בגאולה העתידה יהיו כימי צאתך מארץ מצרים, משמע דבהנפלאות שיהיו בגאולה העתידה יהיו ב' מעלות. שהנפלאות יהיו נפלאות גדולות ביותר, נפלאות גם בערך הנפלאות שהיו ביציאת מצרים. ועוד מעלה, שהנפלאות אז יהיו כימי צאתך מארץ מצרים. ועיקר החידוש והמעלה הוא (לא שהנפלאות אז יהיו נפלאות גדולות ביותר, אלא) זה שהנפלאות אז יהיו כימי צאתך מארץ מצרים.

ג) **והענין** הוא[14], דבנסים יש (בכללות) שני סוגים. נסים שלמעלה מהטבע [כהנסים שהיו ביציאת מצרים, הפיכת מים לדם וכו' ועד להנס דקריעת ים סוף שנהפך ים ליבשה], ונסים המלובשים בדרכי הטבע. ובהם עצמם שלשה אופנים (בכללות). שלבושי הטבע הם באופן שניכר שהם רק לבוש להנס שמתלבש בהם. כנסים דחנוכה ופורים, ועד"ז כל הנסים שמברכים עליהם ברכת הנסים (נפל עליו כותל וניצל, וכיו"ב[15]), דעם היותם מלובשים בדרכי הטבע מ"מ ניכר בגילוי הנס שבהם. למטה מזה –

---

9) וזה שבד"ה כימי צאתך מביא רק הדיוק בזה שיזכירו יציאת מצרים לע"ל – ואינו מביא הדיוק בהכתוב כימי צאתך (אף שזהו התחלת המאמר) – יש לומר, כי הענין דזכירת יציאת מצרים לע"ל שייך להביאור דיני' לשון רבים, ראה לקמן סעיף ט.

10) ברכות שם (בגמרא).

11) אוה"ת נ"ך שם סק"ג (ע' תפו) וסק"ז (ע' תפז). אוה"ת לתהלים (יהל אור) ע' קנד.

12) יל"ש בשלח רמז רנ – הובא באוה"ת לתהלים שם.

13) תהלים קלו, ד.

14) בהבא לקמן (בכל הסעיף) – ראה גם סה"מ מלוקט ח"ד ע' רכה־ו. ושו"נ.

15) סדור ברה"נ לאדה"ז פי"ג ס"א.

שלבושי הטבע מעלימים על הנס שמלובש בהם, אבל מ"מ ניכר שאירע דבר בלתי רגיל, כמו ארבעה שצריכים להודות[16], דעל נסים אלו אין מברכים ברכת הנסים אבל מביאים עליהם קרבן תודה ומברכים עליהם ברכת הגומל[17]. למטה מזה – שלבושי הטבע מעלימים ומסתירים לגמרי על הנס, עד שאין ניכר כלל שאירע דבר בלתי רגיל. כמ"ש לעושה נפלאות גדולות לבדו ואמרו רז"ל[18] אפילו בעל הנס אינו מכיר בנסו.

וצריך להבין מה שמביא במאמר רז"ל הנ"ל עה"פ אראנו נפלאות הפסוק לעושה נפלאות גדולות לבדו, הרי במארז"ל זה עצמו אומר שהנפלאות שיהיו בגאולה העתידה יהיו נפלאות גדולות יותר מהנפלאות שהיו ביציאת מצרים, ואעפ"כ מביא על זה הפסוק לעושה נפלאות גדולות לבדו שהם הנסים שמוסתרים לגמרי שאפילו בעל הנס אינו מכיר בהם. ומבאר הצ"צ[19], דשורש הנסים המלובשים בטבע הוא ממקום נעלה יותר משורש הנסים שלמעלה מהטבע. וכל שהנסים מתלבשים יותר בטבע מורה ששרשם הוא ממקום נעלה יותר. וזהו לעושה נפלאות גדולות לבדו, ששורש הנסים המלובשים לגמרי בטבע באופן שאין בעל הנס מכיר בנסו, הם מבחינת לבדו. וזהו מה שמביא במארז"ל הנ"ל בענין הנפלאות שיהיו בגאולה העתידה הפסוק לעושה נפלאות גדולות לבדו, שהנפלאות שיהיו בגאולה העתידה יומשכו מבחינת לבדו.

ולהוסיף, דעפ"ז יש לבאר גם מה שהכתוב מדייק אראנו נפלאות, שעיקר החידוש הוא לא בזה שיהיו אז נפלאות אלא בזה שהקב"ה יראה את הנפלאות, כי נפלאות ישנם גם עכשיו, ועד שישנם גם נפלאות גדולות הנמשכים מבחינת לבדו, והחידוש בגאולה העתידה הוא שאז יהי' אראנו נפלאות. דעכשיו, הנסים הנמשכים מבחינת לבדו הם באופן שרק לבדו יודע שזה נס, ובגאולה העתידה יהי' אראנו נפלאות, שיהי' נראה בגילוי הנס שבהם.

ד) **והנה** שני הסוגים שבנסים (נסים שלמעלה מהטבע ונסים המלובשים בטבע) יש בכל אחד מהם מעלה[20]. וכיון שלע"ל יהיו כל הענינים בתכלית השלימות, צריך לומר, דמ"ש אראנו נפלאות הוא לא רק בנוגע להנסים המלובשים בטבע (שלע"ל יהי' נראה בגילוי הנס שבהם, כנ"ל סעיף ג), אלא גם בנוגע להנסים שאינם מלובשים בטבע. וכמובן גם מזה שאומר שהנפלאות שיהיו בגאולה העתידה יהיו כימי צאתך מארץ

---

16) ברכות נד, ב.

17) וראה סדר ברה"נ שם פי"ג ס"ז דלפי דיעה אחת כל מי שהי' בסכנה וניצול (לא רק ארבעה שמנו חכמים) צריך לברך ברכת הגומל.

18) נדה לא, א.

19) אוה"ת לתהלים שם.

20) ראה בארוכה סה"מ מלוקט ח"ד ע' רכט ואילך.

מצרים, דהנסים שהיו ביציאת מצרים היו למעלה מהטבע[21]. ולהוסיף, דזה שנסים נק' בשם נפלאות הוא (בפשטות) לפי שהם פלא שאין להם מקום בטבע, ומזה מובן, דמ"ש אראנו נפלאות ואיתא במדרש שהנפלאות שיהיו בגאולה העתידה יהיו גדולות יותר מהנפלאות שהיו ביציאת מצרים [ועד שיהיו נפלאות בערך הנפלאות שהיו ביציאת מצרים] – הכוונה בזה היא, שהפלא (למעלה מהטבע) בהנסים שיהיו בגאולה העתידה הוא פלא גם בערך הפלא דהנסים שהיו ביציאת מצרים[22]. וצריך להבין מ"ש אראנו נפלאות, דלכאורה, להפירוש שאראנו נפלאות קאי על הנסים שלמעלה מהטבע (ובפרט שהלמעלה מהטבע דהנפלאות שיהיו לע"ל יהי' עוד יותר מהלמעלה מהטבע שהי' בהנסים דיציאת מצרים), מהו החידוש בזה שיראו את הנפלאות.

ה) **ויובן** זה בהקדים מה שהובא לעיל (סעיף ג) שהנסים שאין בעל הנס מכיר בנסו שורש המשכתם הוא מבחינת לבדו. וצריך להבין, איך אפשר שלבושי הטבע יעלימו ויסתירו על נס שנמשך מבחינת לבדו. והענין הוא, דהמעלות בנסים המלובשים בטבע לגבי הנסים שלמעלה מהטבע, הוא כמו שמבאר אדמו"ר האמצעי בשער האמונה[23], דע"י שהנס מתלבש בטבע הוא בא בגילוי. דהנסים שאינם מלובשים בטבע, יודעים רק מציאותם ולא מהותם. וכמו נס דתחיית המתים, דהגם שרואים בפועל שבתחילה הי' מת ועכשיו הוא חי, אין יודעים ומשיגים איך הוא קם לתחי'. ועד"ז הוא בכל הנסים שלמעלה מהטבע. ולכן נקראים נסים אלו בשם נפלאות, דפלא הוא זה שאינו מושג בשכל [ועד, שכשאדם רואה דבר פלא הוא משתומם על זה, דהשתוממות הוא ביטול השכל[24]]. וע"י שהנס מתלבש בטבע, הוא בא בגילוי, שמשיגים את מהותו. כהנס דפורים, שיודעים ומשיגים איך נתבטלה הגזירה (שזה הי' ע"י אסתר וכו'). וכן ארבעה שצריכים להודות, שיודעים ומשיגים איך נתרפא החולה (שזה הי' ע"י סממני הרפואה), וכיו"ב.

ויש לומר, דענין זה [שבהנסים המלובשים בטבע, מהות הנס הוא בגילוי] הוא בעיקר בהנסים שאין בעל הנס מכיר בנסו. דהנסים שניכר בגילוי שלבושי הטבע הם רק לבוש להנס שמתלבש בהם, ואפילו הנסים שאין ניכר בהם בגילוי שהוא נס אבל מ"מ ניכר שהוא דבר בלתי רגיל (כמו ארבעה שצריכים להודות), הם בגדר פלא שאינם מובנים בשכל [שלכן צריכים להודות עליהם, דהודאה הוא ביטול השכל[25]], והנסים שאין בעל הנס מכיר בנסו הם מלובשים בטבע כ"כ עד שמושגים בשכל. ועפ"ז יש לומר

---

21) להעיר גם ממ"ש בההפטורה דאחש"פ (ישעי' יא, טז) והיתה מסילה גו' כאשר היתה לישראל ביום עלותו מארץ מצרים, דהיתה מסילה גו' הוא נס שאינו מלובש בטבע והכתוב מדמה זה לקי"ס שהיתה ביציאת מצרים.

22) דגם בנסים שאינם מלובשים בטבע ישנם ריבוי סוגי נסים – ראה לקו"ש ח"ז ע' 225. ובכ"מ.

23) פט"ו (ל, ב).

24) המשך תער"ב ח"ב ע' תתצד. ובכ"מ.

25) סידור (עם דא"ח) מד, ג. קונטרס פירוש המילות ספקל"ט.

דזה שהנסים הנמשכים מבחינת לבדו הם באופן שאין בעל הנס מכיר בנסו, הוא, כי הענינים הנמשכים מבחינת לבדו הם בגילוי בכל מקום (כי אין שייך שיהי' איזה דבר שיוכל להעלים עליהם), ולכן הם מלובשים בטבע באופן שאין בעל הנס מכיר בנסו, שאין בהם פלא כלל (גם לא כהפלא דארבעה שצריכים להודות) והם מושגים בשכל[26].

ו) **והנה** החילוק דשני הסוגים שבנסים בשרשם הוא (כמבואר בשער האמונה שם[27]) דהנסים המלובשים בטבע שורש המשכתם הוא מזה שאוא"ס הוא למטה מטה עד אין תכלית[28] – ענין ההתפשטות והגילוי דאוא"ס, שהוא מתפשט ומתגלה עד למטה מטה[29], ולכן הם באים בגילוי, עד שהם מושגים גם בשכל האדם, והנסים שלמעלה מהטבע שורש המשכתם הוא מזה שאוא"ס הוא למעלה מעלה עד אין קץ[28] – ענין ההתעלמות והעלי' שבאוא"ס, שהוא מתעלה ומתעלם בהעלם אחר העלם ובעילוי אחר עילוי, למעלה מעלה[29], ולכן, גם כשהם נמשכים למטה הם למעלה מגילוי, נפלאות. וזהו[30] כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, שבגאולה העתידה, גם הנפלאות ששורש המשכתם הוא מזה שאוא"ס למעלה מעלה עד אין קץ, יהיו בגילוי, והגילוי יהי' באופן דראי'[31], אראנו.

ויש לומר, שבאראנו נפלאות שיהי' לע"ל, שני ענינים. שגם הנסים דלע"ל שלא יהיו מלובשים בטבע [כמו בקיעת הים והנהר – והחרים הוי' את לשון ים מצרים והניף ידו על הנהר גו'[32]] יהיו בגילוי, ע"ד הנס דקריעת ים סוף שהי' ביציאת מצרים, דהגם שהי' למעלה מהטבע מ"מ ראו אז בגילוי (לא רק בקיעת הים, אלא גם) הגילוי שעל ידו נבקע הים, שכאו"א הי' מראה באצבעו ואומר זה אלי ואנוהו[33]. והחידוש באראנו נפלאות דלע"ל לגבי הגילוי דקריעת ים סוף הוא, שהנפלאות שיהיו לע"ל יהיו נפלאות גם בערך הנפלאות שהיו ביציאת מצרים, היינו, שהנפלאות דלע"ל יומשכו ממקום נעלה יותר מהנפלאות שהיו ביציאת מצרים[34] [ולכן יהיו גם נפלאות גדולות יותר בפשטות], ואעפ"כ

---

26) וזה שלבושי הטבע מעלימים על ה"נס", שאין ניכר שזה נס – אין זה נוגע לבחינת "לבדו". כי זה שנמשך מבחינת "לבדו" הוא הענין עצמו, אבל באיזה אופן יהי' הענין – אם באופן דטבע או באופן דנס (שינוי הטבע) – זה נוגע לבחינת הגילויים [דכשההמשכה מבחינת לבדו היא ע"י בחינת הסובב (הוי') היא באופן דנס שלמעלה מהטבע, וכשההמשכה היא ע"י בחינת ממלא (אלקים) היא באופן דטבע], ועל בחינת הגילויים הטבע הוא מסתיר, דאלקים מעלים ומסתיר על הוי'. וראה בארוכה שיחת מוצאי ש"פ אחרי שנה זו (תשל"ח).

27) פט"ז (לא, א).

28) ראה תקו"ז סוף תיקון נז (וראה שם תיקון יט – מ, ב). ז"ח יתרו לד, סע"ג.

29) המשך באתי לגני ה'שי"ת פי"ג ואילך (סה"מ ה'תש"י ע' 133 ואילך). וראה עד"ז המשך תרס"ו ס"ע קפח ואילך.

30) שער האמונה שם.

31) דלא רק שיהיו מושגים בשכל אלא שיהיו גם באופן דראי'.

32) ישעי' יא, טו.

33) בשלח טו, ב ובפרש"י.

34) כי זה שאוא"ס הוא למעלה מעלה הוא עד אין קץ, ולכן גם בהנפלאות הנמשכים מזה שאוא"ס הוא למעלה מעלה יש ריבוי מדריגות אין קץ.

יהיו בגילוי ובאופן דראי'. וגם, שהגילוי שהי' בקי"ס הי' רק לפי שעה, והגילוי דלע"ל (הגם שיהי' גילוי נעלה יותר מהגילוי שהי' בקי"ס, מ"מ) יהי' באופן תמידי ונצחי[35]. ועוד ענין בארנו נפלאות, דע"י שלע"ל יתגלו הנפלאות לישראל, תהי' המשכתם גם בעולם באופן של גילוי, ולכן יתלבשו אז בטבע. ואעפ"כ יהיו נפלאות, כי זה שיתלבשו בטבע הוא לא מפני שהם בגדר גילוי [כהנסים המלובשים בטבע עכשיו, ששורש המשכתם הוא מזה שאוא"ס הוא למטה מטה, ענין ההתפשטות והגילוי דאוא"ס], אלא, דהגם ששורש המשכתם הוא מזה שאוא"ס הוא למעלה מעלה עד אין קץ, העלם שלמעלה מגילוי [ויתירה מזה, שהוא העלם שלמעלה גם מגדר גילוי, וכמבואר בהמשך ההילולא[36], דזה שאוא"ס הוא למעלה מעלה כו' הוא שגם בעצמותו אינו בגדר גילוי], מ"מ יהיו מלובשים בטבע, כי לע"ל גם ההעלם (שלמעלה מגילוי) יהי' בגילוי.

ז) **ויש** לומר, דבהתלבשות הנפלאות בטבע שיהי' לע"ל, שני ענינים. דזה שהנפלאות שלמעלה מטבע יתלבשו בטבע הוא כי אז גם ההעלם שלמעלה מגילוי יומשך בגילוי. וזה שהטבע לא יסתיר על הנפלאות הוא לפי שאז תהי' עליית הטבע, שגם הטבע יהי' כלי להנפלאות שלמעלה מהטבע. ועפ"ז יש לבאר הקשר דשני הפירושים בארנו נפלאות – פירוש אדמו"ר האמצעי שגם הנפלאות שלמעלה מהטבע יראו אז בגילוי (ולא כמו עכשיו שהנפלאות שלמעלה מהטבע יודעים רק מציאותם), ופירוש הצ"צ שגם בהנסים המלובשים בטבע (נפלאות גדולות הנמשכים מבחינת לבדו) יהי' נראה בגילוי הנס שבהם (כנ"ל סעיף ג) – כי התוכן דשני הפירושים הוא שלע"ל יהי' הטבע כלי ללמעלה מהטבע, שלכן לא יסתיר הטבע על הנסים המלובשים בו. אלא שלפירוש הצ"צ, ענין אראנו נפלאות הוא שהטבע לא יסתיר על הנסים השייכים לטבע (היינו, הנסים הנמשכים מזה שאוא"ס הוא למטה מטה כו', ענין הגילוי דאוא"ס). דהטבע כמו שהוא עכשיו מסתיר גם על נסים אלה. כי שורש הנסים המלובשים בטבע הוא בהגילוי דאוא"ס, דבכללות הוא שם הוי' שלמעלה מהטבע, ושורש הטבע הוא משם אלקים (אלקים בגימטריא הטבע[37]) שמעלים ומסתיר על שם הוי'. ולע"ל יהי' שם אלקים כלי להגילוי דהוי'. ולפירוש אדמו"ר האמצעי, ענין אראנו נפלאות הוא שהטבע הנמשך משם אלקים יהי' כלי (גם) להנפלאות שלמעלה מהטבע הנמשכים מזה שאוא"ס הוא למעלה מעלה כו', העלם שלמעלה מגילוי (למעלה מהוי').

ח) **וע"פ** המובא לעיל (מהמאמר) שבהגאולה דיציאת מצרים נפתח הצנור גם דגאולה העתידה, יש לומר, שבהגאולה דיציאת מצרים נמשך גם הנתינת כח על הענין דאראנו נפלאות שיהי' בגאולה העתידה. והענין הוא, דזה שלע"ל יהי' הטבע כלי

---

35) סה"מ ה'תש"ח שם ע' 152. ובכ"מ.

36) המשך באתי לגני ה'שי"ת פט"ז (סה"מ ה'תש"י ע' 151).

37) פרדס שער יב (שער הנתיבות) פ"ב. ר"ח שער התשובה פ"ו ד"ה והמרגיל (קכא, ב). שעהיוה"א רפ"ו. וראה בהנסמן בסה"מ מלוקט ח"ב ע' צג הערה 67.

ללמעלה מהטבע [ענין אראנו נפלאות] הוא ע"י הבירורים, שע"ז מזדכך העולם ומתעלה ונעשה כלי ללמעלה מהטבע. דהתחלת ענין הבירורים היתה ביציאת מצרים. דע"י שעבדים היינו לפרעה במצרים[38] [לפרעה – מלך קשה, במצרים – מדינה קשה, שאין[39] עבד יכול לברוח משם[40]] ואעפ"כ עמדו בנסיון, ע"ז ביררו הניצוצות שהיו במצרים. ועד שינצלו את מצרים[41], שעשאוה כמצולה שאין בה דגים וכמצודה שאין בה דגן[42], וע"ז ניתן הכח על עבודת הבירורים בכל הימים שלאחרי יציאת מצרים (ימי לשון רבים), כולל גם הימים שבזמן הגלות.

ויש לומר, דמהטעמים על זה שמזכירין יציאת מצרים בכל יום הוא כי ע"ז מיתוסף בהנתינת כח שנמשך מיציאת מצרים על עבודת הבירורים בכל יום. וע"י שבכל יום ויום מבררים עוד ניצוצות ועוד ניצוצות, מתקרבים יותר לביאת המשיח, כי ע"י כל ניצוץ שנתברר, נעשה העולם יותר מזוכך, ועד שבגמר הבירורים יהי' העולם כלי לגילוי אלקות שלמעלה מעולמות, דבכללות הוא שהטבע דעולם יהי' כלי ללמעלה מהטבע, אראנו נפלאות. ולכן יזכירו יציאת מצרים גם בימות המשיח, כי זה שאז יהי' העולם כלי לגילוי אלקות שלמעלה מעולמות הוא ע"י הגאולה דיציאת מצרים. וזהו כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, דזה שאומר שאראנו נפלאות (לע"ל) יהי' כימי צאתך מארץ מצרים הוא, כי הנתינת כח על הענין דאראנו נפלאות שיהי' לע"ל היא מיציאת מצרים. ומדייק כימי צאתך, כימי לשון רבים, כי ביציאת מצרים היתה רק הנתינת כח על הענין דאראנו נפלאות, ובכדי שהענין דאראנו נפלאות יומשך בפועל הוא ע"י עבודת הבירורים בהימים שבין יציאת מצרים וגאולה העתידה, שהם ימי צאתך מארץ מצרים (כנ"ל סעיף א מהמאמר), ימי לשון רבים.

ט) **ויש** לומר, דמהחילוקים בין הכתוב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות והכתוב למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך שממנו למידין שמזכירין יציאת מצרים גם בימות המשיח, הוא, דהכתוב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות מדבר בגאולה העתידה, ואומר כימי צאתך מארץ מצרים שהנתינת כח על אראנו נפלאות שבגאולה העתידה הוא מימי צאתך מארץ מצרים, והכתוב למען תזכור גו' נאמר בפרשת שמור את חודש האביב ועשית פסח גו'[43], דפסח הו"ע יציאת מצרים, ואומר למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך להביא לימות המשיח, שהכוונה בהגאולה דיציאת מצרים היא שתהי' (נזכרת ו)נמשכת גם בהימים שלאח"ז,

---

38) ואתחנן ו, כא.
39) רש"י יתרו יח, ט (ממכילתא שם).
40) ראה גם הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים ע' יד.
41) בא יב, טו.
42) ברכות ט, ב.
43) ראה טז, א.

בימות המשיח. ועפ"ז יש לבאר מ"ש בהמאמר שלהבין הענין דימי לשון רבים יש להקדים הענין דזכירת יציאת מצרים לע"ל, כי זה שמזכירין יציאת מצרים בימות המשיח הוא לפי שזהו ענינה של יציאת מצרים, ועפ"ז יובן יותר מה שכל הימים מזמן יציאת מצרים עד גאולה העתידה [שעל ידם נמשך הכח שביציאת מצרים (על הגאולה העתידה) מהכח אל הפועל] הם ימי צאתך מארץ מצרים, ימי לשון רבים.

וע"פ הנ"ל שענינה של יציאת מצרים הוא להביא הגאולה העתידה, מובן, שע"י זכירת יציאת מצרים בכל יום, ובפרט ע"י סיפור ביציאת מצרים בליל הפסח [בשעה[44] שיש מצה ומרור מונחים לפניך[45]. ובזמן שביהמ"ק הי' קיים – בשעה שיש פסח מצה ומרור מונחים לפניך[46]], ממהרים עוד יותר קיום היעוד כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, בגאולה העתידה ע"י משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו בגאולה האמיתית והשלימה, ובמהרה בימינו.

---

44) השייכות דהענין המובא בהחצאי ריבוע לתוכן המאמר – ראה בארוכה שיחת מוצאי ש"פ אחרי שנה זו (תשל"ח).

45) נוסח ההגדה ממכילתא עה"פ בא יג, ח.

46) שבלי הלקט. וראה פרש"י בא שם.

הוצאת ספרים
קרני הוד תורה
לובאוויטש